

GLAS

ANTIFAŠISTA

Visoko priznanje

**ODLIKOVANI
ZASLUŽNI
ANTIFAŠISTI**

Dan antifašističke borbe

PREDANOST VRIJEDNOSTIMA ANTIFAŠIZMA

*Poruka predsjednika
Hrvatske, Slovenije i Italije*
**OKRENI MO
SE
BUDUĆNOSTI**

Predsjedništvo SABA RH

**ARGUMENTI
PROTIV
POVIJESNOG
REVIZIONIZMA**

Tragovi povijesti

PROŠLOST OSTAVITI POVJESNIČARIMA

Odabrane vijesti

Odlikanja zaslužnim antifašistima

Odlikovani antifašisti s predsjednikom Josipovićem i predsjednicom SABA Vesnom Čulinović Konstantinović

Na središnjoj svečanosti obilježavanja Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj, održanoj u šumi Brezovica kod Siska, predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović odlikovao je istaknute i zaslužne hrvatske antifašiste.

Redom Stjepana Radića za doprinos i zasluge u antifašističkoj borbi, odlikovani su Miljenko Benčić, Ivan Fumić, Vladimir Jurak, Ante Magić, Mihajlo Krešimir Majer, Krešimir Piškulić, Josip Skupnjak, Vinko Šunjara i posmrtno Zvonko Ivanković Vonta.

Predsjednik Josipović je rekao kako sa zadovoljstvom odlikuje istaknute i zaslužne hrvatske antifašiste koje je za dobivanje odličja predložio Savez antifašističkih boraca i antifašista RH, napominjući da ima još onih koji su zaslužili takvo odličje te kako vjeruje da će i oni doći na red da ih za takva odličja predloži SABA RH.

Odličja su od predsjednika dr.

sc. Ive Josipovića primili Miljenko Benčić, Ivan Fumić, Vladimir Jurak, Josip Skupnjak i Vinko Šunjara, dok je u ime ostalih odlikovanih, koji nisu mogli naznačiti svečanosti i posmrtno odlikovanog Zvonka Ivankovića Vonta, odličje preuzela predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović.

U ime odlikovanih zahvalio se mr. sc. Ivan Fumić, koji je napomenuo »da se antifašističkih principa drži ne samo zadnjih 20 godina, nego cijelog svog života«. Zahvalio se predsjedniku Josipoviću »zato što se zalaže za stvaranje mostova među ljudima, za demokratske principe i toleranciju«.

Fotografije na 1. stranici:

Središnja svečanost u povodu Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica (gore)

Na sjednici Predsjedništva SABA RH bio i predsjednik Republike Ivo Josipović (dolje)

(snimio: Z. Herceg)

MJESTO ZLOČINA I SRAMA

»Ovo je jedno od onih mjesto gdje se provodio holokaust. Ali ono se raliči od drugih stratišta iz dva razloga: prvo, ovdje su ubijeni i nežidovi, i drugo - ubijeni su sadistički, maljem, žicom i nožem.«

Ove je riječi 25. srpnja u Jasenovcu izgovorio izraelski predsjednik i jedan od najuglednijih svjetskih političara Shimon Peres.

»Ovdje je ljudski sadizam izražen u svojoj punini, ovo je mjesto zločina i srama«, istakao je Peres nakon što je, u sklopu službenog boračkog u našoj zemlji, zajedno s hrvatskim predsjednikom dr. sc. Ivo Josipovićem obišao jasenovačko Spomen-područje i poklonio se desecima tisuća žrtava ustaškog režima.

Zahvalio se posebno hrvatskom predsjedniku na njegovom iskrenom zalažanju za antifašizam i antinacizam, dodajući da, Jasenovac nije »samo zatvoreno povijesno poglavljje, već i mjesto stalnog sučeljavanja s prošlošću i zločinima koji su počinjeni«.

»Brojni ljudski životi nisu izgubljeni uzalud, jer svaka žrtva nosi poruku da se ovakav zločin više nikad ne ponovi«, složila su se dvojica predsjednika.

PREDANOST VRIJEDNOSTIMA ANTIFAŠIZMA

•Pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske u šumi Brezovica kod Siska održana je središnja proslava Dana antifašističke borbe

Povijesno značenje pripada antifašističkoj Hrvatskoj u tome što je baš u Hrvatskoj, u okvirima bivše Jugoslavije, osnovan prvi partizanski narodnooslobodilački odred – *Sisački partizanski odred*, 22. lipnja 1941. godine. Iz tog prvog odreda, u okupiranoj Jugoslaviji, i u Hrvatskoj, nikla je i razvila se pod rukovodstvom Glavnog štaba Hrvatske i CK KPH snažna Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske. Prema tom događaju, 22. lipnja proglašen je državnim blagdanom – *Dan antifašističke borbe*.

Pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije, u šumi Brezovica kod Siska održana je središnja proslava Dana antifašističke borbe i 69. obljetnica osnutka Sisačkog partizanskog odreda. Proslava je započela polaganjem vjenčica i paljenjem svjeća kod Spomenika *Prvom partizanskom odredu*. Uz brojne delegacije, vijence su položili predsjednik Republike **dr. sc. Ivo Josipović** i predsjednica Vlade **Jadranka Kosor**.

Svečanosti su prisustvovali predstavnici braniteljskih udrug, Hrvatske vojske, veleposlanstava, vjerskih zajednica, tijela vlasti, političkih stranaka, članovi Predsjedništva SABA RH, Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, udruga antifašističkih boraca i antifašista s područja Sisačko-moslavačke, Karlovačke, Primorsko-goranske i Zagrebačke županije, te brojni antifašistički borci, ali i mlađi – poklonici antifašizma.

Uloga Tita

Minutom šutnje odana je počast svim poginulim antifašističkim borcima i antifašistima, te hrvatskim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata. Nakon izvedbe državne himne (KUD »Zeleni brijege« pod ravnjanjem *Helene Filipović*), **Marina Lovrić Merzel**, županica Sisačko-moslavačke županije pozdravila je u ime organizatora svečani skup, izražavajući zadovoljstvo što se tradicionalna i središnja proslava Dana antifašističke borbe održava na legendarnoj Brezovici.

Predsjednik Republike **dr. sc. Ivo Josipović** je poručio »da je i u Hrvatskoj

došlo vrijeme u kojem će Drugi svjetski rat prestati biti dio dnevne politike«. Dodao je da su u Narodnooslobodilačkoj borbi nezaobilaznu ulogu imali i hrvatski komunisti na čelu s Josipom Brozom Titom, ali ne samo oni, nego i drugi, te da su postali dio svjetskog pokreta za slobodu i dostojanstvo čovjeka. »Antifašizam i borba partizana povjesni su temelji hrvatske

modernog Hrvatskog sabora i da je Sabor naslijedio i očuvao državotvorni, slobodarski i demokratski duh temeljen na univerzalnim i plemenitim vrijednostima antifašista.

Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** prisjetila se partizanske borbe protiv fašista i istaknula da je sve partizane ujedinjavala ista želja

za slobodom, mirnim životom i demokracijom. Dodala je da su komunisti poveli narod, s Titom na čelu, organizirali i vodili rat protiv okupatora, ustaša i četnika. Međutim, u to doba, najviše je bilo boraca vanpartijaca koji su bili protiv genocida i fašističkog režima.

Na svečanosti je govorio i kineski veleposlanik u Hrvatskoj **Shen Zhifei** koji je odao počast hrvatskim antifašistima koji su bili nositelji slobodarskih ideja. Istaknuo je kinesko savezništvo u Drugom svjetskom ratu, a unatoč prostornoj udaljenosti od Europe, dodao je, tada ih je ujedinjavala

moralna potpora saveznika. Kazao je da se antifašistička borba mora obilježavati kako se ne bi zaboravila i ponovila tragedija, te da svijet u duhu antifašizma mora nastaviti graditi mir i suradnju u svijetu.

Odlčija zasluznima

državnosti čiji je suvremeni nastavak pravedni i obrambeni Domovinski rat koji je doveo do uspostave i demokratske Hrvatske«, kazao je hrvatski predsjednik. Predsjednik Josipović je činjenicu da su njegov posjet Teznom i Bleiburgu pratili i predstavnici antifašista protumačio prijelomnim trenutkom u kojem će Drugi svjetski rat prestati biti dnevnapolitička tema. Vladimirović uputio je poziv da se izjednače prava antifašističkih boraca s pravima branitelja iz Domovinskog rata.

Osuda zločina

U ime pokrovitelja svečanosti, predsjednica Vlade **Jadranka Kosor** istaknula je da su hrvatski antifašisti osnivanjem Prvog partizanskog odreda poslali jasnu poruku otpora nacističkim i fašističkim okupatorima. »*Svrstavši se na stranu antifašističke koalicije, hrvatski su antifašisti pokazali nedvojbenu privrženost hrvatskog naroda slobodarskim idealima nasuprot ustaškom režimu*«, kazala je premijerka i osudila sve zločine ustaša. Dodala je da su antifašističke vrijednosti trajno utemeljene u hrvatskoj državnosti i suverenosti kroz izvorišne osnove u Ustavu i kroz Deklaraciju o antifašizmu.

Potpredsjednik Sabora **Neven Mimica** podsjetio je da je ZAVNOH bio preteča

U sklopu središnje svečanosti, predsjednik Republike Hrvatske, **dr. sc. Ivo Josipović** dodijelio je odlikovanja Reda Stjepana Radića zasluznim antifašističkim borcima. U dijelu kulturno-umjetničkog programa pod vodstvom **Dubravka Sidor**, dramskog umjetnika, KUD »Zeleni brijege« interpretirao je »Pjesmu slobodi« *Ivana Matetića Ronjova*, »Suzu za zagorske brege«, *Zvonka Špišića i Ane Bešević*, te partizansku pjesmu »Po šumama i gorama«. Učenici Osnovne škole »22. lipnja« recitirali su stihove *Jure Kaštelana* »Lijepa si zemljo moja« i *Vladimira Nazora* »Čamac na Kupi«.

U ugodnom ambijentu šume Brezovice svi posjetiocici i uzvanici proslave Dana antifašističke borbe počašćeni su vojničkim grahom i osvježavajućim pićima.

B.M.

(Izvatke iz izlaganja govornika na skupu donosimo na stranicama 4, 5, 6 i 7)

Poruke sa svečanosti Dana a

Dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske Ponosan sam na pobjedu naših partizana

U godini u kojoj svijet slavi 65 godina pobjede nad fašizmom, s posebnim se ponosom sjećamo onih ljudi, velikana hrvatske povijesti, koji su među prvima u Europi ustali protiv fašizma i nacizma, organizirali najveći pokret otpora u pokorenoj Europi, koji su pobijedili i Hrvatsku svrstali među zemlje pobjednice. Upravo ovdje, u Brezovici, Hrvatska je ustala i hrvatski je narod zajedno sa Srbima i drugim narodima i narodnostima nekadašnje Jugoslavije, fašizmu, nacizmu, zločinu i izdaji rekao odlučno NE. Narodnooslobodilačka borba, u kojoj su nezaobilaznu ulogu imali i hrvatski komunisti na čelu s Josipom Brozom Titom, ali i ne samo oni, već i svi slobodoljubivi ljudi, bila je dio svjetskog pokreta za slobodu i dostojanstvo čovjeka, pravedna borba u kojoj je dobro nadvladalo zlo. I danas, Hrvatska na međunarodnoj sceni uživa tekovine pobjede svojih antifašista.

Temelji hrvatske državnosti

Antifašizam i borba partizana povijesni su temelj novouspostavljene hrvatske državnosti, čiji je suvremenii nastavak, pravedni i obrambeni Domovinski rat doveo do uspostave samostalne i demokratske Republike Hrvatske.

Nedavno sam bio u Moskvi na svečanoj paradi povodom 65. obljetnice Dana pobjede nad fašizmom. Bila mi je iznimna čast što sam u ime Republike Hrvatske bio pozvan na tu veliku proslavu. Ona je bila posebna jer su, uz veterane Crvene armije i današnju vojsku Ruske Federacije, Crvenim trgom promarsirali i predstavnici vojski nekadašnjih saveznika u II. svjetskom ratu koje su kasnije političke, vojne i ideološke podjele udaljile. Međutim, na Crvenom mi je trgu nedostajala jedna vojska, ona hrvatska. Hrvatska vojska s pravom se može smatrati nasljednicom slavnih hrvatskih antifašista i vjerujem da će na nekoj od narednih parada povodom Dana pobjede i hrvatska zastava vijoriti nad glavama hrvatskih vojnika.

Antifašizam danas, zasigurno nije niti može biti jednak onome iz vremena II. svjetskog rata. I glavni protagonisti tog najstrašnjeg rata, pomirili su se. Oprostili su jedni drugima zla nanesena tijekom rata, ali nikada ne zaboravljajući tko je bio tko u tome ratu. Ne zaboravljajući koja je to ideo-

logija donijela najveće zlo, smrt, mučenja, holokaust, stradanja i razaranja, a tko je to zlo pobjedio, omogućivši Europi da u relativno kratkom vremenu provede opsežne reforme, uključivši i ujedinjenje Europe. To je bilo moguće zato jer se u Njemačkoj, koljevcu nacizma, provela temeljita denacifikacija. Njemački je narod osvijestio svoju povijest, prepoznao krvnju onih koji su zagovarali i provodili nacističku ideologiju, i danas svoju zemlju prometnuo u jedan od glavnih motora europske ideje, demokracije, ljudskih prava i slobode. Na žalost, u Hrvatskoj još nismo do kraja valorizirali svoju povijest i previše je onih koji relativiziraju važnost antifašističke borbe.

Nema antifašizma bez antifašista

Ponosan sam na pobjedu naših očeva i djedova partizana. Zahvalan sam im što su Hrvatsku svrstali među pobjednike. Ali, dodatno, posebno cijenim to što su i oni razumjeli da je došlo vrijeme kada antifašizam znači, ne samo očuvanje tekovina borbe iz II. svjetskog rata, već i spremnost na oprost, spremnost na sućut nad svim grobovima, pa i onih koji su stradali od ruke pobjednika. Snaga pobjednika i plemenitost sućuti koju su hrvatski antifašisti pokazali otisavši zajedno samnom na mjestu pogubljenja pripadnika poraženih vojski i civila koji su ih pratili u bijegu, pokazuje da je i u Hrvatskoj došlo vrijeme u kojemu će II. svjetski rat prestati biti dio dnevne politike. Vrijeme u kojemu će biti jasno da je antifašizam vrijednost koju baštinimo iz vremena II. svjetskog rata i u kojemu je jasno tko je bio tko u ratu, ali i vrijeme u kojemu ćemo imati sućut prema svakom izgubljenom životu, u kojemu će svaki poginuli imati svoje ime, prezime i dostojan grob. Suvremeni antifašizam je danas filozofija mira, ljudskih prava, pravednosti i raspodjeli dobara, filozofija odgovornosti za zločin, ali i odgovornosti sviju, posebno političara za mir i blagostanje država i naroda. U tom kontekstu vidim i svremenu vanjsku politiku Hrvatske, njenu orijentaciju ka uspostavljanju dobrosusjedskih odnosa sa svim susjedima i težnju da se sva otvorena pitanja koja imamo sa susjedima, posebno ona koja su posljedica rata, riješe brzo i pravedno, na način koji će Hrvatskoj

i njenim susjedima širom otvoriti vrata Europske unije.

Ali, nema antifašizma bez antifašista. Na žalost, nismo uvijek principijelni i dosljedni u afirmaciji antifašizma i uloge antifašista. To se ne odnosi samo na važnu činjenicu kako naši udžbenici djeci u školama ne daju punu i pravu informaciju o II. svjetskom ratu i antifašizmu. Ako su Narodnooslobodilačka borba i Domovinski rat Ustavom prepoznati temelji hrvatske državnosti, pravedno je da status antifašističkih boraca i hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata bude načelno jednak. Znamo, to nije tako i prava antifašista ne odgovaraju povjesnoj ulozi koju su imali. Moje su oči uprte u Vladu i Hrvatski sabor od kojih očekujem da temeljem Deklaracije o antifašizmu koju je prihvatio Sabor učine sve da se prava boraca Narodnooslobodilačke borbe stave na odgovarajuću razinu. Isto tako, pred Hrvatskim saborom nalazi se zakon koji bi trebao omogućiti otkrivanje i obilježavanje zločina počinjenih nakon II. svjetskog rata, označenih kako komunističkih zločina.

Zatvoriti teške rane

Danas nitko ne želi prikrivati ili umanjivati ničije zločine. Svaki zločin treba istražiti i kazniti, a žrtvama pružiti sućut i satisfakciju. Ali, apeliram na Hrvatski sabor i predlagatelje zakona da izbjegnu otvaranje novih konfrontacija i jednostrane interpretacije povijesti. Vjerujem da će imati mudrosti da izbjegnu loše iskustvo koje smo imali s tzv. Vukovjevićevom komisijom. Volio bih da u svojoj konačnoj verziji zakon bude na tragu povjesne pomirbe i intencija Ustava Republike Hrvatske. Volio bih da zakon ne zaboravi brojne žrtve fašizma i nacizma čiji se grobovi još uvijek ne znaju, da ne zaboravi da su porušene stotine spomenika palima u II. svjetskom ratu od strane okupatora i onih koji su im se pridružili, da ne zaboravi da je potrebno obnoviti i te spomenike. Volio bih da ustanovljenje povjesne istine, obilježavanje grobova stradalih iz svih perioda naše teške povijesti bude pravedno, nediskriminirajuće, da ne otvara, već zatvara teške rane, da prošle ratove ostavi povjesničarima. Naravno, nikada ne zaboravljujući da da su antifašistička borba i Domovinski rat temelji naše države.

Na kraju, sretan sam što nakon dugo vremena naši antifašisti s ponosom javno nose odličja koja su zaslužili braneci svoju i našu domovinu u drugom svjetskom ratu.

Hrvatska je zahvalna antifašistima za ono što su dali našoj povijesti, sadašnjosti i budućnosti. borcima Narodnooslobodilačke borbe!

antifašističke borbe u Brezovici

Jadranka Kosor, predsjednica Vlade Republike Hrvatske Osuđujem pokušaje povijesnog revizionizma

Pozdravljam Vas u ime Vlade RH i u svoje osobno ime i čestitam vam, kao i svim građankama i građanima Republike Hrvatske, Dan antifašističke borbe.

Odajem također počast poginulima u borbi za slobodu Hrvatske, u borbi protiv fašizma, protiv ideologije nasilja i zla, koja je posijala nesreću i patnju.

Hrvatski antifašisti su osnivanjem Prvog sisačkog partizanskog odreda, prve antifašističke oružane postrojbe u tada okupiranim europskim državama, poslali jasnu i snažnu poruku otpora nacističkim i fašističkim okupatorima. Svrstavši se na stranu antihitlerovske koalicije hrvatski antifašisti su nedvojbeno iskazali privrženost hrvatskog naroda slobodarskim idealima nasuprot ustaškom režimu. Stoga valja istaknuti da je 22. lipanj trajni simbol povijesne opredijeljenosti hrvatskog naroda za slobodu i mir, za slobodu svakoga čovjeka i svoga naroda.

Trajne vrijednosti antifašizma

22. lipnja obilježavamo trajnu opredijeljenost Republike Hrvatske za vrijednosti antifašizma koje su, uz slobodu i mir, demokraciju, toleranciju, međusobno razumijevanje i međusobno uvažavanje različitosti te puno poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda svakog čovjeka, čvrsti temelji današnje Hrvatske, slobodne, demokratske i europske.

Vlada Republike Hrvatske odlučno odbacuje i osuđuje svaki pokušaj povijesnog revizionizma i rehabilitacije fašističke ideologije svakog oblika totalitarizma, ekstremizma i radikalizma. Kao hrvatska premjerka neću se nikada umoriti u ponavljanju da je ustaški režim bio režim zla, mržnje i nesnošljivosti u kojem su zlostavljeni i ubijeni ljudi samo zato što bili drugi i drugačiji.

Najoštrije osuđujem zločine počinjene za vrijeme ustaškog režima, zločine za koje nema opravdanja i koje nikada ne

smijemo zaboraviti. Najoštrije osuđujem zločin protiv svakog čovjeka, jer nema toga cilja koji se zločinom može dostići niti zločinom pravdati.

Počast hrvatskim braniteljima

U tom smislu danas pozdravljam i nedavni čin predsjednika Republike Hr-

Premjerka Jadranka Kosor položila je vijenac ispred spomen-obilježja

vatske Ive Josipovića i odavanje počasti žrtvama politike osvete. Gospode i gospodo, poglavje borbe za bolju prošlost moramo zauvijek zatvoriti. Naše poglede želimo i moramo usmjeriti samo prema budućnosti. Budućnost mira i napretka možemo osigurati samo na čvrstim temeljima antifašizma, na temeljima pobjede dobra. Stoga je svaki pokušaj kompromitiranja antifašistima ujedno i pokušaj kompromitiranja hrvatske države i njezine budućnosti kao ravнопravnog čimbenika u ujedinjenoj Europi. Nema i ne smije biti nikakve dvojbe o golemom doprinosu Hr-

vatske u borbi protiv fašizma niti ima dvojbe o antifašizmu kao sastavnici moderne, demokratske Hrvatske čije su vrijednosti potpuno prihvocene i trajno potvrđene u temeljima hrvatske državnosti i suverenosti kroz izvorišne osnove Ustava Republike Hrvatske i Deklaraciju o antifašizmu.

Izvorišne osnove Ustava afirmirale su i odluke Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske koje su imale dugoročan značaj u obrani hrvatske državnosti i bile temelj ujedinjenja hrvatskih krajeva. Pola stoljeća nakon zasjedanja ZAVNOH-a sloboda i teritorijalni integritet Hrvatske ponovno su bili napadnuti od novog oblika fašizma koji je utjelovio Slobodan Milošević kao predvodnik velikosrpske agresije. Stoga i danas ovdje u Brezovici, zajedno s vama, želim ponoviti - pobjeda u Domovinskom ratu, na čemu se temelji suvremena, samostalna i demokratska Republika Hrvatska, afirmirala je antifašizam i njegove univerzalne i trajne vrijednosti. U tom smislu pozivam vas da i danas odamo u srcima počast i duboko poštovanje svim hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata koji su hrabro i odlučno, ne mareći za vlastiti život, stali u obranu samostalnosti svoje domovine i slobode svoga naroda.

Članstvo u NATO-u i EU

Zahvaljujući pobjedi nad fašizmom i pobjedi u Domovinskom ratu mi danas zajedno gradimo Republiku Hrvatsku kao samostalnu, demokratsku državu svih njezinih građanki i građana. Kao takva, Hrvatska je postala članica NATO-a, najučinkovitijeg

saveta zapadnih demokracija, kao takva, Hrvatska će uskoro postati članica Europske unije i time završiti povijesni proces stvaranja države i njezina povratka u krug zapadnih zemalja gdje je uvijek i pripadala. Kao članica NATO-a i Europske unije, Hrvatska će, dakako nastaviti podupirati i sve naše susjede na njihovom euroatlantskom putu i prema njihovim euroatlantskim integracijama. U afirmaciji europskih vrijednosti te u njihovom promicanju u susjedstvu, Hrvatska se oslanja i na antifašističku tradiciju koju baštini i koju danas na poseban način ističemo.

Poruke sa svečanosti Dana antifašizma

Neven Mimica, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Vrijednosti antifašizma trebaju gajiti i mladi

Stojimo danas ovdje okupljeni da bi smo se sjetili, da ne bismo zaboravili, došli smo u Brezovicu da još jednom kažemo što se ovdje dogodilo prije 69 godina. A dogodio se otpor, dogodila se borba sa silama zla, s fašizmom. Važno je danas prisjetiti se da se u Hrvatskoj te daleke 1941. godine ništa nije dogodilo samo od sebe. Niti antifašistička borba, niti fašistički zločini, nisu se dogodili slučajno, nego su bili pokrenuti ljudskom voljom, voljom ljudskoga dobra i ljudskoga zla. Borci Narodnooslobodilačkog rata mogu biti ponosni jer su bili na pravoj strani, na strani dobra, na strani antifašizma, slobode, jednakosti i pravde. Antifašizam nije stvar političkog i ideološkog opredjeljenja, nego stvar ljudskoga vrijednosnoga uvjerenja. Nitko tko danas pokušava zanijekati umanjiti ili relativizirati fašističko zlo neće uspeti. Jer dobro će uvijek biti dobro, a zlo će uvijek biti zlo. Svi mi hrvatski antifašisti znamo gdje je i koliko je čvrsta granica između dobra i zla. Čini se, međutim, da će Drugi svjetski rat trajati i duže od života posljednjega čovjeka rođenoga za vrijeme toga rata. U tom strašnom ratu nisu ratovale samo države i državne vojske jedna protiv druge, zbog politike ili teritorija, nego je to bio oružani sraz dvaju opredjeljenja – antifašizma i nacifašizma, civilizacijskih i anticivilizacijskih vrijednosti. Zato je važno da životne

i ljudske vrijednosti antifašizma baštine i održavaju i nove mlade generacije, one koje se nisu izravno suočile s fašizmom tim, najvećim zlom.

Ove godine svečano smo, pod pokroviteljstvom Hrvatskoga sabora, obilježili 65. obljetnicu završetka Drugog svjetskog rata i pobjede nad fašizmom te smo se na taj način priključili svim demokratskim zemljama svijeta u proslavi velike pobjede antifašističke koalicije. Prošle godine obilježili smo još jednu značajnu obljetnicu – 65. obljetnicu trećeg zasjedanja ZAVNOH-a. Kao predstavnik Hrvatskog sabora moram ovdje naglasiti da smo ponosni na činjenicu da je upravo ZAVNOH prethodnik modernog hrvatskog parlamenta, da je Hrvatski sabor naslijedio i očuvao njegov državotvorni, slobodarski i demokratski duh utemeljen na plemenitim i univerzalnim načelima antifašizma. Hrvatski je sabor 2005. godine donio Deklaraciju o antifašizmu kojom je obilježio 60. obljetnicu velike pobjede nad fašizmom. Tom Deklaracijom Sabor je jasno izrazio svoju potporu i privrženost trajnoj afirmaciji i njegovoj antifašističkim vrijednostima i stečevinama. Također je naglasio činjenicu da su antifašistička opredjeljenja trajno ugrađena u temelje samostalne Republike Hrvatske. Saborska Deklaracija o antifašizmu svakako je važan iskaz općepolitičke volje

i odnosa prema antifašizmu. Međutim, nakon važne načelne potpore, za očekivati je i konkretnе poteze i konkretne odluke kojima će se ta, načelna spremnost, i oživovtoriti.

I u devedestim godinama prošloga stoljeća Hrvatska je opet prošla kroz pakao rata. Suvremena hrvatska država je, uz nažalost, ogromnu cijenu tisuća ljudskih žrtava, očuvala svoju opstojnost u herojskoj pobjedi u Domovinskom ratu. Zahvaljujući hrabrosti naših branitelja, uspjeli smo obraniti zemlju od agresora i sačuvati Hrvatsku.

Hrvatska je danas na dobrom putu prema Europskoj uniji, a upravo je Europska unija kao zajednica država i naroda ujedinjenih u različitostima, nastala da bi bila brana ponovnoj pojavi nacizma i fašizma, tih najvećih zala u europskoj povijesti, da se ona ne ponove, da se ne zaborave. Hrvatski antifašizam duboko je i trajno povezan i ugrađen u demokratske stečevine suvremene Europe i suvremene Hrvatske. Bolja Hrvatska bila je motiv i poticaj svim antifašistima kad su odavde prije 69 godina kranuli u borbu. Stvoriti bolju Hrvatsku i bolju Europu mogao je samo onaj koji je bio na strani ljudskoga dobra, slobode i čovječnosti. Koliko god to izgledalo općeprihvatljivo to nikada nije bilo lako, to nikad nije bilo bez žrtava i odricanja. Zato na kraju još jednom čestitam i iskreno zahvaljujem svim hrvatskim antifašistima, svim hrvatskim braniteljima na svemu što su učinili i što su dali, što čine i što daju za još bolju demokratsku, slobodnu i europsku Hrvatsku.

Shen Zhifei, veleposlanik Narodne Republike Kine Suradnja na temeljima antifašizma

Ova manifestacija je plemenita i veličanstvena zato što je ovo mjesto jedno od izvorišta antifašističke borbe kako Hrvatske tako i Europe. Prije 69 godina plamen ustanka iz ove šume ubrzo je planuo u cijeloj Hrvatskoj, ali i u drugim krajevima bivše Jugoslavije u kojima se sve više i više ljudi uključivalo u partizanske odrede. Danas odajemo najveću počast svim borcima kao i nositeljima slobodarskih ideja.

U Drugom svjetskom ratu su Kineski narod i Hrvatski narod bili saveznici u borbi protiv fašizma iako su istočno bojište, u kojem se nalazi Kina i Europsko bojište gdje se nalazi Hrvatska, prostorno udaljeni, obje

strane su se međusobno moralno podupirale i surađivale. Naša dva naroda su prinijeli velike žrtve i u teškoj borbi stekli pobjedu u narodnooslobodilačkom ratu.

Kineska je antifašistička borba važan dio svjetske antifašističke borbe, kao glavno poprište rata na istoku. Kineski narod je velikim žrtvama dao značajan povijesni doprinos pobjedi svjetskog antifašističkog pokreta. Pobjedom kineske antifašističke borbe udaren je važan temelj osnivanju nove Kine. Kineski narod nikada neće zaboraviti internacionalne borce koji su doprinijeli pobjedi kineske antifašističke borbe.

Pobjeda antifašističke borbe je pobjeda civilizacije i napretka čovječanstva. Pobjeda

u kojoj je pravda porazila zlo, pobjeda suradnje i solidarnosti svjetskih antifašističkih snaga. Suočeni sa posljedicama rata, bolje shvaćamo dragocjenost mira te smo dublje svjesni ogromne snage zajedništva i suradnje svih naroda svijeta. Obiljažavanje pobjede antifašističke borbe nas podsjeća da se povijest ne zaboravlja i opimnje nas da nikako ne dozvolimo ponavljanje ove naj-surovije tragedije iz povijesti čovječanstva. Stoga ćemo i dalje obilježavati pobjedu antifašističke borbe i naglašavati da ćemo nastaviti suradnju u duhu antifašizma, izgraditi dugotrajani mir i harmoniju svijeta te se zajedno suočavati s novim izazovima koji stoje ispred nas.

Antifašistički borci i antifašisti, zahvalan sam na vašoj pruženoj ruci svim miroljubivim snagama u svijetu, uključujući i Kinu, za zajedničko ostvarenje još ljepe budućnosti čovječanstva.

antifašističke borbe u Brezovici

Dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović

Komunisti poveli narod s Titom na čelu

To je vrijeme koje je obilježilo naš život polovinom 20. stoljeća. Po ulasku njemačkih trupa u Zagreb proglašena je **10. travnja 1941. Nezavisna država Hrvatska**. Dioba naše zemlje na Bečkoj osovins konferenciji **21.4.1941.** bila je kobna. **Italija** je uz dijelove Slovenije, Makedonije i Crne Gore, od Hrvatske formirala tzv. **Riječku provinciju** (od Hrvatskog Primorja i Rijeke do Bakra) i **Provinciju Dalmaciju** sa Zadrom, Šibenikom, Splitom, Kotorom u Crnoj Gori našim otocima, osim Hvara i Brača. Međimurje je od prosinca 1941. ponovno anektirano Mađarskoj. Ante Pavelić i njegova klika prepustili su to tuđinima da bi vladali u tzv. NDH stvorenoj po diktaturi nacističke Njemačke.

Stradanja nevinih žrtava

Ustaška je vlast odmah započela pogromima **Srba**, **Židova**, **Roma**, **Hrvata** i drugih naroda. Likvidaciju Srba provodio je Pavelić, ali ustaški povjesničar Jere Jareb u »Pola stoljeća hrvatske politike« kaže da se uz odobrenje Hitlera tom »politikom započelo...i prije Pavelićevog dolaska« (Č.117). Ustaše su osim pojedinačnih uhićenja, otvarali logore u **Kerestincu**, **Danici**, i drugdje. Masovna klanja bila su npr. **6. svibnja 1941.** u **Blagaju** gdje su ubili oko 500 Srba, a da ne navodim polj u **Glini**, **Jadovno** u Velebitu u samo četiri mjeseca, od travnja do kolovoza 1941. pretvorili su u najstrašniju klaoniku **40.000** nevinih žrtava što je bez preanca u svijetu. Fašizam je svojim rasizmom ugrozio čovječanstvo.

U prvim danima NDH, još prije ustanka, u Lici je npr. bilo ubijeno oko **2.000** nevinih Srba i Hrvata, pa su ljudi bježali u šume da se spasu. Po skrivenim mjestima bili su zbjegovi za žene i djecu, a odrasli su se organizirali u borbene grupe stvarajući partizansku vojsku. Svi znate da su na današnji dan, Josip **Kraš**, Rade **Končar**, Veco **Holjevac**, Vlado **Janić-Capo**, s par desetaka sisačkih boraca među **prvima** u Europi formirali **Prvi partizanski odred**. Oni su odlučili - odmah **započeti s diverzijama** prema neprijatelju. Ubrzo ih je u odredu bilo 77, a među njima i jedini živi borac 1. sisačkog

odreda **Krešo Majer**, kome šaljemo pozdrave i želimo zdravlje. Slijedili su mnogi organizirani partizanski napadi od 23. srpnja kod Banskog Grabovca, Srba i drugih centara otpora na **Baniji**, **Kordunu** i **Lici**.

Borba za goli opstanak

Treba naglasiti da su tadašnji komunisti poveli narod, s **Titom** na čelu

grupaciju narodno-oslobodilačke vojske - **251 odred, 78 brigada, 17 divizija i 5 korpusa**. U njima je bilo npr. i oko 43.000 žena, od kojih je preko 4.500 poginulo. Od 1942/1943. Njemačka, Italija, ustaše i četnici na jugoslavenskim ratištima su imali oko 90.000 ljudi pod oružjem. Hrvatska je u tom ratu imala oko 270.000 poginulih, među kojima oko 65.000 boraca, a **nevinih civilnih žrtava** bilo je još mnogo više.

Zajedničkom borbom protiv okupatora i »domaćih izdajica«, skršena je bila Hitlerova zamisao da se »razvije bratoubilačka i samoistrebljivačka borba« između Hrvata i Srba. U našoj

Izlaganje predsjednice SABA RH s pozornošću su pratili i (s lijeva): Zoran Milanović, Radimir Čačić, Josip Skupnjak, Katica Sedmak i Mirko Mećava

organizirali i vodili rat protiv ustaša, četnika i okupatora. Međutim, u to doba najviše je bilo boraca vanpartijaca (cca 90%), koji su bili protiv genocida i fašističkog režima. Vodila se borba za **život**, za goli opstanak. Rame uz rame borili su se antifašisti, pripadnici svih naših naroda. Isti cilj i svijest o potrebi zajedništva davali su borcima snagu da nadjačaju neprijatelja. Stoga uz vas, danas prisutne borce i nosioce Spomenice, pozdravljam i četiri **narodna heroja** - Milutina **Baltića**, Radu **Bulata**, Slavku **Komara** i **Dinka Šurkalu** koji pozdravlja ovaj skup iz Splita.

Naša mala zemlja bila je važna spona u antihitlerovskoj koaliciji. Svojim partizanskim ratom stvorili smo tzv. »drugi front« u Europi i time oslabili Hitlerove vojne snage na »istočnom frontu«. U tadašnjim jugoslavenskim snagama, Hrvatska je u **Titovoj** armiji imala najjaču

oslobodilačkoj armiji borce je **zbližila** ista želja - izboriti slobodu, miran život i novu demokratsku državu. Radi toga uz vojnu, već se 1941. razvijala i **civilna** vlast s NOO-ima i sudovima. Bio je to jedinstveni pothvat u povijesti. U nemogućim uvjetima partizanskog rata to je izgledalo **neostvarivo**, ali je ipak nadljudskim naporima **ostvareno**. Bez toga danas ne bi imali Domovinu koju su **50** godina kasnije obranili branitelji, a među njima i sinovi i unuci starih partizanskih boraca.

Mi moramo **čuvati istinu**, sjećati se **ustanka** i borbe za slobodu i tu slobodu, demokraciju i jednakost svih sačuvati za daljnja pokoljenja. Njima treba prenijeti osjećaj **poštovanja** za žrtve koje su od prvih dana ustanka u narodno-oslobodilačkoj borbi podnijeli antifašistički borci i za nevine žrtve koje su pale u tom ratu. Hvala im!

Argumentima protiv povjesnog revizionizma

►Sjednici Predsjedništva SABA RH prisustvovali predsjednik Republike Hrvatske dr. sc. Ivo Josipović i bivši predsjednik RH i počasni predsjednik SABA RH Stjepan Mesić

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske raspravljalo je 10. lipnja ove godine o odnosu prema žrtvama II. svjetskog rata, na sjednici kojoj su prisustvovali predsjednik Republike Hrvatske **dr. sc. Ivo Josipović** te bivši predsjednik Republike i počasni predsjednik SABA RH **Stjepan Mesić**.

U prvom dijelu sjednice počasni predsjednik Stjepan Mesić je zahvalio na izboru za tu dužnost i naglasio da je to shvatio kao veliko priznanje, ali i odgovornost i obvezu.

»Ja se nisam bez razloga punih deset godina upirao da reaffirmiram antifašizam kao temeljni kamen na kojem počiva zgrada samostalne hrvatske države. Izloženi smo ofenzivi ustašonostalgicara i povjesnih revizionista. Nastupaju samo prividno neusklađeno, a zapravo vrlo koordinirano. Nastupaju agresivno i uspješno, dobrim dijelom i zahvaljujući podršci što je dobitivaju na medijskoj sceni zainteresiranoj prije svega za ostvarivanje profit-a, a ne za istinu. A dobro je poznato da se laži i izmišljene senzacije prodaju bolje od najistinitije istine.

Veličanje fašizma u Europi ne prolazi

Ova naša organizacija posljednja je crta obrane od te najezde koja prijeti da nas vratí natrag i da nam – u krajnjoj liniji

– zatvori i vrata Europske unije«, kazao je Mesić. On je upozorio da veličanje fašizma u Europi ne prolazi jer je današnja Europa ipak sazdana na antifašizmu.

»Točno je da državna politika u određenim prigodama nađe lijepe riječi za antifašizam, ali kada treba spriječiti napadaje ne antifašizam, kada treba spriječiti trovanje mladih koji ne znaju i kojima je uskraćena šansa da saznaaju, onda ta ista državna politika uglavnom nijemo promatra i zaklanja se iza floskule o slobodi javne riječi i iznošenja vlastitih prosudbi«.

Po riječima Mesića, SABA RH mora sebi postaviti dva cilja. »Prvo, da zastupa stanovišta koja su kristalno jasna, bez ikakvih odstupanja, bez kompromiserstva i bez bilo kakve naznake koketiranja s onima koji traže i najmanji povod da kompromitiraju antifašizam«. Pojasnio je da to znači »osuditi zločine koje su pobednici počinili poslije završetka rata – svakako. Službeno odati počast pripadnicima kvislinskih snaga koje su četiri godine ratovale na strani nacifašističkih okupatora – nikako«.

Naš drugi cilj mora biti »privlačenje što većeg broja mladih u redove naše organizacije i njezino postupno transformiranje iz Saveza antifašističkih boraca i antifašista u Savez antifašista i antifašističkih boraca, odnosno, u konačnici: u Savez antifašista Republike Hrvatske. Mi ne smijemo dozvoliti da vrijednosti antifašizma umru s posljednjim antifašističkim borcem. Bila bi to izdaja«, ocijenio je Mesić i zaključio: »Hrvatski

je antifašizam, u okvirima jugoslavenske borbe za slobodu u Drugome svjetskom ratu bio po mnogo čemu specifičan. Jedini autohtoni ustanak u porobljenoj Europi, jedini ustanak koji je uspijevaо stvarati i održavati oslobođena područja i na njima uspostavljati strukture vlasti, jedini ustanak koji je na kraju rata imao vlastitu, snažnu armiju i koji oslobođenje svoje zemlje nije dugovao trupama Saveznika. To je istina koju moramo uporno ponavljati i s kojom moramo upoznavati one koji ne znaju, mlade u prvom redu. Samo ako ta istina pobijedi, Hrvatska ima budućnost«.

Sve otvoreni napadi na antifašizam

Potpredsjednik SABA RH **Tomislav Ravnić** istaknuo je da je politika Stjepana Mesića doveo Hrvatsku u normalne tokove. On zaslužuje naše povjerenje i zahvalnost i molimo ga da tako nastavi i dalje.

Politika hrvatske aktualne izvršne vlasti ne zadovoljava. Ne provode Deklaraciju o antifašizmu koju je usvojio Hrvatski sabor čak do te mjere da imamo elemenata i za tužbu, kazao je Ravnić te dodoaо da ima otvorenih napada na antifašiste čak i s javne televizije.

Na to je Mesić dodoaо da ima puno pamfleta protiv antifašističkih boraca i antifašista da jačaju ustašoidi koji pokušavaju oživjeti ideologiju koje više nema. Kvislinske snage koje su poražene na kraju II. svjetskog rata nazivaju Hrvatskom vojskom. Mora biti jasno da je jedina Hrvatska vojska u II. svjetskom ratu bila partizanska Narodnooslobodilačka vojska.

U završnim bitkama su ginuli i na jednoj i na drugoj strani. Danas, međutim, tvrde da su ginule nevine žrtve i da su antifašisti činili zločine.

Sada Hebrang predlaže zakon za obilježavanje komunističkih zločina. Nemamo pravo izjednačavati one koji su bili na strani fašizma s onima koji su bili na pravoj, pobjedničkoj strani i koji su donijeli mir Evropi i svijetu. A danas se iskrivljavanjem istine i lažima pokušava stvarati euforija o tisućama nevinih žrtava, kaže Mesić.

Drago Vukušić je naglasio da Mesić ima najveće zasluge za reaffirmaciju antifašizma. Uz naše mlade antifašiste on je garan-

Predsjednik RH govor na sjednici Predsjedništva SABA RH

Počasni predsjednik SABA RH Stjepan Mesić s članovima Predsjedništva

cija da ćemo obraniti antifašizam, ističe Vukušić.

Sjećanja i dokumenti u službi istine

U nastavku sjednice uvodno izlaganje podnijela je predsjednica SABA RH dr. Vesna Čulinović-Konstantinović podsjećajući da u ovoj godini obilježavamo 65. obljetnicu pobjede nad fašizmom. Upozorila je na sve učestalije pojave krivotvorenja povijesti i na okrivljavanje antifašista »za nedjelu i masovna ubojstva bez suđenja«. Definiraju ratne okršaje nakon završetka rata kao ubojstva, »ne spominjući da su se

oružjem borili protiv naše armije i onda kad su sve nacifašističke vojske već predale oružje pobjednicima. Ne priznaju ni da su sobom, kao zaštitni živi zid, poveli i civile od kojih su mnogi u tim borbama stradali«, kazala je dr. Čulinović-Konstantinović i dodala: »Njihovi dokazi u pravilu se odnose na grobišta u kojima je najviše posmrtnih ostataka ustaša i okupatorske vojske. Mi se ne želimo pravdati, ali želimo utvrđivanje istine i procesuiranje krivaca za nedjelu. Želimo da prestane bacanje ljage na nas, na Tita i na našu NOB.

Život Europe temelji se na postavkama antifašizma, na demokraciji, poštivanju različitosti, nenasilju, čuvanju mira. Sve što narušava tu harmoniju nije u svijetu poželjno. Hrvatska unutrašnja politika mora se u to uklopiti i sprječiti ekstremističke ispade. Vid takvog ponašanja imali smo prilike uočiti u Kumrovcu na proslavi Dana mладости-radosti, kada je kordon policije ogradio šaćicu ekstremista i time osigurao nesmetano odvijanje naše proslave. To što HTV još uvijek daje prostor proustaškim grupicama i njihovim glasnogovornicima ne znači da će se to održati«, upozorava dr. Čulinović-Konstantinović.

Mi smo bili pobjednici, a da bi to ostali moramo pred sobom i pred javnošću čuvati istinu. Boreći se za pobjedu istine mi koristimo sjećanja i dokumente. To je sadržano u našim publikacijama, pa je usprkos lošem finansijskom stanju, potrebno nastaviti u tom smjeru.

»Jedan od problema moramo i mi među sobom raspraviti, a to je odnos prema onima koji ne misle isto kao i mi. Trebali bi se potruditi da nam se približe i da nas razumiju, u tom sklopu je najvažnije da djeci u školama kažemo istinu o antifašističkoj borbi i strahotama u vrijeme NDH. I tu se, čini mi se, otvaraju nove mogućnosti,

polako, ali ipak. Mladi antifašisti nam u tome pomažu, između ostalog i druženjem s mladima iz drugih sredina«.

Ne krijemo greške koje su se događale

»Pred nama je novo doba u kojem ćemo imati i mi važnu društvenu ulogu. Radi toga mi ne smijemo kriti, kao što ni do sada nismo krili, greške koje su se događale u poslijeratnom periodu. Ali, moramo naglasiti da mi, antifašisti nismo imali kriminalne radnje kao sistem ponašanja, ali je bilo ekscesa i osvete koji se nisu mogli sprječiti«, zaključila je dr. Vesna Čulinović-Konstantinović i pozvala na jedinstvo članova SABA »koje mora ostati iznad svih drugih motiva«.

U raspravi je potom predsjednik nadzornog odbora SABA Etore Poropat podnio izvještaj o materijalno – finansijskom poslovanju naglasivši da sredstava s kojim raspolaže SABA RH nisu dosta. Ove godine smo, do sada, dobili samo polovicu od planiranih i obećanih sredstava iz Državnog proračuna, a troškovi su povećani za redovne aktivnosti, upozorio je Poropat.

Rudolf Kahlina je ocijenio da se SABA do sada uspješno suprotstavlja nasrtajima na antifašizam, a posebno je u tome istaknuo ulogu Stjepana Mesića.

Nikola Dobre primjerima iz Zadra je pokazao kako neke lokalne vlasti omaložavaju antifašizam,

Gordana Lacković je naglasila da je ozbiljan problem financiranje SABA u cjelini i na terenu. I to je dokaz da se ne ostvaruje Deklaracija o antifašizmu. Mi se moramo obratiti i međunarodnim veteranskim organizacijama i upozoriti s kojim se poteškoćama suočavamo.

Branko Grošeta je podsjetio da dobivamo samo obećanja da će Deklaracija biti provedena, ali se ništa konkretno ne čini. Napomenuo je i da je u Kumrovcu bio neprimjeren odnos vlasti prema grupici crnokošuljaša koji su tamo došli orgijati.

Ivo Josipović: I moj je otac bio partizan

U drugom dijelu sjednice Predsjedništva SABA RH sudjelovao je i predsjednik Republike Hrvatske dr. sc. Ivo Josipović, uključivši se u raspravu o odnosu prema žrtvama u II. svjetskom ratu. »I moj je otac bio partizan«, podsjetio je dr. Josipović, ističući da je ponosan zbog toga jer su partizani bili na pravoj strani.

Novi kolektivni član SABA RH

Predsjedništvo SABA RH prihvatio je prijedlog da kolektivni član Saveza antifašističkih boraca i antifašista postane nevladina udruga Centar za društvena istraživanja »dr. Branko Horvat« (CBH).

Ta udruga je kao svoje glavne ciljeve postavila borbu protiv svakog oblika fašizma, nacizma, ustaštva, četništva, antisemitizma i općenito mržnje utemeljene na rasnoj, vjerskoj i nacionalnoj osnovi. Zalaže se i za borbu protiv povjesnog revisionizma te za dokumentiranje svjedočanstava boraca NOR-a.

U zaključku Predsjedništva se naglašava da je Udruga, kao kolektivni član, dužna pridržavati se programskih načela SABA RH.

Suočavamo se s pokušajima revizionizma povijesti, a posebno događaja na kraju II. svjetskog rata.

Naš pristup je istina za koju ćemo se uvijek boriti, kazao je Josipović, dodajući da smo se u stanju suočiti i s pogreškama koje su se događale. Najavio je svoj odlazak na Tezno i Bleiburg te izrazio želju da mu se pridruže i antifašisti. Time bi učinili jednu gestu prije proslave u Brezovici i Podgaricu, položili bi vijenac i izrazili žaljenje, a istovremeno bi bili ponosni na antifašizam.

U raspravi u kojoj su sudjelovali Mirko Mećava, Branko Grošeta, Etore Poropat, Katica Sedmak, Juraj Hrženjak, Fred Matić (savjetnik predsjednika Republike RH) Ivan Fumić, Tomo Ravnić, Vedran Žuvela, Juraj Krstičević, Slobodan Landup, Mario Šimunković, Drago Vukušić, dr. Branko Dubravica, Alen Budai, Adam Dupalo, Živko Juzbašić, Slavko Matić i drugi, bilo je različitih stavova. Usvojen je zaključak kojim je podržana inicijativa predsjednika Republike dr. Ive Josipovića da se izrazi žaljenje zbog nevinih žrtava II. svjetskog rata.

Većinom glasova zaključeno je i da se podržava inicijativa za odlazak članova SABA RH u Tezno kraj Maribora u pratnji predsjednika Republike Hrvatske dr. sc. Ive Josipovića, da se izrazi žaljenje nevinim žrtvama, a u Bleiburg, kako je naglašeno, mogu ići pojedinci.

S. Tomašević

POVELJA SABA RH MESIĆU

Bivšem predsjedniku Republike Hrvatske i počasnom predsjedniku Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH **Stjepanu Mesiću** dodijeljena je Povelja SABA RH u znak zahvalnosti za sve što je činio u vrijeme predsjedničkog mandata i što čini danas za afirmaciju antifašizma.

To najviše priznanje SABA RH,

na sjednici Predsjedništva svečano mu je uručila predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**.

Mesić se zahvalio na priznanju i poručio da će se nastaviti zalagati za istinu o antifašističkoj borbi i da će uvijek biti na strani antifašističkih boraca i antifašista.

Povelja Stjepanu Mesiću

Jasenovac

SHIMON PERES POSJETIO SPOMEN-PODRUČJE

♦Mjesto stalnog sučeljavanja s prošlošću i zločinima

Shimon Peres poklonio se žrtvama ustaškog režima

snimila: Marija Kundek

Izraelski predsjednik **Shimon Peres** koji je boravio u višednevnom posjetu Hrvatskoj, posjetio je u nedjelju 25. srpnja, zajedno s hrvatskim predsjednikom **dr. sc. Ivom Josipovićem** JUSP Jasenovac te tamo odao počast žrtvama jasenovačkih logora.

Oba predsjednika su tom prigodom u pratnji domaćina (ravnateljice, zaposlenika, članova Upravnog vijeća i Savjeta) razgledala Memorijalni muzej te položila vijence na spomenik »Jasenovački cvijet«, gdje su hrvatski rabini **Kotel Da Don** i **Lucijan Prelević** predvodili kratku molitvu.

U svom obraćanju novinarima oba predsjednika su istaknula da je Jasenovac mjesto stravičnih zločina, mjesto suočavanja s prošlošću i njenim posljedicama te naglasila koliko je važno odgajati buduće generacije u duhu tolerancije.

Katica Sedmak, predsjednica Savjeta JUSPJ

(Naglasci izjave izraelskog predsjednika na 2. strani)

Svečani prijem za predstavnike SABA

•U povodu Dana antifašističke borbe i 65. obljetnice pobjede nad fašizmom brojnu delegaciju primio je predsjednik dr. sc. Ivo Josipović

Brojna delegacija SABA s predsjednikom Josipovićem

Predsjednik Republike **dr. sc. Ivo Josipović** primio je brojnu delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista (SABA) u povodu Dana antifašističke borbe i 65. obljetnice pobjede nad fašizmom.

U toj prigodi predsjednik Josipović je rekao da su stečevine njihove borbe trajno, ne samo u hrvatskom Ustavu, ne samo u onome što čitamo od publicista, nego i u našim srcima.

Pravo i pravednost koje ste vi izborili temelj su hrvatske demokracije i društva i zato vam još jednom zahvaljujem, rekao je.

Posebna mi je čast da su tu danas i narodni heroji, generali i obični borci, istaknuto je i dodao da je i njegov otac bio običan borac u NOB-u te da je na to jednako ponosan kao da je stekao naslov maršala.

Znam da ima i nezadovoljstva, nastav-

vio je, i znam da su mnoga prava koja ste stekli smanjena i pripadam onima koji su se u Hrvatskom saboru zauzimali da se ta nepravda ispravi. Teško stanje nije opravданje. Dodao je da se za to i dalje zauzima te kako se nuda da će ih saborski zastupnici imati snage i hrabrosti izjednačiti s onima koji su s njima jednaki, s hrvatskim braniteljima. »Oni su isto tako, ali puno godina poslije, osvjetlili obraz hrvatskom narodu i dali mu slobodu kao što ste vi to učinili u II. svjetskom ratu. Vi ste pobednici i stavite s ponosom odlikovanja koja ste dobili«, poručio je predsjednik Josipović. Dodao je kako zasluzuju da se ta odličja prepoznaju kao i njihov doprinos našoj budućnosti.

Predsjednica SABA-e **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** je, zahvalivši predsjedniku što ih je primio, rekla kako

im se čini da će se predsjednik Josipović zalagati da se s boraca NOB-a skine nepravedna stigma i da su građani drugog reda. Zaželjela je predsjedniku mnogo uspjeha, dodavši da su mnogi od njih i glasovali za njega, da ga podupiru te da se nuda da će i on podupirati njih na obostrano zadovoljstvo.

Skupu se obratio i narodni heroj **Dinko Šurkalo** iz Splita, zahvalivši Josipoviću na svemu što je učinio za njih. Napomenuo je da su danas borci NOB-a ljudi u 80-im i 90-im godinama te da su stvarali Hrvatsku. Nažalost, svi tako ne govore i osjećamo se ljudima drugog ili trećeg reda, istaknuo je, podsjetivši da ih u raspravi o ustavnim promjenama u Hrvatskom saboru nitko nije ni spomenuo, a u ustav su uvršteni i branitelji Domovinskog rata.

S.T.

Praznici

Sjećanje na 1991.

Dan državnosti - 25. lipnja - svečano je obilježen u cijeloj Hrvatskoj pri čemu su evocirana sjećanja na 1991. godinu, kada je Hrvatski sabor donio odluku o pokretanju postupka razdruživanja od drugih republika SFRJ i Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske.

Središnja proslava Dana državnosti i

ove se godine održana u Vukovaru, a na njoj su bili predsjednik Republike Hrvatske **dr. Ivo Josipović**, predsjednica hrvatske Vlade **Jadranka Kosor** te predsjednik Hrvatskoga sabora **Luka Bebić**. Svečani program na Dan državnosti u Vukovaru počeo je polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća na spomen-obilježju na Ovčari. Prije odlaska u Vukovar, državni čelnici s izaslanstvima udrugova proizvilih iz Domovinskog rata položili su vijence i zapalili svijeće kod spomenika »Glasa hrvatske žrtve - Zida boli«, kod glavnoga križa u Aleji poginulih branitelja iz Domovinskog rata na Mirogoju te na grob prvoga

•**Predsjednik Josipović vijenac je položio i na grobnicu narodnih heroja na Mirogoju**

hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana. Predsjednik Josipović vijenac je položio i na grobnicu narodnih heroja. U povodu Dana državnosti u crkvi sv. Marka u Zagrebu služena je misa za poginule priпадnike Oružanih snaga RH i sve žrtve Domovinskog rata. Državni čelnici nakon toga bili su na svečanoj sjednici Vlade, održanoj u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske.

•Predsjednik Josipović je u kratkoj izjavi istaknuo zadovoljstvo što su mu se pridružili predstavnici Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske

Predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović položio je 20. lipnja vijenac i zapalio svijeće kod spomenika poratnim žrtvama iz svibnja 1945. na groblju Dobrova u mariborskom prigradskom naselju Teznom, izrazivši nadu da će se tim činom zaključiti jedan krug prijepora vezanih uz antifašističku povijest Hrvatske.

Predsjednik Josipović je u kratkoj izjavi novinarima nakon polaganja vijenca istaknuo zadovoljstvo što su se odavanju počasti stradalima u Teznom pridružili predstavnici Saveza antifašističkih boraca Hrvatske (SABA), »pokazavši time snagu pobjednika koji su spremni suočiti se i s tamnim stranama svoje pobjede«.

»Zahvaljujem svima koji su došli jer se ovim zatvara jedan krug prijepora oko

Vijenac u Teznom

antifašističke povijesti Hrvatske, koja je nesumnjivo imala i ovu jednu stranu koja takva nije trebala biti«, istaknuo je predsjednik.

U izaslanstvu koje je s predsjednikom Josipovićem izrazilo počast nevinim žrtvama stradalima u Teznom, bili su u ime Vlade RH ministar uprave Davorin

Nora Ismailovski, predstavnici Savjeta branitelja, te u ime Katoličke crkve ravnatelj Hrvatske inozemne pastve don Ante Kutleša.

Većina predstavnika Saveza antifašističkih boraca kao i predstavnici Srpskog narodnog vijeća na čelu s Pupovcem, nisu produžili u Bleiburg.

Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. Vesna Čulinović-Konstantinović rekla je novinarima da predsjednik Josipović ide na Bleiburg jer do sada tamo nije bio, ali da predstavnici Saveza antifašističkih boraca smatraju da nemaju тамо što tražiti. »Tamo nema žrtava, a pogotovo nema nevinih žrtava«, ustvrdila je Konstantinović Čulinović.

Svoj neodlazak u Bleiburg Milorad Pupovac je novinarima pojasnio, kazavši kako »Bleiburg nije mjesto stradanja, nego mjesto obnavljanja ideologije i političkih vrijednosti koje ne mogu prihvati i koje moraju ostati iza nas ako se želimo okrenuti budućnosti«.

U izaslanstvu s predsjednikom Josipovićem bili su i predstavnici SABA RH

Mlakar, saborski zastupnik Nenad Stazić, predstavnici Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, članovi Srpskog narodnog vijeća - Milorad Pupovac i Saša Milošević, predstavnica romskih udruga

kazavši kako »Bleiburg nije mjesto stradanja, nego mjesto obnavljanja ideologije i političkih vrijednosti koje ne mogu prihvati i koje moraju ostati iza nas ako se želimo okrenuti budućnosti«.

Josipović posjetio Bleiburško polje

•Predsjednik RH je izrazio nadu da će se ovim činom jedna bolna tema iz hrvatske prošlosti ostaviti povjesničarima

Predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović položio je 20. lipnja vijenac kod Spomen-obilježja na Bleiburškom polju. U izjavi novinarima na Bleiburškom polju, Josipović je izrazio nadu da će se ovim činom jedna bolna tema iz hrvatske prošlosti ostaviti povjesničarima kako bismo se mogli okrenuti sadašnjosti i budućnosti.

»Moja je želja da se priča iz Drugog svjetskog rata zaokruži, da se prijepor koji postoji unutar korpusa ne samo hrvatskog naroda, nego i hrvatske države,

na neki način stavi u okvire povijesne istine i humanizma, odnosno prava svakoga na

svoj grob«, naglasio je predsjednik Republike.

Na novinarsko pitanje hoće li i iduće godine doći na Bleiburg, Josipović je rekao da nije riječ o tradiciji, već o tome da se »politički ova priča zaključi i prepusti povjesničarima«.

U odavanju počasti na Bleiburgu predsjedniku Josipoviću su se pridružili predstavnici antifašista, romske nacionalne manjine, Savjeta branitelja, u ime Vlade RH ministar uprave Davorin Mlakar te Sabora saborski zastupnik Nenad Stazić.

Polaganje vijenca na Bleiburgu

POČAST ŽRTVAMA USTAŠKOG LOGORA

• Komemoraciji žrtvama ustaškog koncentracijskog logora nazočio i predsjednik Republike Hrvatske dr. sc. IVO JOSIPOVIĆ koji je dočekan burnim pljeskom

U organizaciji Srpskog narodnog vijeća, Koordinacije židovskih općina u Republici Hrvatskoj, Udruženja »Jadovno 1941.« i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, kod Šaranove jame, nedaleko Jadovnog kod Gospića, upriličen je komemorativni skup žrtvama ustaškog logora smrti – prvog masovnog gubilišta u tzv. Nezavisnoj državi Hrvatskoj.

Pokretna vrpca smrti

Dočekan burnim pljeskom, predsjednik Republike dr. sc. Ivo Josipović nagnasio je odlučnost da se Hrvatska i dalje razvija kao izrazito antifašistička zemlja, te je izrazio suosjećanje svima koji su na ovom ili nekom sličnom mjestu izgubili svoje najmilije.

- Jadovno se smatralo logorom, ali ovdje je bilo puno gore. Ljudi su dovoženi i ubijani, kao na pokretnoj vrpcu smrti. Jadovno nećemo zaboraviti, kazao je između ostalog u svom govoru Predsjednik.

Na komemoraciji su, među inim, govorili Dušan Bastašić, predsjednik Udruženja »Jadovno 1941.«, dr. sc. Milorad Pupovac, saborski zastupnik i predsjednik SNV-a, dr. sc. Ognjen Kraus, predsjednik Židovske općine Zagreb i Mirko Mećava, potpredsjednik SABA RH.

Brojne su delegacije kod grotla Šaranove jame i obnovljene spomen-ploče (oštećena početkom devedesetih godina) položila vijence. U delegaciji SABA RH bili su: Mirko Mećava, potpredsjednik, Petar Raić, tajnik i Nikola Uzelac, član Predsjedništva (oni su kasnije položili vijenac i u Slanom na otoku Pagu). Održano je opijelo i kadish – pravoslavni i židovski obred u sjećanje na 24. lipnja 1941. godine kada su ustaški logori kompleksa Jadovno formirani. Pored brojnih članova udruga antifašističkih boraca i antifašista, komemoraciji su prisustvovali i predstavnici tijela vlasti iz Ličko-senjske županije, izaslanstvo Srpskog narodnog vijeća, delegacija Židovske općine Zagreb, izaslanstva Srbije i Republike Srpske (u izaslanstvu Republike Srbije bila je i Nada Tadić, majka srbijanskog predsjednika, koja i sama vuće korijene iz Like).

Šaranova jama

Samo dan nakon proglašenja NDH, dakle 11. travnja 1941. godine, ustaše su

Jadovno nećemo zaboraviti – poručio je predsjednik RH dr. sc. Ivo Josipović

počele hapsiti Srbe Gospića i okolice, te ih uz žestoka zlostavljanja zatvarati u kaznionicu Okružnog suda, gdje je kraće vrijeme moglo boraviti 2.500-3.000 zatočenih ljudi. Već tijekom svibnja i početkom lipnja ustaše s cijelog područja NDH dovoze stotine i stotine Srba, Židova, Roma, ali i Hrvate – komuniste. Prostor logora u Gospiću postaje premalen, pa Ministarstvo unutarnjih poslova NDH na čelu s Andrijom Artukovićem, na velebitskoj zabiti i na otoku Pagu, daleko od očiju naroda, osniva kompleks logora Jadovno.

Selo Jadovno smjestilo se u dubokoj šumi Velebita, na kilometar i pol dugom proplanku, na 805 metara nadmorske visine, 16 kilometara sjeverozapadno od Gospića. Sa sjevernog ruba sela uzak kolni put uranju u gustu šumu i nakon osam kilometara dolazi do Čačić drage. Na tome je mjestu bio logor. Vidljivih tragova logora danas više nema. Cijelo područje Velebita poznato je po jamama, karakterističnim za kraške zone. Žrtve logora bacane su u ukupno 32 jame, najpoznatija se zove Šaranova jama, oko kilometar i pol udaljena od sela Jadovno. Dno joj je prekriveno kosturima čiji broj do danas nije poznat.

Za razliku od ostalih logora u NDH o Jadovnom gotovo nitko ništa nije znao. Nitko iz logora nije primio niti jedno pismo i nitko ondje nije imao pristupa, osim nadležnih ustaša. Zatočenici koji su bili određeni za Pag odvođeni su kamionima do Baških Oštarija ili Karlobaga, gdje su ih preuzimali pripadnici 13. ustaške bojne koji su pod zapovjedništvom ustaše Ivana

Devčića Pivca bili nadležni za logore Slana i Matejna na Pagu. Zatočenici koji su iz kaznionice otpremani u Jadovno obično su kamionima dovoženi do sela Trnovca, a odatle su morali 13 kilometara propješaći do logora, uz fizičko maltretiranje. Na stratištima logora Jadovno likvidirana su i 73 pravoslavna svećenika. Posebno okrutno ubijeni su mitropoliti sarajevski Petar Zimonjić i episkop gornjokarlovачki Sava Trlajić.

Pobjijeno 42.123 ljudi

Teško je saznati točan broj muškaraca, žena i djece ubijenih u kompleksu ustaških logora Jadovno od 11. travnja do 21. kolovoza 1941. godine, dakle u samo 132 dana njegova postojanja. Kako je istaknuo dr. sc. Đuro Zatezalo, član Savjeta antifašista Hrvatske, inače autor dvotomne studije »Jadovno« (dosad najtemeljnije istraživačko djelo o logoru), pobijeno je u njemu točno 42.123 muškaraca, žena i djece, dovedenih s područja cijele NDH.

Posljednjih 2.123 zatočenika Jadovnog nisu ustaše uspjeli pobiti, u tome ih je sprječila talijanska vojska. Na brzinu su transportirani u ustaški logor Jastrebarsko, tamo je 200 pobijeno, ostali su otpremljeni u tek osnovani Jasenovac i postali njegovi prvi zatočenici.

Nakon Jasenovca, Jadovno je s okolnim gubilištima bilo najveće stratište ustaškog režima na cijelom teritoriju tzv. Nezavisne države Hrvatske.

B.M.

•Antifašizam nije isto što i komunizam, a zločini kojih je bilo na strani pobjednika ne smiju se zamagljivati ideološkim predznakom, rekao je počasni predsjednik SABA RH Stjepan Mesić

Bivši predsjednik Republike Hrvatske i počasni predsjednika SABA RH **Stjepan Mesić** prisustvovao je proslavi Dana antifašističke borbe na Tuhobiću - legendarnoj planini na kojoj je osnovan prvi partizanski odred u Primorju.

- Dan antifašističke borbe ne obilježava se samo u Brezovici, nego na svim mjestima gdje su formirane partizanske jedinice. Taj dan treba slaviti širom Hrvatske jer je bez antifašističke borbe i antifašističkih boraca ne bi bilo. To je povijesna istina. Formiranje Sisačkog odreda značilo je početak otpora okupaciji i fašističkoj tvorevini koja je stvorena voljom okupatora.

- Antifašizam nije isto što i komunizam, a zločini kojih je bilo na strani pobjednika, kod nas i u drugim do tada okupiranim zemljama, ne smiju se zamagljivati ideološkim predznakom. Nitko ne poriče da je zločina bilo, no ti zločini iz osvete nisu komunistički zločini - rekao je Mesić.

Istakao je da je apsolutno za osudu zločina i na strani pobjednika, no dodao i da je »kategorično protiv službenog odavanja počasti pripadnicima kvislinških snaga« što je Mesićev prvi komentar na nedavni posjet predsjednika Josipovića Bleiburgu.

Izrečeno u govoru pojasnio je rekvajši da nema ništa protiv takve posjete, ali da ona ipak ne znači da smo do kraja doveli priču o drugom svjetskom ratu te da »stvari treba staviti u povijesni kontekst« objašnjavajući da među poginulima na Bleiburgu nisu bile

Protiv odavanju počasti kvislinzima

samo žrtve osvete već i oni koji nisu bili položili oružje nakon službenog završetka rata nego su se nastavili ratovati protiv svoje zemlje i njene budućnosti.

Više puta u svom obraćanju okupljenima na Tuhobiću Mesić je istakao potrebu pravilnog vrednovanja značaja antifašističke borbe ističući da bez antifašističkih boraca današnje Hrvatske ne bi bilo. Osudio je iskrivljavanje povijesnih činjenica navodeći kao primjer falsificiranja i laži, a isto je učinio u svom govoru i riječki gradonačelnik **Vojko Obersnel**, TV seriju »Tito«.

- Zahvaljujući agresivom povjesnom revizionizmu i pogreškama hrvatske politike početkom devedesetih godina prošlog stoljeća imamo ne jednu, nego više generacija koje su što se povijesti tiče, potpuno dezorientirane i navedene na krivi put - kazao je Mesić.

S Tuhobića Mesić je poručio da antifašizam mora biti ugrađen u temelje države, a antifašisti utjecati na njezino političko usmjeravanje.

- Ne smije dogoditi da se o naci-fašističkim zločinima ne govori, a da se istodobno nameće, čak i kroz zakonsku inicijativu, obilježavanje zločina koje se paušalno naziva komunističkima čime se želi dikreditirati antifašistička borba.

Predsjednik primorsko-goranskog Saveza antifašističkih boraca i antifašista **Dinko Tamarut** poručio je da na antifašističku tradiciju svi moraju biti ponosni i da su upravo antifašističke vrijednosti temelj očuvanja mira i demokracije.

Dožupanica **Nada Turina Đurić** rekla je da Primorsko-goranska županija i njezini građani žive antifašistički nazor jer je on prije svega osjećaj za ljudskost i pravednost.

Mesić u Tuhobiću

OBILJEŽILI DAN ANTIFAŠISTIČKE BORBE

•Otkriven spomenik u Draževitićima

Udruga antifašista Grada Vrgorca održala je u Zavojanima komemoraciju za **fra Karla Čuluma**, svećenika, kojega su 1943. godine pogubile ustaše, a potom je u obližnjem selu Dubravi održana komemoracija za osam seljana koje je 29. kolovoza 1942. ubila četnička milicija za vrijeme talijanske operacije Albia.

Povodom praznika Dana antifašističke borbe svečano je u vrgorskem selu Draževitići otkriven spomenik poginulim borcima NOB-a i žrtvama fašističkog terora. Isto tako, planiran je odlazak delegacije šesdesetak Vrgorčana na Sutjesku u cilju obilježavanja spomena na desetke sugrađana koji su tamo poginuli.

Branko Radonić

foto: Vrgorачke novine

NA ČVRSTIM TEMELJIMA ANTIFAŠIZMA

♦Svečanom obilježavanju Dana antifašističke borbe u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji sudjelovao i dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske

Nakon središnje proslave u Brezovici, dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske, otišao je u Podgorič, gdje je poliožio vijenac ispred Spomenika revolucije naroda Moslavine (djelo kipara Dušana Džamonje – otkrio ga je Josip Broz Tito, 1967. godine) i sudjelovao na svečanosti obilježavanja Dana antifašističke borbe i 65. obljetnice pobjede nad fašizmom u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Također, u Podgoriću su iz Brezovice pristigli brojni članovi antifašističkih udruga iz Zagrebačke i Primorsko-goranske županije, te čelnici Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, koje je predvodila predsjednica dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović.

Među 500 posjetitelja zamijetili smo predstavnike i čelnike tijela vlasti Bjelovarsko-bilogorske županije, susjednih županija, gradova i općina, političkih stranaka, Društva »Josip Broz Tito«, antifašističke borce, te podosta mlađih poklonika antifašizma. Proslavi se priključila i delegacija talijanskih antifašista Associazione Nazionale Partigani Italia iz provincije Varesse, zajedno sa svojim domaćinima, članovima UABA Črnomerec (Zagreb), koji su s brojnim delegacijama položili vijenac podno Spomenika revolucije.

Predsjednik Republike Hrvatske, dr. sc. Ivo Josipović, među inim je poručio: »Zahvalan sam i prije svega ponosan na naše očeve partizane koji su Hrvatsku svrstali među pobednike, ali dodatno cijenim što su razumjeli da je došlo vrijeme kada antifašizam znači ne samo očuvanje tekovina borbe u Drugom svjetskom ratu, nego i spremnost na oprost i sučut«. Dodao je, da je antifašizam nezaobilazan dio hrvatske povijesti. U godini u kojoj svijet slavi 65 godina pobjede nad fašizmom s posebnim se ponosom »sjećamo onih ljudi koji su ustali protiv nacizma i fašizma, organizirali najveći pokret otpora u pokorenoj Europi, pobijedili te tako svrstali Hrvatsku među zemlje pobednice«.

Na svečanosti su govorili i Miroslav Čačija, župan Bjelovarsko-bilogorske županije, Milan Ivančević, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, Boro Bašljan, načelnik općine Hercegovač i Martin Majcan, predsjednik UABA Garešnice.

U svom izlaganju, Josip Skupnjak, potpredsjednik SABA RH, među ostalim je istaknuo:

- Narod Moslavine i Bilogore od prvih dana ustanka 1941. godine na poziv KPH uključio se u NOP i NOB, stvarajući prve

Spomenik revolucije naroda Moslavine u Podgoriću

oružane grupe, zatim partizanske odrede, brigade, diviziju, a usporedno se stvarala i narodna vlast u vidu Narodnooslobodilačkih odbora... Prisjećamo se ogromnih žrtava cijele jedne generacije mladosti. Oni su svojom žrtvom izborili slobodu, pravdu, toleranciju i ravnopravnost spolova, nacionalnu i vjersku ravnopravnost. Njima, kao i sudionicima u Domovinskom ratu, koji su obranili slobodu Hrvatske, dužni smo da te vrijednosti čuvamo i njegujemo i da ih usadimo u svijest mlađih naraštaja... Najveća je želja živih boraca NOR-a da vlasti naše države provedu u život saborsku Deklaraciju o antifašizmu i potvrde svoj odnos prema sudionicima Narodnooslobodilačke borbe koji su stvarali Hrvatsku.

B.M.

Opatija

Sati povijesti

male prigodne darove iznimno dobro primjeni od strane naših članova i njihovih najблиžih.

U okviru stalne suradnje s pet opatijskih škola, održali smo zajednički sastanak sa ravnateljima i nastavnicima povijesti na kojem smo odredili u kojim ćemo akcijama zajednički nastupiti sljedeće školske godine.

Posebno je zapažena bila i jedna od tradicionalnih akcija naše opatijske Udruge.

Krajem Drugog svjetskog rata znaće je biti »burno« u opatijskom zaleđu. Oslobođilački zanos je već uveliko bio prisutan na padinama Učke i šire. Ali njemački se okupator nipošto nije mirio sa situacijom pa bi svako toliko, više ili manje energično, intervenirao sa svojim vojnim postrojbama.

Poznate su njemačke akcije čišćenja iz tog doba. U jednoj od njih, pokraj Male Učke, izgubili su živote partizanski oficir

za vezu Svetozar Vučinić, Crnogorac i dva njegova suborca.

S time u vezi, kao i svake godine, skupa sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca iz Rijeke, organizirali smo kod spomenika, na mjestu pogibije, komemoraciju.

Svečanost je vodio Žika Pejović iz »Zajednice«, a događaj od pre 65 godina su evocirali Oleg Mandić iz UABA Opatije, Čedo Janković iz »Zajednice« i Vinko Šunjara iz SABA Hrvatske. Predstavnici opatijske Udruge (Dušan Kukić) položili su ujedno vijenac na spomen obilježju paleža sela Mala Učka.

Oleg Mandić

Spomenik na Maloj Učki

OBILJEŽEN MEĐUNARODNI DAN PRIJATELJSTVA

♦Položeni vijenci na Grobniču narodnih heroja i Središnji križ braniteljima Domovinskog rata

Na inicijativu Koordinacije hrvatskih društava priateljstva u suradnji s Europskim društvima priateljstva obilježena je 20. obljetnica Međunarodnog dana prijateljstva koji se obilježava svake godine u prvom tjednu mjeseca srpnja. Tim povodom održano je nekoliko manifestacija, recitala, koncerata i književnih večeri u Varaždinu, Koprivnici, Rijeci i Zagrebu. Sve je bilo posvećeno i 65. obljetnici pobjede nad fašizmom, 20. godišnjici društava priateljstva i 20. godišnjici rada Koordinacije Hrvatskog društva priateljstva.

Predstavnici društava priateljstva Koordinacije - Hrvatsko društvo priateljstva s Bosnom i Hercegovinom, Hrvatsko društvo priateljstva s Velikom Britanijom, Hrvatsko-rusko DP, Hrvatsko-kinesko DP, Hrvatsko-slovačko DP, Hrvatsko-poljsko društvo, Hrvatsko-slovensko DP, Hrvatsko-talijansko društvo, predstavnici Saveza antifašističkih boraca na čelu s predsjednikom dr. sc. Vesnom Čulinović-Konstantinović i potpredsjednicima Josipom Skupnjakom, Katicom Sedmak i članom Predsjedništva SABA Antonom Morićem te veleposlanici NR Kine Shen Zhifei, Bosne i Hercegovine Vladimir Raspuđić i Slovačke Roman Supek kao i dugogodišnji tajnik Društva priateljstva s BiH i saborski zastupnik Tonino Picula položili su 10 vijenaca na Grobniču narodnih heroja, kod Središnjeg križa braniteljima

Polaganje vijenaca na Grobniču narodnih heroja na Mirogoju

Domovinskog rata te kod Zida plača na Gradskom groblju Mirogoj u Zagrebu.

Vijence na Mirogoju su položili članovi Koordinacije Hrvatskog društva priateljstva - glavni tajnik Andrija Karafilipović, Josip Šilić, dr. Hrvoje Kačić, Zlatko Heršak, Tomislav Matošin, Tomislav Heršak, Nedjeljko Fabrio.

Inače, u ovakvim akcijama njegovanja revolucionarnih tradicija II. svjetskog rata, Domovinskog rata i mnogih obljetnica

vezane za II. svjetski rat prednjače članovi Koordinacije HDP: prof. dr. Ivo Josipović, Mato Arlović, Tonino Picula, Josip Leko, Andrija Karafilipović Zvonimir Mršić, Davorka Vidović, Nedjeljko Fabrio, Vesna Čulinović-Konstantinović, prof. dr. Stjepan Heimer, dr. Damir Memić, Radovan Knežević, Anton Tus, dr. Dušan Rapo, Tomislav Matošin, Zinka Karafilipović i mnogi drugi.

S.T.

OBLJETNICA PROBOJA LOGORAŠA

♦Komemorativni skup ispred novog spomenika poginulim zatočenicima

Upovodu 69. obljetnice proboja zatočenih antifašista i komunista iz ustaškog logora Kerestinec, upriličen je komemorativni skup. Položeni su vijenci ispred nedavno otkrivenog novog spomenika s imenima svih zatočenih logoraša. Delegaciju SABA RH činili su Vedran Žuvela, član Predsjedništva, Petar Raić, tajnik i Jasna Juračić, predsjednica UABA Samobor. Skupu su prisustvovali i predstavnici tijela vlasti Samobora, Ludbrega, Svetе Nedelje, članovi antifašističkih udruga Zagrebačke županije i Zagreba, Društva »Josip Broz Tito«, političkih stranaka, te braniteljskih udruga.

U zamku Kerestinec je od 18. svibnja 1941. godine bio koncentracijski logor. U njemu su ustaše držali zatvorene istaknute antifašiste i komuniste. Noću između 13. i 14. srpnja 1941. godine grupa zatočenika napala je ustašku stražu logora i oslobodila se. Međutim, zbog slabo organiziranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena. Akciju je temeljito pripremio CK KPH preko MK Zagreb, s tim što je za njeno izvođenje odredio noć 15/16. srpnja 1941. godine. Međutim, MK Zagreb na svoju ruku,

tj. bez suglasnosti CK KPH, izveo je akciju dva dana ranije, bez dovoljnih priprema, naročito u odnosu na prihvata zatočenika, što je dovelo do neuspjeha. Zbog ovoga, kao i zbog činjenice da MK Zagreb nije prihvatio liniju CK KPJ i CK KPH o pitanju oružanog ustanka i da je pokušao razbiti CK KPH i preuzeti njegove funkcije – MK Zagreb bio je smijenjen.

Tako je primjereno organiziran i izveden proboj logoraša završio tragično, zbog propusta Mjesnog komiteta KPH Zagreb u sprezi s Kominternom.

B.M.

Tribina »65. godišnjica oslobođenja od fašizma«

♦Na skupu je govorio član Predsjedništva SABA RH mr. sc. Ivan Fumić

U vijećnici grada Sveti Ivan Zelina, u organizaciji Foruma seniora SDP-a i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zeline, održana je 17. lipnja ove godine tribina pod nazivom »65. godišnjica oslobođenja od fašizma«, na kojoj je govorio član predsjedništva SABA-a **mr. sc. Ivan Fumić**.

Fumić se tom prilikom osvrnuo na događaje koji su prethodili dizanju ustanka u Republici Hrvatskoj i ostalim republikama bivše SFRJ, s posebnim osvrtom na ustanak i tijek NOB-a u Zelinskom kraju u kojem je djelovao Zagrebački partizanski odred. Napomenuo je da je antifašizam pozitivna svjetska tekovina i vrijednost koju treba čuvati i njegovati posebno u ovo vrijeme kada mnogi revisionisti i kvazi povjesničari žele promjeniti povijest i događaje vezane uz NOB i partizanski pokret. Prešuće se činjenica da su NDH formirali njemački i talijanski okupatori kao svoj protektorat. Prešuće se da je ta ista NDH odmah po uspostavi donijela rasne zakone i počela s njihovom primjenom.

Već travnja 1941. godine, dakle samo par dana po uspostavi ustaške vlasti, započela su masovna ubojstva Srba i Židova počev od Gudovca kod Bjelovara, srpskog stanovništva oko Veljuna, Banskog Grabovca i mnogih drugih. Iza tih uslijedili su još masovniji zločini u logorima Gospića u Jadovnom, Slanom i Metajni, Jasenovcu, Lepoglavi i u ukupno osamdesetak logora smrti. Zločine ustaša neki su do te mjere relativizirali da su, na primjer, Jasenovac nazvali radni i sabirni logor u kome se izvodila čak i »Mala Florami«, opereta Ive Tijardovića. Takve

Fumić se osvrnuo na bitne događaje iz vremena NOB-e

laži je ponovio i radio Sljeme 18. travnja ove godine tvrdeći također da je Jasenovac bio samo radni i sabirni logor. Ohrabruje činjenica da danas u Hrvatskoj gotovo sve relevantne političke stranke osuđuju ustaški poredak i zločine i da ističu antifašističke tekovine kao temelj hrvatske ustavnosti. U tom smislu svi se moramo zalagati da u našoj domovini i ne samo u njoj, jača demokracija, zakonitost i tolerancija, a ekstremnim organizacijama koje veličaju fašizam i nacizam da se zabrani djelovanje na teritoriju RH.

Na tribini Ivan Fumić se dotaknuo i uloge Katoličke crkve za vrijeme II. svjetskog rata koja nije bila posve pozitivna ali je naveo nekoliko primjera gdje su katolički svećenici

aktivno pomagali narodnooslobodilački pokret. O tim svećenicima danas nitko ne govori jer se zeli pokazati da katolički svećenici nisu nikada bili na strani narodnooslobodilačkog pokreta i da katolička crkva nikada nije priznala NOB-u kao borbu Hrvatskog naroda za oslobođenjem od fašizma.

U završnom dijelu tribine prisutnima su predstavljene knjige »Bleiburg i Križni put 1945« i »Hrvatska u logorima 1941-1945« u izdanju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske te knjiga »U ime istine« koja govori o ulozi katoličke crkve i svećenstva u II svjetskom ratu a čije se treće izdanje očekuje uskoro, te se može naručiti preko SABA RH-a.

S.T.

Ozalj

Ozaljska Udruga antifašista pridružila se mnogim antifašističkim udruženjima, institucijama i državnim tijelima u obilježavanju 65. godišnjice pobjede nad fašizmom. Obilježavanje ove značajne godišnjice ozaljska Udruga organizirala je na Dan antifašističke borbe i tako povezala ova dva velika događaja važna za Hrvatsku. Organizirala je polaganje vijenaca na spomen-obilježja u Kamanju, gdje je uz članove Udruge prisustvovao i načelnik Općine **Damir Mateljan**, zatim u Vivodini i Radatoviću.

Cvijeće je položeno i na spomen-

U čast velikih događaja

obilježje posvećeno osnivanju Karlovačke udarne brigade u Svetičkom Hrašću.

Na sam Dan antifašističke borbe vijenci su položeni u Ozlju i Ribniku, gdje je organizirana prigodna večanost posvećena godišnjici pobjede nad fašizmom. Uz pedesetak ozaljskih antifašista svečanosti su prisustvovale delegacije Općinskih odbora Zveze borcev za vrednote NOB-e Metlike i Črnomelja, susjednih i prijateljskih općina Republike Slovenije, **Biserka Vranić**, gradonačelnica Grada Ozla, zastupnica u Hrvatskom Saboru, zatim predsjednik Općinskog vijeća Ribnika **Nikola Dolinar**

i delegacija Udruge hrvatskih branitelja Ozalj - Žakanje, koju je predvodio **Josip Lukežić**.

O značaju NOB-e, s posebnim osvrtom na doprinos građana Grada Ozla i općina Kamanje, Ribnik i Žakanje, govorio je tajnik Udruge **Ivan Tusić**, a pozdravne govorere održali su **Nikola Dolinar**, predsjednik Općinskog vijeća Ribnik, **Ivan Miljavac**, u ime Ogranka HSS Ribnik, te **Anton Kralj**, predsjednik Općinskog odbora Zveze borcev Črnomelj i **Anton Zupančić**, predsjednik Općinskog odbora Zveze borcev Metlika.

Ivan Tusić

OTKRIVEN OBNOVLJENI SPOMENIK

♦U povodu 69. obljetnice ustanka u Lici, hrvatska je država obnovila spomenik Vanje Radauša, što ga je nakon »Oluje« svojom tenkovskom paljbom sama srušila

Predsjednik RH, dr. sc. Ivo Josipović, predsjednica SABA RH, dr. Vesna Čulinović – Konstatinović i izaslanik predsjednika Sabora, dr. sc. Milorad Pupovac otkrili su obnovljeni spomenik, djelo kipara **Vanje Radauša** (podignut na brdašcu ponad Srbu 1950. godine, a srušen 45 godina kasnije nakon »Oluje«) u povodu 69. obljetnice početka oružanog ustanka u Lici, koji se do 1991. godine obilježavao kao Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj.

Obrativši se nazočnima, predsjednik Josipović je istaknuo da nas ovaj spomenik uči kako svako zlo »kolikogod bilo veliko može i mora biti pobijedeno«. Dodao je da su partizani pobijedili, te da mu je drago što je danas s njima. Josipović je podsjetio da je 22. lipnja ove godine bio u Brezovici na obljetnici osnutka sisačkog partizanskog odreda što se od osamostaljenja Hrvatske slavi kao Dan antifašističke borbe. »Tada sam prijateljima i suborcima mojeg oca s ponosom rekao: stavite odličja da ih svi vidimo«, istaknuo je Josipović naglasivši kako mu je drago što i na današnjem skupu u Srbu vidi da se nose odličja zaslužena u Drugom svjetskom ratu. Kazao je kako mu je vrlo drago što na skupu u Srbu neki nose »kape partizanke«, rekavši da one nose poruku mira i da su lijepo.

Služenje istom gazdi

Josipović je također kazao da se, dok je on išao u školu, više učilo o Drugom svjetskom ratu, a da u današnjim udžbenicima, kako je ocjenio, »nema pune istine«. »Udžbenici se moraju promijeniti, moraju odražavati istinu«, istaknuo je, rekavši kako nikad nije našao tekst u kojem bi se pisalo »o nekoj velikoj, jakoj bitki između ustaša i četnika«. Toga nije bilo jer ustaše i četnici »su služili zajedničkom gazdi«. »I hrvatski i srpski narod i ovdje i na drugim mjestima znali su prepoznati tko nosi slobodu i perspektivu, te su izabrali partizane«, kazao je predsjednik Josipović.

Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, dr. sc. Vesna Čulinović – Konstatinović podsjetila je da su uspostavom NDH počela masovna hapšenja i ubijanja, te je prvi dana samo u Lici ubijeno oko 2.000 ljudi, većinom Srba. »To je potaknuto narod da se ujedinji protiv fašizma i da pod vodstvom Tita počne borbu«, kazala je zatraživši da

se status boraca NOB-e izjednači s onim branitelja iz Domovinskog rata, te je napomenula da je njihova obveza čuvanje i obnova spomenika palima od fašizma u Drugom svjetskom ratu.

Kajina, Ingrid Antičević Marinović, Željka Jovanović i Ranka Ostojića, Mladen Đorđevića, izaslanika predsjednika Republike Srbije Borisa Tadića, te veleposlanika Srbije Stanimira Vukičevića, koji su bili pozdravljeni burnim pljeskom.

Prosvjedi u sjeni

Za to vrijeme u ograđenom prostoru oko 300 prosvjednika pod paskom policije – predstavnici raznih ultrade-snih strančica i proustaških grupica nisu uspjeli u nakani da skup u Srbu iskoriste za svoje interese. Žalosno je što se u njihovo kolo dao uhvatiti dio branitelja. Prosvjednici su se nakon galame, pjevanja ustaških pjesama i vrijedanja antifašističkih boraca i državnih dužnosnika ubrzano razisli. **Luka Bebić**, predsjednik Hrvatskog sabora, premda je pokrovitelj otkrivanja obnovljenog spomenika, nije došao u Srb jer je imao »drugu neodgodivu obavezu«. A u Srbu, kako je komentirao »Novi list«, unatoč apokaliptičnim ukazanjima biskupa gospičko-senjskog **Mile Bogovića** da će se »opet krenuti puškom na Hrvate«, te da u takvom ozračju ponovno može saživjeti »program držanja Hrvatske na nišanu«, nije se dogodilo ništa loše, ni za Hrvate, ni za Hrvatsku. Naprotiv, Hrvatska je ponovo pokazala svoju veličinu, mukotrpno doduše i ovim činom nastavljajući svoj povratak u punopravno članstvo europskih baštinica antifašizma, ma koliko šaka idolopoklonika zločinačkog poglavnikova režima to pokušavala sprječiti. Režim i ideologija ogrežuli u krvi ne mogu se privizati da bi se klicalo ovoj Hrvatskoj. Ova Hrvatska je ipak antifašistička.

U hrvatskim medijima oko skupa u Srbu bilo je, kao i ranijih godina, komentara o »dvojnoj« proslavi Dana ustanka u Hrvatskoj (onoj 22. lipnja i, evo ponovno 27. srpnja). Antifašističkim borcima i antifašistima nije cilj da 27. srpnja, nekadašnji Dan ustanka konfrontiraju s 22. lipnjem – Danom antifašističke borbe naroda Hrvatske, već promocija antifašizma općenito. Uz 22. lipnja treba dostoјno obilježiti i 27. srpnja. Narod Like je to zasluzio. Za čitavo vrijeme rata Like je bila jedno od snažnijih žarišta oslobođilačke borbe u Hrvatskoj u kojoj je narod masovno sudjelovao. Veliku tragediju narod Like doživio je i u razdoblju 1991. do 1995. godine.

B.M.

Obnovljen spomenik u Srbu

Izrazila je zadovoljstvo početkom obnove spomenika diljem Hrvatske. »Sramotno je da su mnogi bili porušeni«, kazala je i dodala da uz akcije naših boraca i naročito Srpskog narodnog vijeća, hrvatska je vlast dala mnogo za obnovu ovog spomenika, uz znatnu donaciju Ureda predsjednika Srbije i Zavičajnog udruženja Ličana iz Srbija u Srbiji. »Taj spomenik označuje jedan od najvažnijih događaja u zajedničkoj hrvatskoj i srpskoj povijesti«, naglasila je. »Mi ćemo uvijek braniti povijesnu istinu i čast palih boraca za slobodu od 1941. do 1945. godine i sjećati se nevinih žrtava pogubljenih na raznim stratištima i u vlastitim naseljima i kućama«, zaključila je Čulinović – Konstatinović.

Na skupu su govorili i: **Goran Đekić**, načelnik općine Gračac, **Savica Todorić** iz Sekcije 6. ličke divizije »Nikola Tesla« u Beogradu, **dr. sc. Slobodan Uzelac**, potpredsjednik Vlade i **dr. sc. Milorad Pupovac**, saborski zastupnik i predsjednik Srpskog narodnog vijeća. Među 3.000 prisutnih, zamijetili smo saborske zastupnike **Damira**

Sjećanje na daruvarski odred

♦Akcija uređenja groba narodnog heroja Paje Orozovića Brke

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Daruvara organizirala je 4. srpnja akciju čišćenja i uređenja groba narodnog heroja **Paje Orozovića Brke** i zajedničke partizanske grobnice u mjestu Gornji Borki. U akciji je sudjelovalo 28 članova UABA Daruvara i UABA Garešnice, a poduzeta je u znak sjećanja na Daruvarski partizanski odred koji je osnovan 29. lipnja 1943. godine.

Tako je uređeno grobno mjesto Paje Orozovića Brke i očišćeno od raslinja, kao zajednička partizanska grobna koja se sastoji od tri zasebna obilježja.

Na nadgrobnu ploču stavljen je nova zvijezda petorkaka i obnovljena ona koja se nalazila na ogradi oko grobnog mjeseta kao i zvjezde na obilježjima zajedničke partizanske grobne. Nakon akcije održano je i prigodan skup na kojem se obratio predsjednik UABA Daruvara i tajnica ŽUABA Bjelovarsko-bilogorske županije s prigodnim tekstom o Daruvarskom partizanskom odredu i Paji Orozoviću Brki.

Zvezdana Drašner

Daruvarski antifašisti uredili partizanski spomenik

Tisno

Svečanost antifašista uz tišnjansku glazbu

Dan antifašističke borbe i 65. godišnjica pobjede nad fašizmom svečano je obilježen i u Općini Tisno gdje su se oko spomenika palim u 2. svjetskom ratu i žrtvama fašističkog terora okupili mnogobrojni antifašisti iz Tisnoga, Jezera, Betine, Vodica... U prigodnom programu posvećenom tom datumu uz tišnjansku glazbu »Hartić«, koja je svečanost otvorila »Lijepom našom«, sudjelovali su **Olivera Baljak**, prvakinja drame HNK »Ivan Zajc« iz Rijeke, prvakinja opere iz Osijeka **Barbara Othman** te pijanistica **Ljerka Pleslić Bjelinski**. Nakon prigodnog govora predsjednika UAB-a Općine Tisno, **Krste Barića**, na spomenik su položeni vijenci Udruge, Općine Tisno, UHVDDR-a te političkih stranaka čiji su predstavnici bili također nazočni skupu.

Vijenac je također položen i na spomenik tišnjanskom prvoboruču **Roku Frkiću Ljutcu**.

B. P.

Kaštela

Zajednički vijenci branitelja i antifašista

Uorganizaciji Grada i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Kaštela, uz polaganje vijenaca kod Spomen kosturnice, obilježen je Dan antifašističke borbe.

Po prvi put na istom mjestu, između ostalih, zajednički su vijence postavili predstavnici Udruge roditelja poginulih branitelja i Udruge antifašista i antifašističkih boraca Grada Kaštela. Ovom činu osim građana prisustvovali su dogradonačelnici **Marinka Parčina** i **Marinko Kovačev**, zamjenici predsjednika Gradskog vijeća **Alenka Rokov** i **Branko Radačić**, pročelnik **Darko Opačak**, predsjednik GO SDP Kaštela **Matko Kuzmanić** te saborski zastupnik i predsjednik Županijske organizacije SDP-a **Arsen Biuk**.

Prigodnim govorom prisutnima su se

obratili predsjednik Udruge ABA **Ilija Sokol** koji je istaknuo važnost pobjede hrvatskih antifašista u 2. Svjetskom ratu i pobjede hrvatskih branitelja u Domovinskom ratu bez kojih ne bi bilo hrvatske slobode. Prigodnom riječju u ime Grada obratio se dogradonačelnik **Marinko Kovačev**, a u programu je nastupila i klapa Kampanel.

S.D.

Ludbreški Ivanec

Povodom 4.7., Dana boraca, u Ludbreškom Ivancu su se susreli pripadnici Vijeća srpske nacionalne manjine općine Rasinja i članovi UABA Ludbreg. Susret je imao i radnu dimenziju: članovi SNV-a su očistili okoliš Spomenika osnivanja brigade »Braće Radić« (4.9.1943.) u šumi kod Duge Rijeke. Položeno je i cvijeće na spomen-kosturnicu palim borcima ispred mjesnog doma u kojem je nekad bila spomen zbirka Kalničkog parti-

Dogovor o suradnji

zanskog odreda. Na području općine Rasinja nalazi se nekoliko važnih spomenika NOB-e, a zajednički je stav da se na održavanju tih spomenika mora više poraditi, i od strane lokalne samouprave, ali i mještana. Dogovoren su novi susreti kojima je cilj veća kulturna valorizacija podkalničkog prostora koji je već desetljećima izložen gospodarskom zaostajanju i depopulaciji.

M.D.

Pripremila:
Vesna Teršelić, voditeljica Documente
- Centra za suočavanje s prošlošću

UHrvatskoj danas nema niti jednog muzeja posvećenog pokretu otpora, mada je u našoj zemlji ustanak protiv nacizma, fašizma i ustaštva počeo među prvima na području okupirane Evrope. Mlade generacije nisu dobro informirane niti o stradanjima tijekom Drugog svjetskog rata, ni o Narodnooslobodilačkoj borbi. Najveći dio grada koja se do devedesetih čuvala u sedam specijaliziranih muzeja revolucije i četiri spomen područja danas je u depoima i rijetko se izlaže. Spomen u muzejima danas nemaju niti narodni heroji, ni više od stotine Pravednika među narodima, niti manje poznati spasitelji, poput obitelji koje su usvojile kozaračku djecu. Imena stradalnika i žrtava brisana su s više od 3.000 srušenih i oštećenih antifašističkih spomenika u Hrvatskoj.

Umjesto da argumentirani prigovori pretjeranoj ideologiziranosti i uniformnosti prikaza NOB-a za vrijeme socijalizma pobude živahnu znanstvenu aktivnost, nove muzeološke i historijske projekte, o antifašističkom otporu i stradanjima uglavnom se šuti. Novi postav Hrvatskog povjesnog muzeja još je uvijek u pripremi, a građane i građani, posebice mladi, ne mogu nigdje pogledati nikakav osvrt na povijest antifašizma. U međuvremenu umiru sudio-nici otpora i žrtve zločina i svakim danom sve su manje mogućnosti susreta s direktnim očevicima.

Historijska interpretacija zločina koji su obilježili 20. stoljeće kao i s njima povezana mjesta sjećanja i komemoracije često su bila predmet političkih manipulacija i služili su kao opravdanje za nove cikluse nasilja. Suočavanje s prošlošću u Hrvatskoj od središnjeg je značaja budući da negiranje nasilnih događaja iz prošlosti te odbijanje preuzimanja odgovornosti za zločine još uvijek koči društveni, ekonomski i politički razvoj Hrvatske.

Kako bismo dali skroman doprinos sjećanju na patnje svih žrtava Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj te afirmaciji našeg antifašističkog nasljeda, *Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću* organizira studijske obilaski u Hrvatskoj i susjednim zemljama, i to mjesta obilježena traumatskim ratnim događajima iz razdoblja 1941. - 1999. Na-

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

◆ Studijski obilasci mjesta stradanja i sjećanja na antifašizam

damo se da će svi svojim radom utjecati na širenje rasprave, kako bi se povećala mreža zainteresiranih za suočavanje s prošlošću uz sudjelovanje znanstvenika/ca (posebice povjesničara/ki, etnologinja, sociologa/inja, politologa ...), sveučilišnih profesora, novinara/ki, nastavnica/ka povijesti, kustosa/ica relevantnih muzeja i spomen područja, volontera/ki i članova i članica timova organizacija za ljudska prava te studenta/studentice završnih godina studija povijesti, sociologije, etnologije, antropologije, kulturnih studija, politologije.

Na dva do sada održana putovanja sudjelovalo je osamdesetak sudionika i sudionica, a u njihovoj pripremi dragocjena nam je bila pomoć Saveza antifašista i antifašističkih boraca Hrvatske, kao i sudjelovanje nekolicine članova Saveza u samim obilascima.

• Obilazak mjesta stradanja žrtava fašizma i antifašista u Zagrebu

Prvi je studijski obilazak organiziran u Zagrebu, na Dan oslobođenja Zagreba, u subotu 8. svibnja 2010. godine. Posjetili smo Park prosinačkih žrtava, Spomen područje Dotrščina, Trg žrtava fašizma, Mirogoj, Zagrebački zbor/SC, Runjaninovu ulicu, ustaško mučilište u Jandrićevu ulici, Tuškanac, Perjavicu i Kerestinec.

U Parku prosinačkih žrtava okupljenima se obratio ing. **Milan Ogrizović**, sin na tome mjestu pogubljenog ilegalca Bogdana Ogrizovića. U spomen području Dotrščina - na najvećem stratištu u glavnom gradu na kojem su ubijene tisuće građana i građanki - sudjelovali smo u polaganju vijenaca, u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista. Na Trgu žrtava fašizma, mjestu gdje se nalazilo središte Ustaške nadzorne službe, govorio je **Zoran Pusić** iz Gradanskog odbora za ljudska prava i povjesničar **Vjeran Pavlaković**. U Runjaninovoj ulici obratio nam se **Juraj Hrženjak**, partizan i nekadašnji sudac Ustavnog suda, danas aktivan u Savezu antifašističkih boraca i antifašista i **Jadran Boban**, redatelj dokumentarnog filma *Duhovi Zagreba* o sjećanjima antifašista.

Posjetili smo i sada ruševne zgrade nekadašnjeg Zagrebačkog zbora u sklopu Studentskog centra, mjesa s kojeg su od lipnja 1941. deportirani Židovi i Srbi u logore na Pagu te u Jadovnom. Obilazak smo nastavili posjetom središnjem zagrebačkom groblju Mirogoju, na kojem se nalazi spomenik narodnim herojima i grob uglavnom srpske djece s Kozare koja su od iscrpljenosti umrla

nakon što su još tijekom rata izvedena iz logora Jasenovac. Na tom je potresnom mjestu kratko predavanje održala **Nataša Mataušić** iz Hrvatskog povijesnog muzeja.

Cijeli obilazak zaokružili smo posjetom Kerestincu, gdje je početkom rata bilo internirano više od stotinu zatvorenika antifašista od kojih su neki kasnije streljani na Dotrščini. Ovdje su nam se kratko obratili publicist **Slavko Goldstein** i **Vlado Jurak** član Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

• Studijski obilazak Gudovca, Koprivnice, Lepoglave i Kumrovec

Na drugom studijskom putovanju održanom u nedjelju 23. svibnja, posjetili smo **Gudovac**, **Koprivnicu**, **Lepoglavu** i **Kumrovec**. U Gudovcu, kod srušenog spomenika Srbiма usmrćenim u travnju 1941., čiji je autor Vojin Bakić, obratili su nam se povjesničar **Filip Škiljan** i **Viktor Vekić** iz Saveza antifašističkih boraca i antifašista. Podsjetili su nas kako su 28. travnja 1941. seljani pravoslavnevjere iz Gudovca, Velikog i Malog Korenova, Prgomelja, Tuka, Breze, Stančića, Klokočevca i Bolča uhićeni, a u sumrak provedeni kroz selo. Pri prvim mraku, dovedeni su na sajmište gdje su strijeljani. Navodno su neki pogodeni u noge, jer su njihovi ubojice u posljednjem trenutku ustuknuli pred jezivim činom. Poslije u noći, seljaci iz Gudovca natjerani su sa fenjerima da dodu na sajmište i da ondje iskopaju jamu veličine 42 x 2 metra i da u njoj zakopaju i vapnom preliju svojih gotovo 200 ubijenih susjeda. O rušenjima spomenika i kuća u tijeku devedesetih, govorio nam je **Jovica Brkić** iz udruge Pravda iz Bjelovara.

Nakon Gudovca, posjetili smo i mjesto na kom se nalazi rodna kuća Vojina Bakića u Bjelovaru te doznali više o inicijativi za vraćanje spomen ploče njegovoj ubijenoj braći koja je uklonjena devedesetih godina.

O stradanjima u prvom logoru u NDH »Danica« kraj Koprivnice govorio je **Dražen Ernećić** iz Muzeja grada Koprivnice. Dr. Zdravko Dizdar iznosi i podatke o životu u logoru »Danica« na temelju izjava preživjelih logoraša. Odmah po dolasku u logor, većina prispjelih skupina morala je proći kroz tzv. špalir ustaških logorskih stražara koji su ih dočekivali kundacima. Potom su logoraši bili temeljito opljačkani ili od pojedinaca ili od uprave. Logoraši su bili gusto raspoređeni po tvorničkim halama i ondje su ležali na betonskom podu i zemlji. Bili su odvojeni po spolu (posebno žene s djecom, a posebno

OSLOČĆU

fašistički otpor u Hrvatskoj

OSVRT SUDIONIKA

STUDIJSKIH PUTOVANJA

muškarci), a također i po vjeri (Židovi, pravoslavci i katolici) ali se to nije strogo provodilo. Nekolicina logoraša umrla je od batina, a bilo je i nekoliko pojedinačnih ubojstava. Postoje indicije da je u blizini smaknuta i velika skupina koprivničkih Roma.

U Lepoglavi kod spomenika zatočenima i ubijenima govorili su nam **Gojko Matić** iz Saveza antifašističkih boraca i antifašista i **Filip Škiljan**. U Kumrovcu nam se kod rodne kuće Josipa Broza Tita, zbirka iz NOB-a obratio povjesničar **Tvrto Jakovina**.

• Daljnje aktivnosti Documente na poticanju kulture sjećanja

Sljedeći studijski obilazak organiziramo u subotu 4. rujna 2010. godine, a posjetit ćemo **Prkos, Petrovu goru i Glinu**.

Uz studijska putovanja planiramo i objavu kratkih informacija o mjestima stradanja na internetskoj stranici *Documente* www.documenta.hr. uz čiju bi pomoć zainteresirani sami mogli obići lokacije koje ih zanimaju, i to o tri različita predložena puta sjećanja:

-**crveni put** pod radnim naslovom Antifašistički otpor, spašavanje i stradanja u Hrvatskoj

-**plavi put** pod radnim naslovom Križni put u Hrvatskoj

-**bijeli put** pod radnim naslovom Stradanja u domovinskom ratu u Hrvatskoj

Putovanja u Hrvatskoj finansijski podupire **Robert Bosch Stiftung**, zaklada koju je osnovao njemački industrijalac proganjani u vrijeme nacizma zbog svojih socijaldemokratskih uvjerenja. Planiramo da će se 2010. održati studijska vikend putovanja posvećena mjestima stradanja iz razdoblja od 1941. do 1990. za zainteresirane iz Hrvatske. Ukoliko uspijemo namaknuti potreбna sredstva *Documenta* će organizirati i regionalna studijska putovanja po Srbiji, Bosni Hercegovini, Sloveniji i Italiji. Tijekom 2011. željeli bismo pripremiti regionalno studijsko putovanje posvećeno mjestima stradanja iz 1941. - 1990., a 2012. mjestima stradanja iz 1991. - 1999.

Tražimo i finansijske mogućnosti za organiziranje studijskih putovanja u sklopu **Škole ljudskih prava** za srednjoškolce i srednjoškolke, koje organizira **Centar za mirovne studije**. Nakon procjene uspješnosti provedenih putovanja predložiti ćemo zainteresiranim školama da zatraže potporu svojih lokalnih samouprava za obilazak Spomen područja Jasenovca i drugih mesta stradanja, kao i sjećanja na antifašistički otpor u svom mjestu.

1. Koji su segmenti studijskog putovanja bili najznačajniji i najkorisniji za vaš budući profesionalni rad i/ili za vas osobno?

»Posjećivanje mesta i dobivanje novih informacija o mjestima i događajima koji su u novoj hrvatskoj historiografiji i svakodnevnom životu zanemarivani i prešućivani.«

»Studijsko putovanje po Zagrebu bilo je vrlo korisno za sve sudionike jer smo mogli čuti puno važnih informacija iz prve ruke. Bila je to dobra prilika da upoznamo grad s jedne druge strane- mesta i spomenici pored kojih svakodnevno prolazimo, a potpuno ih ignoriramo i ne razmišljamo zašto su tamo- iz tog razloga, ovo putovanje nam je otvorilo oči i uši te nas potaknulo na razmišljanje. Drugi svjetski rat još je uvijek živa tema i često se koristi radi političkih manipulacija i skupljanja političkih bodova. Možda bi i ponekim političarima dobro došlo jedno ovakvo putovanje na mesta sjećanja da se i sami podsjetе što se zapravo dogodilo. Lijepo je da se okupio i značajan broj mlađih koji su zainteresirani za tu tematiku i kojima je stalo do razvijanja zdrave svijesti i stvarova utemeljenih na činjenicama, a ne osobnim dojmovima.«

»Upoznavanje i razgovor s različitim osobama koje interesira ista stvar, koja nas je okupila na tom studijskom putovanju. Osim toga, govori povjesničara Škiljana i Jakovine, su bili izrazito bogati vjerodostojnim informacijama koje smatram važnim za poznavanje.«

2. Što vam se u ponuđenom programu činilo najrelevantnije za razvoj kulture sjećanja i komemoriranja u Hrvatskoj?

»Mislim da je samo pokretanje serije ovakvih putovanja veliki doprinos razvoju kulture sjećanja. Čini mi se da (kada je riječ o zadnjih 60 godina) u Hrvatskoj postaje dvije različite (međusobno isključive) i selektivne »kulture sjećanja«. Program koji neselektivno obuhvaća sve lokacije stradanja, neovisno o ideološkoj i političkoj pozadini, otvara prostor za dijalog i samim time je veliki korak naprijed.«

Bilo bi idealno kada bi se slični programi uključili u program nastave povijesti. Ili kada bi se ovaj program prilagodio i organizirao specifično za profesore povijesti. Teme vezane za Drugi svjetski rat i Jugoslaviju uvijek su »škakljiv« teren i nastavnicima je svaka pomoć i edukacija u pristupu ovim temama više nego dobrodošlik.«

»Podsjećanje na ljudi, mesta i događaje koji se više u dnevnapoličkom diskursu ne spominju ili se namjerno prešućuju ili čak sklanjavaju i devastiraju (npr. spomenici Bakica i Džamonje, lik i djelo Diane Budisavljević).«

3. Kako ocjenjujete kvalitetu stručnog vođenja po odabranim mjestima sjećanja? Želite li posebno istaknuti nekog od govornika/govornica?

»Govornici su bili dobro pripremljeni i zanimljivi. Moglo se saznati mnoštvo novih informacija. Posebno bih istaknuo gospodina Slavka Goldsteina, koji je vrlo živo predočio proboj iz Kerestinca.«

»Svi su bili zanimljivi, i riječi svakoga od govornika su djelovale vjerodostojno. Mislim da su me potakli na istraživanje i na dobar način uveli u ovu tematiku. Izdvojio bih ing. Milana Ogrizovića, čija su razmišljanja, prepričavanja i tumačenja te cijele situacije tijekom borbi ostavile najveći utisak na mene.«

»Svi su bili zanimljivi, i riječi svakoga od govornika su djelovale vjerodostojno. Mislim da su me potakli na istraživanje i na dobar način uveli u ovu tematiku. Kao što sam već spomenuo, govorи povjesničara Škiljana i Jakovine smatram najkorisnijima, ali nipošto ne bi treba zanemarivati značaj govornika koji prepričavaju događaje iz prve ruke. Bez obzira što oni nisu povjesničari i što možda nisu toliko precizni podaci koje navode, iz njihovih riječi se može doznati o jednoj dimenziji tih događaja, o kojoj se ne govorи u udžbenicima. Neke stvari se naprosto moraju čuti i vidjeti, da bi se moglo eventualno proživjeti i razumjeti.«

4. Na koji način ćete koristiti saznanja, informacije, ideje sa studijskog putovanja u svome budućem radu?

»Kao član studentske udruge studenata povijesti ISHA-Zagreb predložiti ću organiziranje terenske nastave koja će biti na tragu ovog studijskog putovanja. Također, kao turistički vodič nova znanja i informacije mogu koristiti za organiziranje i vođenje specifičnih grupa.«

»Iskoristit ću ih u lobiranju za trajno bilježenje antifašističkih nasleđa tamo gdje takvih oblježja još nema ili su uklonjena.«

»Interesira me etnološka perspektiva suočavanja sa recentnim pojавama neoustroštva a za to mi je potreban širi kontekst, a mislim da je idealan način za sticanje uvida u taj širi kontekst upravo ideoleski neutralna domena nevladinih, civilno angažiranih organizacija.«

»Saznanja koja dobivam na ovim studijskim putovanjima su mi potrebna u borbi protiv nacionalne netrpeljivosti i dekonstrukciji predrasuda na kojima se temelji nacionalizam. To je dio jedne političke koncepcije koju gradim u sklopu bavljenja političkom filozofijom.«

•U NOV Hrvatske (i u NOVJ), odnos prema ratnim zarobljenicima reguliran je s dvije izričite zapovijedi vrhovnog komandanta Tita. Prva je zapovijed izišla 8. studenog 1941., a druga na kraju rata, 14. svibnja 1945. godine

Druga ratujuća strana, protivnica NOVJ, kao i u svim državama okupirane Europe, nije se pridržavala ratnih pravila vođenja rata, niti je poštivala Ženevske i Haaške konvencije i odnose prema civilima, što je proizlazilo iz nacifašističke ideologije i rasističkog odnosa prema Židovima, Romima i slavenskim narodima. Države sila Osovine, u Drugom svjetskom ratu, ubile su oko 30 milijuna civila. Logori smrti bili su posvuda.

Njemačkim je postrojbama bilo dozvoljeno da ubijaju ratne zarobljenike, partizanske bolesnike i ranjenike, kao i civilno stanovništvo. To su isto radile i vojske Kraljevine Italije i NDH, kao i četnici Draže Mihailovića. Sve do pod kraj rata

ODNOS PREMA RATNIM ZAROBLJENICIMA

okupatori i njihovi pomagači nisu rado prihvaćali razmjenu ratnih zarobljenika. Nešto malo, ali nikada u masovnom obimu. Sve su svodili pod nazivnik »terorist«, »bandit«, »zločinac« i drugo. Razmjena zarobljenika bila je bolja s Talijanima nego s ostalima. Bilo je i kod NOVJ odmazdi i surovosti, oštrog kažnjavanja zarobljenika. Domobrani su se u početku puštali kućama, kasnije slali u partizanske jedinice ili u zarobljeničke logore. Kad je u rujnu 1943. godine kapitulirala Italija, najveći je broj zarobljenika, koliko se god moglo, transportiran u Italiju.

Veći broj zarobljenika počeo je pristizati za vrijeme borbi za oslobođenje Hrvatske. Tako je u Kninskoj operaciji, završenoj 4. prosinca 1944. godine zarobljeno 4.285 njemačka vojnika. U Mostarskoj operaciji zarobljeno je od 6. do 13. veljače 1945. godine 1.314 njemačkih vojnika i hrvatskih legionara. Četvrta je armija od 20. ožujka

do 7. svibnja 1945. godine zarobila 52.458 vojnika i časnika među kojima i tri generala. Neki veliki broj zarobljenika nisu imale u ofenzivi 1., 2. i 3. armija od Srijema i Osijeka do Zagreba, Varaždina i Karlovca. Najveći je broj zarobljenika bio u posljednjim dñima rata i nakon njega, od Zagreba prema Mariboru, Celju i Celovcu.

Regulirani postupci

Generalstab JA je 9. travnja 1945. godine »formirao štab za prihvatanje zarobljenika, interniraca i drugih«. Ovaj je štab bio obvezan regulirati postupke prema zarobljenicima u zarobljeničkim logorima. Glavni štab Hrvatske dobio je 16. travnja 1945. godine zapovijed iz Generalštaba, upućen istovremeno svim armijama, da se sa »zarobljenicima postupa u duhu Ženevske konvencije«. Stigla je i Titova zapovijed od 14. svibnja 1945. godine o postupku prema zarobljenim vojnicima i odnosu prema uhićenim civilima koji su se povlačili s vojskom NDH i četnicima Draže Mihailovića. Najveći broj četnika i njihovih obitelji stradao je od ustaša u Lijevača polju u travnju i početkom svibnja 1945. godine (oko 7.000).

Prema izvješću GŠ Hrvatske od 16. svibnja 1945. godine na teritoriju Hrvatske bilo je 77.047 zarobljenika i to najviše na području 4. korpusne oblasti, u logorima Karlovac, Čemernica, Glina, Munja, Sisak (i podatak da dolazi iz Celja 20.000 zarobljenika), ukupno 26.541 zarobljenik. U Dalmaciji ima 1.187 zarobljenika u logorima Knin, Split, Sinj, Korčula, Metković i Vis. Na teritoriju 10. korpusne vojne oblasti ima 20.033 logoraša u Zagrebu, Vrapču i Prečkom. Na području 11. korpusne vojne oblasti ima u logorima Gospić, Otočac, Senj, Sušak ukupno 21.195 zarobljenika.

Postoje još jedni podaci za 16. svibnja 1945. godine po kojima je u zarobljeničkim logorima u Zagrebu, Bjelovaru, Slavonskom Brodu, Sremskoj Mitrovici, Vinkovcima i Celju, što je držala 1. armija, bilo 42.690 ratnih zarobljenika, od toga su 17.864 njemački vojnici, 16.255 domobrani, 6.423 ustaše, 1.263 Talijani, 600 četnici, a ostalo su belogardejci, Poljaci, Česi. Najviše ih je bilo u Zagrebu 31.500, od čega 12.000 domobrana, 2.500 Nijemaca i 1.700 ustaša. Tvrdi se da je u 3. armiji bilo 120.000 zarobljenika, u 4. armiji, prema izvješću od 23. svibnja 1945. godine bilo je 90.800 zarobljenika. Ovi su zarobljenici, veći broj, upućivani u

TITOVE ZAPOVIJEDI

Odnos prema ratnim zarobljenicima u NOVJ, pa i u NOV Hrvatske reguliran je s dvije izričite zapovijedi vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita. Prva je zapovijed izišla 8. studenog 1941. godine, a druga na kraju rata, 14. svibnja 1945. U međuvremenu je dano više drugih uputa, naređenja i zapovijedi kojima se regulira odnos prema ratnim zarobljenicima i kritizira razne pojave nepotpunog poštivanja Ženevske i Haaške konvencije i drugih međunarodnih akata o odnosu prema ratnim zarobljenicima i civilima u doba rata.

U prvoj Titovojoj zapovijedi od 8. studenog 1941. godine, nastaloj u vrijeme borbi u zapadnoj Srbiji, govori se o četničkim »mnogobrojnim zločinima, mučenjima, prebijanjima i ubijanju naših partizana i kurira od strane raznih okorjelih zločinaca«, pa se onda kaže: »Pod prijetnjom kazne smrti zabranjuje se odgovarati na te zločine sličnim protumjerama, koje nisu dozvoljene u partizanskim redovima...«. Zatim se »zabranjuje bilo kakvo ispoljavanje lične mržnje prema ratnim zarobljenicima koji padaju u naše ruke ili zlostavljanje stanovništva na ovim područjima gdje se vode borbe, iako ono

nije naklonjeno nama...«. Na kraju se zapovijedi kaže: »Da se strogo poštuju ratnička pravila« i da se »visoko drži neoklanjanu zastavu naših herojskih partizanskih odreda...«.

Druga je Titova zapovijed, o odnosu prema ratnim zarobljenicima, izdana 14. svibnja 1945. godine i upućena štabovima 1., 2., 3. i 4. armije i glavnim štabovima Hrvatske i Slovenije. U njoj doslovce stoji: »Poduzmite najenergičnije mјere da se po svaku cijenu spriječi ubijanje ratnih zarobljenika i uhapšenika od strane jedinica, pojedinih organa i pojedinaca. Ukoliko postoje među zarobljenicima i uhapšenicima takva lica koja treba da odgovaraju za djela ratnih zločina, predavati ih vojnim sudovima radi daljnog postupka...«.

Istog dana poslana je radio-depeša Glavnom štabu Slovenije u kojoj se kaže: »Naređeno je 1., 2., 3. i 4. armiji da predaju sve ratne zarobljenike GŠ Slovenije i GŠ Hrvatske. Obezbjedenje dati će armija. Naređenje za daljnje transportiranje i raspored zarobljenika slijedi... Javite koliko imate ratnih zarobljenika računajući i na one zarobljenike koje ćete primati od armija, kao i u kojima se mijestima nalaze...«.

zarobljeničke logore po Jugoslaviji, najviše u Vojvodini.

Ministar Narodne obrane maršal Josip Broz Tito izdao je 30. lipnja 1945. godine zapovijed da se pri svim štabovima armija formiraju Odsjeci za ratne zarobljenike i da su odgovorni Odjeljenju za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane. Preko tih organa išlo je sve, što je bilo u vezi s ratnim zarobljenicima – logori, gradilišta, ratni bataljoni, odnosi, smještaj, ishrana, zdravstvena zaštita...

Dvije amnestije

Ubrzo, 8. rujna 1945. godine maršal Tito izdao je drugu zapovijed, po kojoj se rasformiraju radni zarobljenički bataljoni (osnovani 1. srpnja 1945. godine od domobrana NDH, slovenskih domobrana i belogardejaca) i »svi se oni maju« otpustiti i uputiti kućama »uz obvezu štabova armija da im se dade nova odjeća, obuća, besplatna vozna karta, hrana i da se sve to završi do 1. listopada 1945. godine«. Što se ostalih zarobljenika tiče, maršal Tito još jedanput zapovijeda da se s njima postupa u skladu sa Ženevskom konvencijom. Ustvari, ovo je amnestija svih zarobljenika iz domobranskih sustava NDH i Slovenije, koji su se nalazili u radnim bataljonima.

Krajem 1945. godine u Jugoslaviji je bilo još 355.785 ratnih zarobljenika. Od toga su 114.000 domobrani, ustaše, legionari, slovenski domobrani, četnici Draže Mihailovića, nedicevci, ljetićevevi, muslimanska milicija i 7.777 Volksdeutschera. Znači, krajem 1945. godine bilo je 234.006 njemačkih ratnih zarobljenika i 121.779 ostalih. Ako je na kraju svibnja 1945. bilo 253.490 ratnih zarobljenika, onda ih je krajem 1945. više za 102.295, što nije nemoguće, s obzirom da se nakon rata još zarobljavalo pojedine zaostale grupe i da je tijekom ljeta 1945. godine bio obračun s četnicima koje je vodio Draža Mihailović.

Druga velika amnestija ratnih zarobljenika bila je 2. ožujka 1946. godine kad su po Titovoj zapovijedi iz zarobljeničkih logora otpuštene sve osobe, pripadnici jugoslavenskih naroda koji su se nalazili u kvislinškim i kolaboracionističkim formacijama, »osim onih protiv kojih se vodi krivičan postupak«, da »radom na obnovi zemlje isprave učinjene greške i štete nanesene našim narodima...«. Do 18. siječnja 1949. godine amnestirana su 113.252 ratna zarobljenika koji su pripadali jugoslavenskim narodima. Amnestirano je i 7.011 Volksdeutschera. Ukupno je tijekom 1946., 1947. i 1948. godine amnestirano 120.263 ratna zarobljenika. U ovom istom vremenu došlo je do repatrijacije njemačkih ratnih zarobljenika. Ukupno je repatririrano 213.387 ratnih zarobljenika iz Njemačke, Austrije i drugih koji su bili u Wehrmachtu.

Iz toga proizlazi da je tijekom 1946., 1947. i 1948. godine deportirano ili amnestirano 333.650 ratnih zarobljenika. Ostalo je 18. siječnja 1949. godine 748 ratnih zarobljenika, uglavnom osuđenika. Sredinom 1951. godine još je bilo 400 njemačkih ratnih zarobljenika – najviše osuđenika, koji su tada otpušteni.

Raznorazna tumačenja

Ovaj prilog o ratnim zarobljenicima, Bleiburgu i drugim pojавama, bio bi potpuni i konkretniji da je vladajuće rukovodstvo Republike Hrvatske od 1990. godine i kasnije, objavilo jedan ili više zbornika dokumenata, iz kojih bi se mogla vidjeti povjesna stvarnost ovih događanja. Kako navodi dr. sc. Nikola Anić u svojoj knjizi »Antifašistička Hrvatska«, u Državnom arhivu Hrvatske i Arhivu Ministarstva unutarnjih poslova postoji originalna povjesna građa koja nije objavljena. Izgleda da to nije učinjeno namjerno jer u njoj ima »svašta«, onoga što bi demantiralo neka politička stajališta i postupke, naročito kad je u pitanju Blei-

SKUP OČAJA

Vinko Nikolić, uz ostalo, autor je knjige »Bleiburška tragedija hrvatskog naroda« (Zagreb, 1993.) i kao »jedna od središnjih ličnosti hrvatskog kulturnog života u dijaspori« napisao je natuknicu »Bleiburg« u »Hrvatskom leksikonu« (Zagreb, 1996.), u kojoj, među inim, konstatira:

»Neoprostiv je propust političkog vodstva NDH što narodu nije otvoreno prikazalo pravo stanje u svijetu i na ratištima. Skrivalo je odluke na Jalti, budeći nadu u povoljno držanje zapadnih saveznika. Zbog velikog broja nazočnih civila, vojničke postrojbe nisu mogle pravodobno dostići austrijsku granicu. Nije se znalo kuda treba kretati, samo se čulo da se treba stići u Rogašku Slatinu 9. svibnja 1945. godine, jer da će ondje biti izdana odluka o budućem pokretu. Poglavar NDH razriješio je vojnike prisegi i sam se udaljio od svojih najbližih suradnika i vojnih zapovjednika. Nakon tog dramatskog skupa očaja, kako vojnika, tako i mnoštva civila, koji su se osjećali izdanima od onih koji su ih vodili kroz četiri godine rata, svatko je nastavljao svoj put...«

... Postavlja se pitanje tko su sve krivci na Bleiburšku tragediju? Krivo je političko i vojničko vodstvo NDH, koje nije bilo doraslo onim sudobnosnim vremenima. Obmanjivanje »Zvonimirovom linijom«, Pavelićeva priča kako će »prije Sava teći uzgor, nego će partizani u Zagreb«, priče o »čudesnom« njemačkom oružju koje će izvesti preokret na ratištima, glasine o obećanjima Engleza, ideja da se ide u šumu jer »partizani ostavljaju šume, a mi ulazimo«, sve je to i slično uvelike smučivalo narod... Ante Pavelić pred Hrvatima prvi je nosilac odgovornosti. Prvi je pobegao, napustio vojsku i spašavao sam sebe.

Bijeg okupatora preko Tržića, svibnja 1945. godine

burg. Hrvatska javnost zahtijeva da se objave svi povjesni dokumenti, svekolike proveniencije, i da se donesu valjani zaključci o ratnim zločin(c)ima iz Drugog svjetskog rata na teritoriju Hrvatske; o kažnjavanju ratnih zločina; o odnosu prema civilnom stanovništvu i ratnim zarobljenicima. Dok se taj znanstveno-povjesni fenomen Drugog svjetskog rata valjano ne razriješi, sve doleće će postojati raznorazna tumačenja i otvorene mogućnosti za politička manipuliranja.

B.M.

♦Komemorativni skupovi u šumi Abez gdje je dogovoren početak oružanog otpora i na vrhu Petrovac ispred devastiranog spomeničkog kompleksa u povodu proboga neprijateljskog obruča

Poveća skupina boraca, članovi antifašističkih udruga, poklonici antifašizma, ali i mlađi, obišla je legendarnu Petrovu goru i šumu Abez, odajući počast poginulim partizanima i žrtvama fašizma.

U šumi Abez, kod spomenika u obliku okruglog stola (autor Zdenko Kolacio) posvećenog sastanku predstavnika CK

Polaganje vijenca kod spomenika u šumi Abez

KPH i kotarskih komiteta KPH Gline, Vojnića i Vrginmosta, na kojem je, 19. srpnja 1941. godine dogovoren početak oružanog ustanka, položeni su vijenci i cvijeće. Prisutnima su govorili: Rade Bulat, narodni heroj, sudionik ratnog savjetovanja, Adam Dupalo, predsjednik Sekcije 1. korpusa SABA RH, mr. Gordana Lacković, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, Mirko Miladinović, predsjednik UABA Karlovca, Branko Jovičić, načelnik

NA KORDUNU GROB DO GROBA

opcine Gvozd i Zoran Vasić, izaslanik županice Sisačko-moslavačke županije. Skupu su nazočili, među inim i Milutin Baltic, narodni heroj i sudionik ratnog savjetovanja, Jelka Glumičić, predsjednica Odbora za ljudska prava Karlovca, načelnici općina Topusko (Nikola Abramović), Vojnić (Branko Eremić), Lasinje (Josip Ereg), gradonačelnik Gline Milan Bakšić, predstavnici Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, članovi Udruge antifašističkih boraca Velike Kladuše...

Dogovor o ustanku

Još prije oružanog ustanka, neposredno poslije travanjanskog sloma na Kordunu

je počeo stravičan ustaški teror. O karakteru ustaškog režima najbolje svjedoči zločin u Veljunu, od 6. do 9. svibnja 1941. godine, kada je ubijeno 525 Srba. Po ovlasti CK KPH, Josip Kras na sastanku u šumi Abez, 19. srpnja 1941. godine, prenosi direktivu Partije o pokretanju naroda Banje i Korduna na oružani ustanak. Sa-

stanku su prisustvovali predstavnici kotarskog komiteta KPH Gline Milutin Baltic i Ranko Mitić, KK KPH Vojnić Žarko Čuić i Čanica Opačić, KK KPH Vrginmost Rade Bulat, Mile Manojlović-Gedžo, Stanko Maslek i Branko Nikolić. Sekretar CK KPH Rade Končar, koji je također prisustvovao sastanku, tom prilikom je rekao: »Mi komunisti, napadom fašističke Njemačke na Sovjetski Savez, smatramo sebe mobiliziranim i za nas od sada važe sva vojna pravila i zakonii.« Zaključeno je da se započe s oružanim akcijama na Kordunu i Baniji.

Ubrzo se formiraju oružane grupe i odredi. Samo u Petrovoj gori formirano je petnaest partizanskih odreda. Kolovoza 1941. godine na području Petrove gore dolazi nekoliko istaknutih komunista i španjolskih boraca

Hrvata, koji zajedno s domaćim komunistima Srbima i Muslimanima, podižu narod na oružani otpor. Okružni komitet KPH Karlovac, 18. kolovoza imenuje rukovodstvo za Petrovu goru: Ivo Rukavina, Miloš Dejanović, Večeslav Holjevac, Čanica Opačić, Srećko Manola i Robert Domani. Već 4. listopada 1941. godine u Petrovoj gori počinje raditi prva partizanska bolnica, a krajem listopada ovdje je konstituiran Glavni štab Hrvatske. U toku NOR-a u Petrovoj gori je radilo osam partizanskih bolnica, partizanske vojno-mehaničarske radionice, kovačnice, apoteke, kožare i pekare. Iz nje se širio plamen ustanka na Žumberak i Pokuplje, na Baniju i Cazinsku krajinu.

Najveća pobjeda

Oslobodenje Vojnića (12. siječnja 1942. godine) predstavlja najveću pobjedu do tog vremena u Hrvatskoj. Krajem ožujka ustaše upadaju u Petrovu goru vršeći zverstva nad civilnim stanovništvom. Noću 31. ožujka partizani 3. i 1. bataljona prvog kordunaškog odreda, potpomognuti sa 700 civila-roguljaša, jurišaju na uporišta ustaša na vrhu Petrovac. Akcija nije uspjela. Poginulo je oko 50 partizana i još više civila-roguljaša. Sistematsko stezanje obruča, u kojem sudjeluje oko deset tisuća neprijateljskih vojnika - ustaša, Talijana i domobrana, počinje 9. svibnja 1942. godine. U obruču se nalazilo 730 partizana i oko deset tisuća civilnog stanovništva. U toku napada 11. ustaška bojna pronalazi objekte Prve partizanske bolnice u Petrovoj gori, ali 80 ranjenika ostaje neotkriveno u zemunicama.

O toj akciji, sudionicima je skupa ispred devastiranog spomeničkog kompleksa na vrhu Petrovac (rad Vojina Bakića) govorio Dragan Pajić, ratni komandant 1. brigade 8. kordunaške divizije. Munjevitim naletom partizana obruč je probijen. Tom prilikom poginula su 23 borca. Nakon proboga obruča neprijatelj se povlači iz Petrove gore. Tih je dana stradalo civilno stanovništvo. Prema izvještaju komesara Grupe kordunaških odreda Večeslava Holjevca, u Petrovoj gori je za vrijeme obruča usmrćeno 1300 žena i djece. Narod pjesmom tuguje:

Na Kordunu grob do groba, traži majka sina svoga...

Delegacije udruga antifašističkih boraca položile su vijence na spomen-kosturnicu (zапуšтено и оштећено), gdje su pokopani posmrtni ostaci 72 partizana i civila-roguljaša, koji su ovdje poginuli 1. travnja 1942. godine u jurišu na utvrđenog neprijatelja.

B. M.

Skupina antifašista ispred spomeničkog kompleksa na Petrovcu

SJEĆANJA NA PRVU PARTIZANSKU AKCIJU

♦Kod spomen-obilježja palim žrtvama ustaškog terora položeni vijenci, evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji, te odana počast stradalima

Ušumi Abez kod Vrginmosta (Gvozd) 19. srpnja 1941. godine odlučeno je da ustanak na Baniji i Kordunu počne 23. srpnja. Kotarski komitet KPH Gline razrađuje tu odluku i planira nekoliko akcija.

Potpuni uspjeh postigao je grupa od 42 ustanika iz sela Vlahović, Gornji drenovac, Veliki Šušnjar, Liščani i Banski Grabovac pod komandom **Vasilija Gačeša i Adama Mrakovića Dmitrovića** koja je napala noću 23./24. srpnja općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskom Grabovcu. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu, 24. i 25. srpnja 1941. godine spalili sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja uz masovno ubijanje žitelja. Stradalo je 1285 mještana Srba na pragu svojih kuća. U svom bijesu i nemoći protiv ustanika, neprijateljske snage palile su i nadalje čitava sela na Baniji, vršile masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Manji do Banjaca zajedno s grupom partizanskih boraca izvukao se na Šamaricu u zbijeg.

Tim povodom, kod spomenika žrtvama fašističkog terora (položeni su vijenci brojnih delegacija) u Banskem Grabovcu, na narodnom zboru, u organizaciji UABA »Petrinja« pod pokroviteljstvom Sisačko-moslavačke županije i Grada Petrinje, evocirana su sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji, te odata počast stradalima – partizanima, ali i narodu tog kraja. Okupljene sudionike (njih oko petstočetinjak) pozdravili su: **Zrinka Čorić**, predsjednica UABA Petrinje, **Milja Bunčić**, članica

UABA Petrinje, **dr. Miroslav Gregurinčić**, izaslanik gradonačelnika Petrinje, **Goran Beus Richenberger**, saborski zastupnik, **Marina Lovrić Merzel**, županica Sisačko-moslavačke županije, **Saša Milošević**, zamjenik predsjednika SNV RH i **Petar Šušnjar**, predsjednik Sekcije 7. Banijske divizije GO NOR-a Novi Sad.

Govoreći na skupu, **Katica Sedmak**, potpredsjednica SABA RH, među inim, je istaknula:

-Ove godine cijeli demokratski svijet obilježava 65. obljetnicu pobjede nad fašizmom, čemu su uvelike doprinijeli i naši borci – partizani i antifašisti s Titom na čelu. Do pobjede je valjalo prevliti trnovit borbeni put. A počelo je upravo ovdje, u ovim krajevima – prvom uspjelom partizanskom akcijom.

»Hrvatski su narodi svoju slobodu i svoje antifašističko opredjeljenje platili ogromnim žrtvama«, podsjetila je Sedmak te dodala kako »se te žrtve ne smiju nikad zaboraviti«. Njihova je žrtva »ugrađena u temelje naše današnje Hrvatske, i bez NOB-e ne bi bilo ni AVNOJ-a, ni ZAVNOH-a, znači ni Hrvatskog sabora«. Sudbina se poigrala našim narodima i 55

godina kasnije, u Domovinskom ratu, kazala je Sedmak – »za slobodu Hrvatske borili su se neki novi ljudi – mlađi naraštaji, zajedno s njima i prekaljeni

Poklonici antifašizma na skupu u Banskom Grabovcu

snimio: Z. Herceg

borci, sudionici NOB-e«. Ljudi koji su uz status borca time izborili i status branitelja – konstatirala je Katica Sedmak i zapitala se: »Žašto se o tome šuti«?

U raznovrsnom i dobro osmišljenom kulturno-umjetničkom programu (baš u vrijeme jače kiše), sudjelovali su, među ostalima i KUD »Zeleni brijege« iz Siska (voditeljica **Helena Filipović**), SKD »Prosvjeta« Mali Gradac (voditeljica **Ljubica Bogičević**) koji su izveli splet narodnih pjesama i igara, recital partizanske poezije... Program je vodio **Zdenko Sovina**. Nakon svečane komemoracije nastavljeno je druženje boraca, uzvanika i naroda u ugodnom ambijentu.

B.M.

Veterani

Zabraniti profašističke skupove

♦Reagiranje Svjetske veteranske organizacije

Svjetska veteranska organizacija - savez Antifašista (FIR) reagira s ogorčenjem i razočaranjem na postupanje estonske Vlade koja je i ove godine, unatoč učestalom međunarodnim prosvjedima, odobrila okupljanje nekadašnjih pripadnika 20. estonske SS-divizije, planirano za posljednji vikend u srpnju 2010. u Sinimäe.

FIR i veteranski savezi, europarlamentaci, demokrati iz mnogih država su na različite načine skretali pozornost estonskoj Vladi, da odobravanje takvih okupljanja faktički

predstavlja rehabilitaciju njihovih zločina, što međunarodna građanska udruženja ne mogu prihvati.

Potpuno neosjetljiv prema takvim prosvjedima, estonski predsjednik Toomas Hendrik Ilves je početkom svibnja veterane SS-saveza nazvao »borcima za slobodu Estonije«.

FIR traži od estonske Vlade da prizna i prihvati povijesne činjenice, kao i to da su SS-savezi neposredno i direktno povezani s mnogobrojnim zločinima protiv čovječnosti i da je u interesu istinite slike

povijesti neprimjereno nazivati ih »borcima za slobodu«.

Ključna poruka 65. obljetnice pobjede 8. svibnja 2010. glasi: »Nikad više ne smije postojati SS Europa. Ne smije se dogoditi rehabilitacija SS-zločinaca i njihovih zločina. To je obveza i današnjih generacija«.

Takvih profašističkih susreta ne smije nikad više biti ni u Estoniji ni u drugim europskim zemljama.

(*Pripremila i s njemačkog prevela Katica Sedmak, potpredsjednica SABA RH*)

snimio: Z. Hrceg

♦Delegacija Assocationale Nazionale Partigani Italia iz Varessa u posjetu Udrži antifašističkih boraca i antifašista zagrebačkog Črnomerca

SPONE TALIJANSKIH I HRVATSKIH ANTIFAŠISTA

Skupina talijanskih i hrvatskih antifašista u Brezovici

Više od četiri desetljeća razvija se, prosiruje i njeguje međusobna suradnja i prijateljstvo antifašističke organizacije *Assocationale Nazionale Partigani Italia* (A.N.P.I.) iz provincije Varesse i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Črnomerec (Zagreb). Naizmjenice, svake godine članovi talijanske i hrvatske antifašističke organizacije posjećuju jedni druge, razmjenjuju iskustva, druže se i jačaju međusobnu suradnju.

U povodu 65. obljetnice pobjede nad fašizmom i obilježavanja Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj, talijanski antifašisti posjetili su svoje domaćine u Zagrebu. U delegaciji A.N.P.I. bili su **Alberto Morandi**, **Giuseppe Pitarresi**, **Ierina Dabilà**, **Mario Franzin**, **Angelo Rossi** i **Marcelo Sangiani**. Na radnom sastanku goste su pozdravili

Filip Pejnović, predsjednik i **Zdravko Kosavnović**, tajnik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Črnomerec, **Bartol Njivođa**, predsjednik Društva „Josip Broz Tito“ Črnomerec i **Etore Poropat**, član Komisije za međunarodnu suradnju SABA RH (ovog puta i vrsni prevoditelj). Sastanku su, među inim, prisustvovali **Nikola Visković**, član Savjeta antifašista Hrvatske, **Branko Božić**, član Predsjedništva UABA Črnomerec i **Stjepan Ležaić**, potpredsjednik ZUABA GZ i ZZ. S rezultatima djelovanja talijanske organizacije, domaćine je upoznala **Ierina Dabalà**.

Tijekom trodnevnog boravka, članovi objiju delegacija položili su vijence na spomen obilježja *Brigade Italije*, **Rifatu Leliću** na Mirogoju, *Spomeniku Prvom*

partizanskom odredu u šumi Brezovica, te *Spomeniku revolucije naroda Moslavine*. Članovi talijanske delegacije izrazili su zadovoljstvo što su prisustvovali centralnoj proslavi Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica kod Siska i pred kraj stigli na svečanost Bjelovarsko-bilogorske županije u Podgarić.

U međuvremenu, članove talijanske delegacije i čelnika UABA Črnomerec primila je **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Prijemu su, među ostalim, nazočili **mr. sc. Ivan Fumić**, predsjednik Komisije za međunarodnu suradnju i član Predsjedništva, **Vedran Žuvela**, član Predsjedništva i **Petar Raić**, tajnik SABA RH.

B.M.

Varaždinska županija

Obnova antifašističkih spomenika

♦Sastavljena lista od 12 spomenika koji bi se trebali zaštiti na državnoj razini

Komisija za očuvanje spomeničke baštine NOB-e Varaždinske županije, s novim predsjednikom **Milivojem Dretarom**, sastavila je listu od 12 spomenika koji bi se trebali zaštiti na državnoj razini. Radi se o najznačajnijim spomenicima u Varaždinskoj županiji vezanim za Narodnooslobodilačku borbu: Spomen park NOB-e na varaždinskom gradskom groblju, spomenički kompleks bivšeg logora Lepoglava, spomen-kosturnica na ludbreškom groblju, Vidovićevi mlinovi (partizanska baza) u Gornjem Kučanu i Zbelavi, Konspirativna bolnica u Gabrinovcu, Spomen-kuća s parkom Jalkovačkih žrtava,

spomen-kosturnica »Plamen ustanka« u Šemovcu, rodna kuća Josipa Kraša u Vuglovcu, spomenik palim borcima i bista Florijana Bobića u Kučanu, spomenik ranjenom borcu u Varaždinu te spomenik ustanku u Turčinu.

Iz Konzervatorskog zavoda Ministarstva kulture zatraženo je da se dokumentira stanje svakog spomenika te da se naglasak stavi na doista ugrožene. Neki spomenici su već zaštićeni ili im je zaštitu potrebno obnoviti, a neki su već u proceduri. U Varaždinskoj županiji nalazi se preko

150 spomenika, spomen-kosturnica, bista i spomen-ploča posvećenih NOB-i. Želja je svih članova da se u održavanje i obnovu

spomenika više uključe jedinice lokalne samouprave - gradovi i općine. Pozitivan primjer je nedavno dala općina Veliki Bukovec obnovivši ploču na spomeniku u Dubovici koja je vandalski uništena još početkom 90-ih. Nažalost, još ima naselja gdje se ni za Dan antifašističke borbe ne položi cvijeće i oda počast borcima NOB-e.

U Županiji više nema ni muzejskog postava vezanog za 2. svjetski rat pa je jedan od ciljeva da se slični vrati u jedan od objekata, što bi se moglo povezati sa obljetnicom izbijanja Drugog svjetskog rata sljedeće godine, rekao je predsjednik Komisije **Milivoj Dretar**. Komisija je najviše pažnje posvetila Gabrinovcu, tj. dijelu nekadašnjeg Spomen područja Kalnik gdje se nalazi partizanska bolnica sa obnovljenim edukativno-memorijalnim postavom. U obnovu drvenih baraka do sada je uloženo preko 30.000 kn i više stotina dobrovoljnih sati rada članova UABA Ludbreg.

M. Dretar

Spomenik ustanku u Šemovcu

POVRATAK BORCA NA STRAŽI

♦Gradska potpora otvaranju zbirke bivšeg muzeja revolucije

Povratak oštećenog Spomenika borcu na straži kipara Frana Kršinića i otvaranje zbirke nekadašnjeg Muzeja revolucije, glavni su projekti Udruge antifašista, čiju je realizaciju, ususret Danu antifašističke borbe, podržao gradonačelnik Dubrovnika **Andro Vlahušić**.

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Dubrovnika ponovili su zahtjev za povratom svih antifašističkih spomenika i spomen-

ploča devastiranih tijekom 1990-ih, s posebnim naglaskom na Borca na straži koji je do miniranja stajao na nekadašnjem Trgu oružja podno Revelina.

Iako Grad Dubrovnik još nema konkretnih planova o povratku pojedinih spomen-obilježja i njihovim budućim lokacijama, gradske vlasti pripremaju izradu pravilnika koji bi precizirao uvjete povrata spomen-obilježja II svjetlu novih okolnosti,

odnosno promjene imovinsko-pravnih odnosa na parcelama i nekretninama na kojima su se ona ranije nalazila.

U vezi s Kršiničevim Borcem na straži, čiji su se neki originalni dijelovi izgubili nakon uništenja, grad je, uz sufinanciranje obnove, spremam povesti javnu raspravu o vraćanju kipa na njegovo prijašnje mjesto pod Revelinom.

S.D.

Izgorjele prostorije Udruge antifašista Dubrovnik

♦Nas ova nevolja ne može i neće zaustaviti u našem radu, kaže se u priopćenju Udruge i naglašava da očekuju pomoći i razumijevanje svojih članova, simpatizera, prijatelja i dobrih ljudi

Udruga antifašista Dubrovnik objavila je priopćenje za javnost u kojem je obavijestila svoje članove, simpatizere i građanstvo da je u gluho doba noći s ponedjeljka na utorak 28. na 29. lipnja ove godine, vatrenom stihijom, uništena zgrada i izgorjela prostorija u kojoj su osim Udruge antifašista Dubrovnik, svoje aktivnosti ostvarivale Zajednica udrug ABA Dubrovačko-neretvanske županije i Društvo Tito Dubrovnik.

U priopćenju od 30. lipnja ove godine se dalje kaže: »Nevolja koja nas je pogodila je teška, gotovo da smo ostali bez svega onoga što smo godinama strpljivim i volonterskim radom ostvarili i stekli. Čekajući rezultate očevida, kojeg provode organi Ministarstva unutrašnjih poslova RH, ne želimo prihvati nikakve spekulacije u vezi mogućih uzroka požara.

Mi smo neprofitna udruga, radimo s ljubavlju, opredijeljeni za antifašizam, prije svega kao civilizacijsku tekovinu, i zato je naša tuga zbog ove nesreće velika. Jednako smo tužni i zbog nevolje koja je pogodila tvrtku DAS i njihove radnike, naše prijatelje, i, vjerujemo, tek privremeno, odvojila ih od posla kojeg vole i od kojeg žive oni i njihove obitelji.

Nas ova nevolja ne može i neće zaustaviti u našem radu. Planirane aktivnosti do odmora u kolovozu nastavljamo pred uništenim prostorom, kao i do sada: ponedjeljkom, srijedom i petkom od 10 do 12 sati. Vjerujemo da ćemo uspjeti ospesobiti

i našu telefonsku vezu na dobro znanom broju 332-737, a zainteresiranim je na raspolaganju i mobilni telefon 098 244 978. Vjerujemo da ćemo uspjeti spasiti barem nužnu člansku dokumentaciju i dio knjiga od kojih su mnoge poklon naših članova i mnoge raritetne.

Zahvaljujemo brojnim pojedincima, organizacijama i udrugama koji su se s nama solidarizirali, dali nam podršku i ponudili pomoći u nesreći koja nas je snašla.

U ovoj teškoj situaciji, u granicama mogućnosti očekujemo pomoći i razumijevanje naših članova, simpatizera, prijatelja, dobrih ljudi, očekujemo pomoći i razumijevanje tvrtki koje su to u stanju, prije svega našeg Grada Dubrovnika i Županije Dubrovačko-neretvanske. Obećavamo da ćemo se, baš kao ptica feniks, brzo uzdići iz ovoga pepela, čvrsto vjerujemo uskoro u ovom našem obnovljenom prostoru.«

Zgarište u požaru uništenih prostorija udruge

ZAJEDNIČKI DUG

Članovima UABA Novske i Daruvara ispunila se dugo najavljivana suradnja oko obnove simbola (petokraka) na spomeniku u Krapju. Spomenik su podigli zajedničkim snagama Subnor općine Novske i Daruvara prigodom obilježavanja 30. godišnjice »Češkoslovačke brigade Jan Žižka« 1973. godine.

Natpis na njihovo grobnici kaže svakome razumnom sve, a glasi: U JEKU NARODNO OSLOBODILAČKE BORBE PRILIKOM PRELASKA 17. SLAVONSKE UDARNE BRIGADE NOVJ U BANJI, OVDJE SU 16 I 17. VII 1943. POGINULI BORCI ČEHOSLOVAČKOG BATALJONA »JAN ŽIŽKA«, HEROJSKI SE BOREĆI PROTIV USTAŠA I NJEMAČKIH FAŠISTA.

Njihov je zadatak bio osigurati prebacivanje žita za gladno stanovništvo i borce u Baniji i Kordunu. Svaki puta kad dođemo urediti okoliš spomenika ili kako smo ovaj puta došli vratiti simbol pod kojim su oni dali svoje živote za današnjicu (petokraku) dođe po netko od mještana. Tako smo se sastali ovoga puta sa mještaninom Krapja **Vuković Ivicom** koji kaže da je njegova majka preživjela te strahote i živi je svjedok tih

Aktivnosti kod obnovljenog spomenika

ratnih događanja. Ona kaže da su tamotni borci pokopani i da nitko nikada nije nikoga iskapao iz te grobnice, (kruže priče da su neki eskumirani), tako da možemo ovo mjesto zvati njihovom grobnicom, a ne spomenikom. Za utjehu

vjernicima pokopani su uz nazočnost dvojice svećenika Slovenaca, koji su u to vrijeme tamo službovali. **Juraj Paršić** i **Franjo Babšek** svećenici su prognani iz Mariborske župe.

Nikola Zeman

Pregrada

Nova predsjednica Maja Firšt

♦ Izborna skupština UABA Grada Pregrade i općina Desinić i Hum na Sutli

Učetvrtak 29 srpnja 2010. godine u Pregradi je održana izvanredna izborna skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pregrade i Općina Desinić i Hum na Sutli. Na tom skupu odana je počast preminulom dugogodišnjem predsjedniku ove udruge **Milivoju Banu**.

Na skupštini je izabrano novo vodstvo pa će Udrugu antifašističkih boraca i antifašista u narednom razdoblju voditi predsjednica **Maja Firšt** i Izvršni odbor u sastavu **Terezika Kantoci, Zvonko Hostić, Helena Brezinčak, Ivanka Lipnjak i Dragutin Gorupić**, a za tajnicu je izabrana **Katica Brezak**.

Novo vodstvo si je u narednom razdoblju dalo u zadatku još snažnije promicati istinu o antifašističkoj borbi i očuvanje spomeničke baštine NOB-a na području Grada Pregrade i općina Desinić i Hum na Sutli. Također nastojat će u svoje članstvo privući što vedi broj mladih ljudi koji će promicati plemenitu ideju antifašizma

Maja Firšt

ugrađenu u Ustav Republike Hrvatske i temelje naše države.

U svom radu očekuju i pomoći lokalnih jedinica koje su dužne ispuniti svoju zakonsku obavezu iz Deklaracije o antifašizmu koja nalaže očuvanje spomeničke baštine

i tekovina antifašističke borbe. Također će nastojati i uspostaviti suradnju sa drugim braniteljem iz Domovinskog rata.

Izbornu skupštinu pozdravili su **Miško Balija**, predstavnik Zajednice Udruga antifašističkih boraca i antifašista Krapinsko-zagorske županije i **Ivan Kukolja**, predsjednik Društva Josip Broz Tito Grada Zaboka, **Hrvoje Novak** potpredsjednik Foruma mladih SDP-a Pregrada i **Marko Vešligaj**, predsjednik GO SDP Pregrada, koji je prenio i pozdrave općinskim organizacijama SDP-a Hum na Sutli i Desinić i Udruge mladih zagorskih antifašistkinja i antifašista.

Na kraju svim prisutnim se u vrlo emotivnom govoru obratio sudionik NOB-e 82-godišnji **Dragutin Gorupić**, poznatiji kao »Draš« (inace taj nadimak je njegovo partizanskom »ime«) koji je istaknuo ponos što je bio sudionik NOB-e i ispričao nekoliko anegdota iz toga slavnog razdoblja.

S.T.

SLAVLJE SA SLOVENSKIM SUBORCIMA

♦26. lipnja obilježena 66. godišnjica oslobođenja mesta

UABA Duge Rese i Savez udruga antifašista Karlovačke županije organizirali su 26. lipnja obilježavanje 66. godišnjice oslobođenja Bosiljeva. Pred spomenikom u Bosiljevu okupilo se pedesetak antifašista Duge Rese i delegacije slovenskih jedinica koje su oslobođale Bosiljevo, Zveze boraca za vrednote NOB-e Slovenija i Općinskog odbora

Črnomelj da polože vijence pred spomen-ploču. O borbama za oslobođenje kraći pregled dao je **Zvonko Matičić**, predsjednik UABA Duge Rese, a u ime slovenske delegacije prisutnima se obratio **Jaka Rozman**, neposredni sudionik borbe za oslobođenje Bosiljeva.

Na druženju, koje je uslijedilo nakon komemorativnog dijela, Jaka Rozman

uručio je predstavnicima dugoreške udruge i Saveza Karlovačke županije slike spomen-obilježja Bosiljeva na kojima su 2 borca sa zastavama brigade, sa jedne od prethodnih obilježavanja ovog događaja, a na slici je ubilježen datum oslobođenja »Bosiljevo 30. juna 1944«.

Ivan Tusić

Kaštel Sućurac

Predsjednik RH posjetio udrugu antifašista

Predsjednik Republike **Ivo Josipović** posjetio je 16. srpnja ove godine Kaštela na poziv Udruge antifašista.

Za vrijeme boravka u Kaštela razgovorio je s gradonačelnikom **Josipom Berketom** te predsjednikom Gradskog vijeća **Darkom Varnicom** na terasi sućuračkog kafića na rivi, a potom je upalio svjeću pred spomen pločom mještanima Kaštel Sućurca koji su poginuli u savezničkom bombardiranju.

Prošetao je centrom grada gdje su ga toplo dočekali građani Kaštel Sućurca, a potom je vrijeme proveo i u razgovoru s

članovima Udruge antifašista koji su ga ugostili u svojim prostorijama. Pozdrave dobrodošlice od strane domaćina uputili su mu predsjednik Udruge **Ilija Sokol i Jozica Kljaković – Gašpić**.

Predsjednik ovom se prilikom upisao i u knjigu utisaka te poklonio pred spomen obilježjem Palima za slobodu.

Dolasku IVE Josipovića u Kaštela nazočili su i predstavnici Hvidre, Udruge roditelja poginulih branitelja, predstavnici nekoliko kaštelanskih političkih stranaka kao i članovi raznih udruga.

Josipović se družio s antifašistima i brojnim građanima

Ludbreg

Pridružujući se obilježavanju Dana antifašističke borbe, članovi UABA Ludbreg: **Nevenka Petričević, Biserka i Milivoj Dretar** očistili su i uredili par-

tizansko groblje kod Spomen bolnice Gabrinovec. Na istom su mjestu tokom 1943.-44. pokopani ranjenici i bolesnici iz konspirativne bolnice, među njima i Dragica Kancijan iz Ludbrega, po kojoj je godinama škola u Ludbregu nosila ime. Posebno se kod uređenja angažirala N. Petričević, čija je majka u ratnim godina-

ma bila član medicinskog osoblja bolnice Gabrinovec. U spomen njoj, kao i ostalom požrtvovnom osoblju bolnice i ranjenicima, groblje je ponovo uređeno i obilježeno. Osim Gabrinovca, uređena je i spomen-kosturnica u Svetom Petru Ludbreškom u kojoj je pokopano 16 boraca NOV-e iz tog sela.

M.D.

Osijek

Suradnja s Vojvodanima

Na poziv Pokrajinskog odbora SUBNOR-a Vojvodine, delegacija Zajednica udruga Osijeka SABA prisustvovala je svečanom skupu povodom 69. godišnjice ustanka naroda Srbije. Svečani skup borača, omladine i građana Vojvodine održan je na Iriskom vencu kod spomenika Slobode.

Na svečanosti su pozdravne govore održali podpredsjednica Vlade Vojvodine **Ana Makanov**, podpredsjednik Pokrajinskog odbora SUBNOR-a AP Vojvodine **Vladimir Večić**, a o historijskom značaju Dana ustanka naroda Srbije govorio je predsjednik Pokrajinskog odbora SUBNOR-a AP Vojvodine **Svetomir Atanacković**. Delegacija SABA na svečanosti položila je vijenac na spomenik Slobode, a sačinjavali su je članovi Predsjedništva **Radoslav Bošković i Nikola Opačić**, te **Jovan Nišević** iz Udruge antifašista Osijek.

N. Opačić

MLADOST NA MATIĆ POLJANI

♦Ljetni Memorijal mira – 26 smrznutih partizana privukao više od 600 sudionika – najviše mlađih

Svake veljače u Mrkoplju, na Matić poljani, u Begovom Razdolju i na Zagmajni organizira se višednevna komemorativna svečanost *Memorijal mira – 26 smrznutih partizana*. Tada se evociraju sjećanja kada su po snježnoj vijavici – noću 19/20. veljače 1944. godine, na trasi od Tuževića do Mrkoplja preko Matić poljane, iznemogli i smrzli zauvijek ostali borci – njih dvadesetšestorica, pokošeni »bijelom smrću«. Velik broj partizana umro je od posljedica hladnoće i smrzavanja u stacionarima, a mnoge od njih su posljedice tog stravičnog kijameta i proživljenog pakla pratile čitav život.

Dakako, vrlo loši vremenski uvjeti – snažna kiša, susnežica i studen omeli su ovogodišnji program trodnevnih svečanosti u veljači. Toplij i dani su ugodniji te se već četvrtu godinu zaredom odvija ljetni Memorijal mira – 26 smrznutih partizana – uspomena na tragični događaj tijekom marša *Druge brigade 13. primorsko-goranske divizije* NOV Hrvatske prije 66 godina. Oko 600 sudionika u šumovitom Gorskom kotaru, početkom lipnja posjetilo je Mrkoplj i Matić poljanu. Upriličeni su satovi povijesti i druženje antifašističkih boraca i mlađih. Bilo je i oko 200 učenika

sнимio: Z. Herceg

Kameni spomenici na Matić poljani svjedoče o stradanju partizana

osnovnih škola iz Novog Vinodolskog, Triblja, Čavla, Hreljina, Omišlja i Mrkoplja, te članovi udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Zagreba, Rijeke, Ougulina, Varaždina, Bakra, Čavla, Novog Vinodolskog, Raba, Crikvenice, Skradu, Ravne Gore, Fužina, Delnicu i Mrkoplja. Sudionike skupa pozdravili su, među inim i Ivica Padavić, načelnik Mrkoplja, te Dinko Tamarut, predsjednik UABA Rijeke.

Zanimljiva su bila izlaganja povjesničara **Zorana Kršulja** i **Maksimilijana Mancea**, autora knjige »Na tragu 2. brigade«, a posebno su pozdravljeni bila kazivanja **Slavka Plešea**, sudionika tog kobnog marša. Osim njega, ovog ljeta na Matić poljani bili su i **Josip Frankić**, **Anton Fugošić** i **Milan Petrović** – danas živih iz kolone u zagrljaju »bijele smrti«.

B. M.

PROŠLOST U SADAŠNJOSTI

♦Sekcija zrakoplovnih vojnih umirovljenika Zagreba bilježi sve vrednije rezultate u svom djelovanju

Deset godina djeluje Sekcija zrakoplovnih vojnih umirovljenika Zagreba u okviru Udruge antifašističkih boraca i antifašista Jug Zagreb. Nedavno su tradicionalno obilježili 68. obljetnicu stvaranja i razvoja partizanske avijacije. Na skromnoj svečanosti o značaju i ulozi partizanske avijacije tijekom NOR-a, ali i o rezultatima, te zadacima članova Sekcije govorili su: **Vinko Šunjara** i **Vedran Žuvela**, članovi Predsjedništva SABA RH, **Drago Kozjak**, tajnik UABA Jug Zagreb, **Vlado Černjajev**, predsjednik i **Josip Zubek**, član Sekcije zrakoplovnih vojnih umirovljenika.

U planu i programu djelovanja za ovu godinu su, prije svih, aktivnosti u povođu 65. obljetnice pobjede nad fašizmom i uključivanje u obilježavanje važnih događaja antifašističke borbe. Njegovanje tradicija NOR-a, posebice partizanske avijacije – redovit je zadatak. Pozornost su privukli slikovni foto-panoi na tu temu, foto-albumi iz dosadašnje aktivnosti Sekcije, te ukusno dizajnirana značka. Uspostavljena

sнимio: Z. Herceg

Svečanost 68. obljetnice partizanske avijacije

je uspješna suradnja s Udrugom pilota i padobranaca u Zemunu. Zaslужni članovi zavrijedili su priznanja i pohvale. Uramljene

slike »Galebovi u letu« primilo je 15, pisocene pohvale 39, a plakete 30 članova.

Branko Beć

Peta obljetnica za deklamiranje Deklaracije

Ove smo godine obilježili značajne obljetnice antifašističke borbe. No čini se da smo trebali još jednu dodati, a radi se o petoj obljetnici donošenja Deklaracije o antifašizmu.

Pokazalo se da je bilo ispravno donijeti Deklaraciju jer je prilično deklarativna. Možda bi bilo dobro organizirati tu obljetnicu u kazalištu – HNK, na primjer. Obzirom da se političari uvijek prigodno sjete lijepo pričati o Deklaraciji i obećavati da će biti provedena, ubuduće, umjesto njih, to bi radili glumci, i deklamirali Deklaraciju jer je učinak isti. Na taj način bi, kao jedan od glavnih autora tog umjetničkog sadržaja, bio Vladimir Šeks jer je, kao tadašnji predsjednik Sabora, potpisao Odluku o donošenju Deklaracije. I eto, prešao bi, ne samo on, nego još neki iz Sabora i ministarstava, u umjetničke tekstopisce za kazalište. I inače bi neke predstave kazališta približili Saboru i obrnuto. Sjetimo se samo »kokošnjaca« i »madraca«.

A antifašistički skupovi su postali ove godine »dinamičniji«. Uz glavne sad se udomačuju i sporedni skupovi u kojima se veselo vrijeda i galami. Pa se čuje i prigodne fašističke pjesme o Juri i Bobanu i njima slične ustašlike. Policija im daje dozvolu da se okupe, a onda se okupi u većem broju i policija, pa odmah sami sebi daju više posla. A opravdaju i svoju proračunsku potrošnju.

Končano je ljetos završila i Vrdoljakova serija o Titu. Uz sve negativne stvari koje su iznesene bilo je i pozitivnih. Evo recimo, Zdravko Tomac je u seriji, evocirajući povijesna sjećanja, objasnio dvije važne činjenice. On je u ono vrijeme u Slavonskom Brodu za vrijeme posjete Tita, stao na vagu na kojoj se prethodno vagala Jovanka. Vaga je na njegovo iznenadenje pokazivala deset kila manje, nego što pokazuje. I Tomac je to odmah detektorski otkrio. Nevjerojatan talent za vaganje Jovanke. Naime zaključio je da je to bilo poltronstvo prema Jovanki kako bi joj pokazali da ona i nije toliko teška koliko je teška.

I drugu vrlo važnu svjetsko-političku činjenicu je izrekao Tomac. Naime on je bio svjedok kada je Tito popio času rakije u jednoj prostoriji u Slavonskom Brodu. A drugu, koju je naručio, nije, jer je Jovanka naišla. Dakle, Tito nije

popio drugu rakiju. A prvu jest. To je Tomac video svojim usima. Dakle kad Tomac to kaže, a Vrdoljak uvrsti u seriju, više se u povijesti ne smije dovoditi u pitanje je li Tito tada popio ili nije tu drugu času rakije. I stvarno još nikad ni jedan važan povjesničar, pa čak niti Jurčević ili Banac, nisu zabilježili što se dogodilo s tom drugom rakijom. Pa se i nadalje sumnja da ju je popio Tomac i da ima posljedice, obzirom na njegovo ponašanje kasnije.

Kad smo već kod Tomca on je predstavio još jednu knjigu »Hvalospjev ljubavi – kultura života nasuprot kulturni smrti«. U Zagrebu i Puli mu je na svečanoj promociji glavna zvijezda večeri bio Marko Perković Thompson. Kako i ne bi kada je nekoliko poglavljia posvetio upravo Thompsonu. Toliko poglavljia kao da je poglavnik u pitanju.

Obzirom da je Tomac pisao u knjizi o Thompsonu, valja očekivati revans. Pa da Thompson sada napiše pjesmu o Tomcu. I da se također zove »hvalospjev ljubavi«.

A Thompson je opet organizirao paralelnu proslavu Dana pobjede i domovinske zahvalnosti u Čavoglavama. Pa se po glavama našlo crnih ustaških kapa, a i poglavnikova slika je bila na bocama s crnom ustaškom rakijom. Orilo se do Velebita s pjesmama o Juri i Bobanu, ali su se na derneku derali i s pjesmom o Jasenovcu i Gradiški Staroj. Uglavnom je ostalo kao da su pjevali o Novoj. Prodavalo se i slika, kapa, majica, svega pomalo s »U« znakovima. Tako da se uveo ustaški sajam. Nešto na, a nešto ispod tezge. Vjerojatno, »zbog poreza«.

Što ćemo kada je nekima nekažnjivo drag poglavnik Ante, a drugima opet je draži Draža. Pa je u beogradskoj Sabornoj crkvi, polovicom srpnja, održan parastos za »đeneralu Mihailovića«.

Osim crnila i rakije tamo je bilo najviše brade. Slabo su se brijali taj dan okupljenici, a bilo je »ukrasnih« crnih kapa četničke »ljepote«. Tako da crnilo uljepša okolinu, kao i u Čavoglavama.

I u novinarstvu se uvode neki novi običaji. Na Tjelovo – državni praznik u lipnju, Mislav Togon je treći Dnevnik Hrvatske dalekovidnice i ugostio biskupa Košića - Sisačkog, Postavljajući pitanja, obraća mu se s »Oče – biskupe«.

Umjesto da odmah počne »Očenaš« i pomoli se, klekne itd, on samo »Oče – biskupe«.

Imao je kasnije još gostiju i oslovljavao ih s gospodine ili gospođo, ali više nikoga nije nazivao ni ocem ni majkom. Uglavnom se obraćao biskupu kao da je usred Crkve. Pa nije bio siguran je li voditelj Dnevnika ili vjernik koji se moli. Govorilo se i o anketi HATEVEA u kojoj mnogi građani nisu na Tjelovo znali koji je to državni praznik. Biskup je objasnio da to nije reprezentativan uzorak. Znači da bi ubuduće prije ankete trebalo otici kod biskupa po naputak i onda građane po spisku. Pitati. Ne može netko, samo tako nerepresentativan ući u anketu. Ako se i dogodi, morat će tražiti oprost grijeha. A biskup će se naći pri ruci u Dnevniku. Togonalskom. Ako treba biskup će u prisutnosti voditelja održati i misu.

Zanimljivo je bilo reagiranje priopćenjem, preko HINE, Udruge branitelja, invalida i udovica Domovinskog rata Podravke (UBIUDR). Kaže da je iznimno »ogorčena« što je predsjednik Republike Ivo Josipović u povodu Dana antifašističke borbe odlikovao i Ivana Fumića.

Možda misle da bi Josipović, kao predsjednik države, prvo trebao pitati predsjednika te udruge, čuvenog Mladenovu Pavkoviću, koga smije, a koga ne odlikovati. Zato Pavković, koji je kao što vidimo predsjednik i udovica, reagira. Jer, Pavković kad ne zna što bi sa sobom, on odmah preko HINE objavi neko priopćenje za javnost iako to nema nikakve sveze s njim niti s UBI i UDRi, ili kako li se već zove ta njegova udruga iz lokalnog tvorničkog dvorišta.

Inače Ivo Banac i Ivan Zvonimir Čičak su posjetili Jasenovac kao predstavnici HHO-a. To je bio vrlo važan događaj jer je Banac član Savjeta Spomen područja Jasenovac, pa je posjetio samog sebe, a uz to poveo i Čička u zajedničku posjetu. Rekli su da dolaze potihno, bez »sedme sile«. Čim se počnu Banac i Čičak negdje šuljati u opasnosti je institucija. Pa bi mogli početi problemi u Savjetu Spomen područja. No posao će im biti uzaludan, jer je samo Banac član Savjeta, a predsjednik nije Čičak. Predsjednica je pripadnica upravo »sedme sile«, preciznije rečeno - Sedmak sile.

NOVE KNJIGE

Mladen Grgurić RIJEKA-sjećamo se FIUME - ricordi

Svake godine grad Rijeka obilježava 3. svibnja 1945., dan kada je oslobođen u Drugome svjetskom ratu. Na taj dan ispred spomenika Slobodi na Delti predstavnici grada Rijeke i Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Rijeke polazu vijence, održi se prigodan govor – i tako svake godine. To je potaknulo autora dvojezične monografije (na hrvatskom i talijanskom jeziku) **Mladena Grgurića: Rijeka - sjećamo se (Fiume - ricordi)**, da ponudi javnosti kako je Rijela izgledala na taj dan, ali i u prvim godinama oslobođenja. Nositelji projekta su Muzej grada Rijeke i Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Rijeke.

Dokumentirane fotografije s popratnim tekstovima kazuju, među ostalim o savezničkim zrakoplovima koji su 7. siječnja 1944. godine do 20. travnja 1945. trideset puta bombardirali Rijeku (lučka postrojenja, skladišta i plovila u sušačkoj i riječkoj luci, kao i najvažnija industrijska postrojenja, Rafineriju nafte, Tvornicu torpeda, brodogradilište...). Fotografije bilježe miniranje Sokolskog doma od strane Nijemaca, miniranje željezničkog mosta na ušću Rječine, gradskog vodovoda, transformatora, petrolejske luke na Mlaki, nadvožnjake... Ono što savezničko zrakoplovstvo nije porušilo bombardiranjem, porušili su Nijemci miniranjem. Zašto su to Nijemci učinili? Vojni razlozi više nisu postojali. Njemačkoj vojsci nije prijetila opasnost s mora. Bitka za Rijeku vodila se na kopnu. Kraj rata se nazirao. Samo tjeđan dana nakon tih strašnih razaranja u

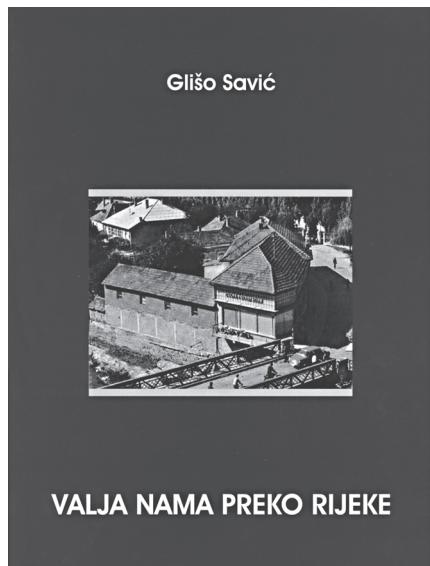
sušačkoj i riječkoj luci, Treći Reich potpisao je bezuvjetnu kapitulaciju. Jedini logičan odgovor koji se nameće može se sažeti u dvije riječi: mržnja i osveta.

Slijede upečatljive fotografije iz perioda obnove i izgradnje grada nakon oslobođenja (Sušak i Rijeka su 1. veljače 1948. godine spojeni u jedno administrativno tijelo, jedan grad pod imenom Rijeka). Na istočnoj obali Jadrana Rijeka je od svih gradova doživjela najveća materijalna razaranja u Drugome svjetskom ratu. Veliki doprinos u obnovi grada dali su mladi Rijeke. Zajedno s brojnim građanima radili su na raščišćavanju ruševina,

obnovi tvornica i pojedinih gradskih četvrti. Neke radne organizacije i pojedinci davali su novčane priloge, odrekavši se dijela svoga dohotka za obnovu garda. Zahvaljujući toj generaciji, Rijeka je vrlo brzo izrasla u najveći lučko-industrijski grad nove države. Ova jedinstvena foto-monografija završava dokumentarnom snimkom sa svečanog otvaranja pješačkog mosta Sušak-Rijeka 20. listopada 1946. godine. Novi most bio je mjesto okupljanja građana Rijeke, na njemu su se održavali predizborni skupovi, proslave i mitinzi podrške vlasti nove države.

B. M.

Glišo Savić VALJA NAMA PREKO RIJEKE

U središnjici SABA RH u Zagrebu predstavljena je nova knjiga »*Valja nama preko rijeke*« autora **Gligorija Gliše Savića**. O knjizi su govorili **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović, mr. sc. Duško Lončar, te autor - Glišo Savić**. Promociju je vodila **Katica Sedmak, prof.**, potpredsjednica SABA RH.

Spisateljski opus Gliše Savića tematski je usmjeren rodnoj Bujavici i širem pakračkom zavičaju u nemirnom i dramatičnom povijesnom razdoblju između dva rata: Drugog svjetskog i Domovinskog. Autor je kao mladić bio aktivni sudionik NOB-e i svu složenost ratovanja doživio je kao duboko emocionalno iskustvo koje kao zreo čovjek oblikuje ne samo kao obične zapise i sjećanja, već kao istinski istraživač otkriva suvremenom čitatelju objektivnu istinu o ratnom zlu za koje želi da se ne ponovi idućim generacijama. Glišo Savić autor je knjige: »*Petar Prodanović-Učo*«,

»*Peta strana svijeta*«, »*Maratonac sa Psunja*«, »*Prošlost koja se ponavlja*«.

Kako je istaknuo **mr. sc. Duško Lončar**, recenzent, najnovija knjiga Gliše Savića »*Valja nama preko rijeke*« u izdanju Grafocentra iz Zagreba, iako je naslovljena Dizdarovim stihom – nije beletristički tekst. Ovdje se radi o Savićevom najzrelijem povijesno-istraživačkom uratku tematski opet vezanom uz pakrački kraj. Svaki rat pokreće vojske i narode. On sudbinski potresa sve slojeve društva. Razorna moć tog potresa evidentno je doživjela osudu u Savićevom djelu. Autor snažno želi da sva zla koja su nas zadesila tijekom Drugog svjetskog i Domovinskog rata na pakračkom području ostanu na već okrvavljenoj obali, a svi oni koji su ih preživjeli da premoste onu djevičanski netaknuto obalu mira, dobra, međusobnog uvažavanja i ljubavi.

Naslov knjige »*Valja nama preko rijeke*« iskazuje simboliku želje da se prevaziđu prošle povijesne ratne strahote i da se u tom kraju među pripadnicima raznih nacionalnosti razviju pozitivni društveni i politički odnosi – rekla je **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**, recenzentica. Umjesto Uvoda autor upućuje Pismo čitaocu u kojem iznosi suštinu sadržaja i motiv da o 65. obljetnici pobjede nad fašizmom javnosti pruži »*još jedno svjedočanstvo o vremenu, ljudima i događajima koji su obilježili važno razdoblje prošlosti Slavonije*« i njegova rodnog pakračkog kraja. Knjiga je specifičan dokument u kome autentična proživljavanja autora pojačavaju dojam strahote u povijesnom vremenu u kome su mnogi nevini izgubili život i u kome su nastali razdori među narodima. Autor ponavljaje ocrtava kriminalne i antifašističke akcije među Hrvatima i Srbima, koje su dokumentirane i kod pripadnika drugih naroda.

- *U vrijeme o kojem govori ova knjiga, na našim prostorima vođena su dva krvava rata. Je li došlo vrijeme da objavimo rat ratovima i da se okrenemo nekoj, po mogućnosti boljoj, u svakom slučaju mirnijoj budućnosti* – zapitao se autor **Glišo Savić**.

B. M.

BIOGRAD

Obilježavajući Dan antifašističke borbe, kod spomenika palim borcima i žrtvama rata u parku na Trgu hrvatskih velikana u Biogradu na moru položeni su vijenci i zapaljene svijeće. Cvijeće su ispred spomenika položili predstavnici Udruge antifašista i boraca antifašista na čelu s predsjednikom **Titom Doljancem**. Ispred gradskih vlasti cvijeće su položili gradonačelnik **Ivan Knez**, predsjednik GV **Tonči Šangulin**, kao i zamjenica predsjednika GV **Anka Merdić**, u ime Gradske organizacije SDP-a položili s predsjednikom **Damirom Šangulijem**.

Ovom svečanom činu polaganja cvijeća, paljenja svijeća i minutom šutnje u znak sjećanja na poginule antifašističke borce i borce NOR-a, naznačio je veliki broj sudionika, rodbine poginulih i građana grada Biograda.

Z.L.

Predstavnici Udruge na čelu s predsjednikom Titom Doljancem

BJELOLASICA

Nepoznati lopovi ukrali su brončanu skulpturu, spomenik iz Drugog svjetskog rata iz šume u Drežnici nedaleko od Bjełolasice. Skulptura goleme dimenzije, 3x4 metra, bila je postavljena na kosturnici kraj nekadašnje partizanske bolnice. Žena s ranjenikom, što je motiv skulpture, vjerojatno nije nestala iz ideoloških razloga, nego zbog mnogo prizemnijih, metalne sirovine.

J.L.

BUZET

Svima koji bi htjeli prekrojiti povijest antifašisti žele reći da je Drugi svjetski rat bio rat protiv velikog zla koje je okupator nanoio ovom narodu i da je na čelu partizanskog rata bila svjetska legenda partizanske borbe protiv nacifašizma Josip Broz Tito.

Poručio je to predsjednik Udruge antifašista Buzeta **Edo Jerman** na svečanosti Nugli, na kojoj je otkriven obnovljeni spomenik palim borcima.

Osim spomenika u donjoj Nugli obnovljen je i spomenik kraj željezničke pruge koja dijeli selo na dva dijela. Spomenike su antifašisti obnovili u dogovoru s mještanima Nugle, upravo zato, kako je poručio Jerman, da se ne zaborave heroi.

G.J.

Obnovljeni spomenik otkrila je Marija Greblo

DUBROVNIK

U povodu obilježavanja Dana antifašističke borbe, gradonačelnik Grada Dubrovnika **Andro Vlahušić**, predsjednica Gradske vijećnice **Olga Muratti** i gradski vijećnik **Antun Pravedan** položili su vijenac u Spomen-grobnici na dubrovačkom groblju Boninovo.

U ime Dubrovačko-neretvanske županije, vijenac na Boninovu položili su predsjednik Županijske skupštine **Ivan Prce**, pročelnica Upravnog odjela za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelji **Nina Skurić** i županijski vijećnik **Ivan Margaretić**.

- Na današnji dan iskazujemo poštovanje prema žrtvi svih građana, koji su se u Drugom svjetskom ratu uključili

u borbu protiv nacističkog i fašističkog zla, a posebno poštovanje i zahvalnost iskazujemo hrvatskim građanima, koji su se u velikom broju pridružili pokretu otpora protiv okupatorskih snaga jer su njihova borba i odluke ZAVNOH-a postavili temelje državne suverenosti na kojima je izgrađena i današnja Hrvatska - naglasio je Ivan Prce.

D.D.

KARLOVAC

Uoči Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, kod spomenika žrtvama fašističkog terora u Perivoju, pored predstavnika Udruge antifašista grada Karlovca i Saveza udruga antifašista Karlovačke županije, cvijeće su položili i minutom šutnje odali počast i predstavnici Grada i karlovačkog SDP-a.

- Na ono što je bilo treba permanentno podsjećati kako se povijest ne bi ponovila i nanjela nam zlo koje se već jednom dogodilo, poručio je tom prilikom **Mirko Miladinović**, predsjednik karlovačke Udruge antifašista. Rekao je i kako je društvo koje boluje od prešućivanja, laganja i iskriviljivanje istine potreban lijek, a lijek je istina. Dogradonačelnik **Dubravko Delić**, također čestitajući Dan antifašističke borbe, najavio je mogućnost obnove spomenika u dogovoru s nadležnim ministarstvima.

K.T.

Vijenici su položeni u spomen-obilježju u Peroju

KUČELI

Centralna liburnijska proslava Dana antifašističke borbe održana je u Kućelima, u organizaciji matuljskog Udruženja antifašističkih boraca i antifašista. Predstavnici općinske vlasti i članici UABA prisjetili su se vremena antifašističke borbe, a čitava svečanost bila je posvećena matuljskim herojima Drugog svjetskog rata, braći Jurdana, ispred čijeg je spomenika i održana. Tri brata Jurdana bili su među matuljskim partizanskim prvoborcima, a svi su živote položili na braniku slobode. Uz svečanost u Kućelima, praznik je obilježen i postavljanjem vijenaca kraj spomenika antifašističkoj borbi u svim liburnijskim jedinicama lokalne samouprave.

R.I.

KOPRIVNICA

U povodu Dana antifašističke borbe 22. lipnja, delegacija Grada Koprivnice, Koprivničko-križevačke županije i Saveza antifašističkih boraca položila je vijence i zapalila svjeće u spomen na žrtve fašizma na Spomen području Danica u Koprivnici, Gradskom groblju kod Centralnog križa, Zajedničkoj grobnici sudionika NOB-a, Židovskom groblju te Pravoslavnom groblju u Koprivnici.

G.P.

Vijenci na spomen-području Danica

KORČULA

U povodu Dana antifašističke borbe, gradonačelnik **Mirko Duhović**, predstavnici stranaka, Udruge antifašističkih boraca Korčule i braniteljskih udruga, položili su vijence i zapalili svjeće na Spomeniku palim antifašistima na Plokati. Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Korčule **Ivo Milat** u prigodnom je govoru podsjetio na vrijednosti antifašističke borbe. Vjenac je položen i na spomen-ploču u čast Prve i Treće prekomorske brigade NOVJ-e.

D.S.

LUKOVO

Na Lukovu, šumskorn predjelu Brišira, održana je i ove godine tradicionalna središnja proslava 69. obljetnice antifašističke borbe naroda Hrvatske za grad Crikvenicu, grad Novi Vinodolski, Vinodolsku općinu Fužine. Organizatori proslave bili su navedeni gradovi i općine primorskog i goranskog kraja te njihove udruge antifašističkih boraca i antifašista. Nakon što je položeno cvijeće ispred spomen-obilježja žrtvama fašističkog terora, proslavu je otvorio predsjednik UABA Crikveničko-vinodolskog kraja **Matija Koščić**, a potom su pozdravne riječi i čestitke u povodu Dana antifašizma uputili načelnik Vinodolske općine **Ivica Crnić**, predsjednik Gradskog vijeća Novog Vinodolskog **Neven Pavelić**, zamjenik načelnika Općine Fužine **Dalibor Fak**, zamjenik predsjednika UABA Primor-

sko-goranske županije te predsjednik udruge otoka Krka **Stjepan Starčević**, kao i gradonačelnik Crikvenice **Damir Rukavina**. Posebni gosti svečanosti bili su general **Anton Tus** te župan primorsko-goranski **Zlatko Komadina**.

Svi su sudionici programa u svojim govorima istaknuli kako je antifašizam temeljno opredjeljenje Republike Hrvatske, utkano u osnovne odredbe Ustava, a upravo je Hrvatska krenula s jednim od prvih pokreta otpora u Europi.

N.L.

KOTORIBA

U predvečerje Dana antifašističke borbe kotoripsko općinsko izaslanstvo bilo je ispred zgrade mjesne Knjižnice i čitaonice u kojoj se nalaze spomen-ploče poginulima u 2. svjetskom ratu. Žrtvama su se poklonili i podno njihovih imena položili vijence. U ime SDP-a učinio je to **Dobriša Zvošec**, predsjednik OO-a SDP-a Kotoribe, a u ime Općine Kotoriba njen predsjednik **Zeljko Šebeštan**. Prigodno slovo pritom je održao **Ljubomir Grgec**, općinski načelnik Kotoribe.

M.M.

Polaganje vijenaca u Kotoribi

OREBIĆ

Dan antifašističke borbe i 65. godišnjica pobjede nad fašizmom, na Pelješcu se obilježava prisjećanjem na oko 400 stradalih Pelješčana u Drugom svjetskom ratu - poginulih u Narodnooslobodilačkoj borbi ili palih kao žrtve fašističkog terora.

Njima u počast, načelnik općine Orebić **Tomislav Jurjević** sa suradnicima položio je vijenac i zapalio svjeće pred središnjim spomenikom na Taboru kod Pijavičina, a općinsko izaslanstvo vijenac je položilo i pred obnovljenim spomenikom na Obali pomoraca u središtu Orebića.

J.J.

PAKRAC

Ne umanujmo i ne uvećavajmo brojene žrtava niti na jednoj strani s ciljem političkog prepucavanja, već svim žrtvama odajmo dužni pijetet, a mi se okrenimo

budućnosti koju samo zajedničkim snagama možemo kvalitetno graditi, rečeno je kod spomen obilježja u Kusonjama, na mjestu gdje je 22. lipnja 1941. godine održana prva kotarska partijska konferencija, na kojoj je donesena odluka o podizanju ustanka na području Pakraca i ovog dijela Slavonije.

Sudionike obilježavanja Dana antifašističke borbe pozdravili su u ime Grada Požega dr. **Marijan Cesarik**, **Miroslav Grozdanić**, dožupan u ime Županije i **Nikola Šimić** u ime Grada Pakraca koji su rekli da ako netko uništava ljudske živote, imovinu, obitelji, onda je to zlo, bez obzira kakve boje i kakvog predznaka bilo i mi to ne smijemo zaboraviti nego se moramo boriti protiv toga.

Izaslanstvo Udruge antifašista i antifašističkih boraca Pakrac - Lipik i Grada Pakraca položili su u ijence i zapalili svjeće pred spomen kostumicom u Pakracu i na spomen obilježje u Kusonjama.

P.L.

PRELOG

Centralna proslava Dana antifašističke borbe održana je u Prelogu, na Trgu slobode na kojem je otkriven odljev spomenika Luje Bezeredija Narodnooslobodilačkoj borbi. Odljev je izradio akademski umjetnik, magistar **Darwin Butković**.

Svečanosti su, uz brojne uzvanike iz antifašističkih društava, stranačkih organizacija, jedinica lokalne samouprave, prisustvovali i čelnici Međimurske županije koji su uz predstavnike Grada Preloga i Grada Čakovca položili vijenac pod spomenik.

Preloški gradonačelnik **Dragutin Glavina** u svom se govoru vratio u dane NOB-e i žrtve preloških antifašista čija su imena uklesana i na novootkrivenom spomeniku nazvanom Ranjenik, Bezeredijeva terakota, podsjetimo, stajala je desetljećima ispred današnjeg Doma kulture gdje su je 1949. godine postavili ljudi iz tadašnjeg kotarskog odbora saveza boraca. Desteljeća na otvorenom učinila su svoje i morala se izraditi replika.

M.M.

POŽEGA

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požege dostojanstveno je obilježila 22. lipnja, Dan antifašističke borbe te 65. godišnjicu pobjede nad fašizmom. Nakon okupljanja u gradu Požegi antifašisti su se uputili na polaganje vijenaca u Sloboštinu i Kamensku. Nakon razminiranja terena okoliša spomenika u Kamenskoj, i tamo se konačno

mogu položiti vijenci u čast poginulim borcima. Udruga planira i obnavljanje spomenika Nikoli Demonji koji je devastiran, a obnovu je do sada sprečavao minirani teren.

Članovi udruge antifašista su se nakon Kamenske uputili u Sušnjare, te na također devastiranim spomenicima Šušnjarske bitke i spomeniku palim borcima položili vijence.

Požeški antifašisti na obilježavanju praznika

PULA

Najviši predstavnici Grada i Županije, vojske, policije i udruga proizašlih iz Domovinskog rata, te brojni predstavnici gradske i županijske Udruge antifašista, su tradicionalnim polaganjem vijenaca na spomen-obilježja obilježili Dan antifašističke borbe. Vijenci su, uz minutu šutnje, položeni u Titovom parku na spomenik palim borcima i žrtvama fašizma te na Gradskom groblju na spomenik palim antifašističkim boricima Pule.

Hrvatska upravo zahvaljujući NOB-i i antifašistima slijedi evropske tekovine i antifašisti su bili prvi koji su tome utrli put. Lako još uvijek postoje oni koji osporavaju NOB i revidiraju povijest, jasno je da neće uspjeti jer na nama je da idućim generacijama ponosno prenosimo blago koje su nam antifašisti ostavili u naslijeđe, obratio se okupljenima u Titovom parku **Denis Martinčić**, predsjednik Gradskog vijeća.

U povodu obilježavanja praznika u komunalnoj palati gradonačelnik **Boris Miletić** primio predstavnike antifašističkih udruga, istaknuvši njihove velike zasluge u oslobođanju ne samo naših krajeva nego i cijele Europe.

Pula i Istra cjene i vrednuju antifašizam, jer obaveza nam je produbljivati i širiti istinu mlađim generacijama i da bismo očuvali svima poznate vrijednosti antifašizma, istaknuo je gradonačelnik Miletić, i sam član, uz svoju zamjenicu Veru Radolović, Udruge antifašista.

Upravo je uključivanje mlađih snaga u redove antifašista od velikog značaja da bi se ostalo vjerno tradiciji NOB-e i antifašizma koji je oslobođio Pulu i Istru, istaknuo je u ime SAB-a njegov predsjed-

nik **Livio Blašković** na praznik koji je najznačajnije obilježavanje antifašizma.

G.I.

Komemoracija u Puli

XXX

Polaganjem vijenaca na spomenik palim borcima i žrtvama fašizma u Titovom parku u Puli obilježen je Dan boraca - dan kada je, kako je rekao predsjednik Društva »Josip Broz Tito« **Ratko Crnobori**, Komunistička partija Jugoslavije pozvala jugoslavenske narode u borbu protiv fašističkih okupatora i njihovih domaćih slug.

- Ako želimo biti zemlja zasnovana na antifašizmu, kao što se to službeno stalno ponavlja, onda moramo dati odgovarajući značaj i današnjem danu. Na žalost, svakodnevno svjedočimo iskazivanju lažnog antifašizma. Dokaz tome je falsificirana povijest koju dječa uče u školama, nepoštivanje boraca narodnooslobodilačkog rata te zakon koji je ovih dana poslan u Sabor i kojim se borba protiv fašizma praktički proglašava zločinom, rekao je Crnobori. Prisutni su minutom šutnje odali počast svima koji su za slobodu slavenskog naroda dali najveću žrtvu - život.

G.I.

Vijenci u pulskom Titovom parku

ROGOZNICA

Rogoznički antifašisti i predstavnici SDP-a položili su vijence i zapalili svjeće na svih osam spomen-obilježja iz Drugog svjetskog rata. Središnji skup antifašista održan je u Sapinim Docima. Inače, rogozničkom području, u Drugom svjetskom ratu poginula su 174 partizana, a okupatori su ubili 121 civila, među kojima je bilo djece, žena i staraca.

S.D.

ŠIBENIK

Povodom Dana antifašističke borbe gradonačelnik Šibenika, **Ante Županović**, položio je vijence i zapalio svjeće kod Spomen kosturnice na gradskom groblju Kvanj. Vijence su položili i predstavnici Zajednice udruga antifašista Šibensko-kninske županije.

- Budimo ponosni na hrvatski doprinos u borbi protiv fašizma i nacizma i time odajmo počast svima onima koji su Hrvatsku ravnopravno svrstali u pobjedničku antifašističku koaliciju - poručio je Šibenčanima gradonačelnik Ante Županović.

N.L.

Počast kod spomen-kosturnice

SPLIT

U povodu obilježavanja Dana antifašističke borbe, predstavnici Udruge antifašista i antifašističkih boraca grada Splita te gradskog ogranka Socijaldemokratske partije, položili su vijence na Spomen-kosturnici poginulih partizana na gradskom groblju Lovrinac. Splitski antifašisti vijence su položili i ispred Središnjega križa u spomen na pale hrvatske branitelje iz Domovinskog rata.

- U razmaku od šezdeset godina, dva se puta vodila borba protiv fašizma. Poštujmo žrtve jer je ta mladost poginula za slobodu borivši se protiv okupatora - poručili su splitski antifašisti.

S.D.

VELA LUKA

U povodu Dana antifašističke borbe Hrvatske, u Veloj Luci položeni su vijenci na spomen-obilježje palim boricima NOR-a u središtu mjesta, kao i na spomen-piramidi na mjesnom groblju. Vijence je položilo izaslanstvo općine Vela Luka i Općinskog odbora SAB-a Vele Luke. U program obilježavanja dana antifašizma sudjelovala je Narodna glazba »Vela Luka« izvodeći Posmrtni marš i brojne koračnice.

D.S.

TRIBALJ

Primorsko-goranski župan **Zlatko Komadina** svečano je otvorio novouređeni spomen park borcima NOR-a te ga simbolično predao Osnovnoj školi *Jurja Klovića i Dječjem vrtiću Cvrčak i mrv* iz Triblja, koji će se ubuduće brinuti o parku. Načelnik Vinodolske općine **Ivica Crnić** istaknuo je da je bilo prigovora u mjestu kada se park počeo uređivati, ali, dodao je, njegov novi izgled najbolje potvrđuje da je dobro uređen, što je potvrdila i prestižna nagrada - Zeleni cvijet TZ PGŽ i kandidaturom za Zeleni cvijet na razini Hrvatske.

N.L.

Spomen park u Triblju

TROGIR

Izaslanstvo Grada Trogira, predstavnici parlamentarnih stranaka te udruga obitelji poginulih hrvatskih branitelja i antifašističkih boraca položili su vijence i upalili svijeće ispred središnjeg križa na gradskom groblju. Cvijeće su položili i u memorijalnoj kapelici u crkvi sv. Sebastijana na središnjem gradskom trgu, gdje se nalazi spomen-ploča s imenima poginulih branitelja u Domovinskom ratu s područja bivše općine Trogir.

S.D.

VARAŽDIN

U povodu Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, diljem Varaždinske županije položeni su vijenci na spomen-obilježja NOB-e i odana počast žrtvama antifašističke borbe u II. svjetskom ratu. Središnja svečanost održana je u Spomen-parku NOB-e na varaždinskom groblju, gdje su kod spomenika i kosturnice NOB-e vijence položile delegacije Varaždinske županije, Grada Varaždina i antifašističkih udruga boraca, invalida te društva »J. B. Tito«.

Nakon što su položile vijence kod spomenika »Plamen revolucije« u Šemovcu, delegacije Općine Trnovec Bartolovečki, Mjesnog odbora Žabnik i ZUABA Varaždinske županije položili su vijence i kod spomenika u Žabniku. Nakon

obraćanja općinskoga načelnika **Stjepana Hrena**, o događanjima u tom kraju govorio je predsjednik ZUABA **Tito Grah**.

M.T.

Polaganje vijenaca na varaždinskom groblju

ZAGREB

Izaslanstvo Grada Zagreba na čelu s zamjenicom gradonačelnika **Jelenom Pavičić Vukičević**, potpredsjedmcem Gradske skupštine **Moranom Paliković Gruden** i voditeljem Odjela za branitelje Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje **Miodragom Demom** položilo je vijence na grobnici narodnih heroja na Mirogoju u povodu Dana antifašističke borbe. S njima bilo je i izaslanstvo Saveza antifašističkih boraca predvođeno predsjednicom **dr. sc. Vesnom Čulinović Konstatinović**. Isto izaslanstvo vijence je položilo i kod spomen-obilježja Dotrščina.

V.J.

ZLATAR

Udruga mladih antifašistkinja i antifašista-Zagorje položila je vijenac u zlatarskom Parku mladeži, kod spomenika poginulog mladog partizanskog kurira.

-Promičući vrijednosti istinske povijesti, ljevičarskog svjetonazora i civilizacijskih tekovina UMAA će uvijek stajati prva na fronti obrane istine od povijesnih falsifikatora i zlonamjemicu koji neprestano, a često neometano, nanovo grade mit o već jednom poraženom sustavu mržnje - fašizmu - istaknuo je **Ivan Habulin**, predsjednik Udruge.

Z.L.

ZADAR

Novi predsjednik društva »Josip Broz Tito« je **Vlado Stanojić** koji je na tom mjestu zamjenio dosadašnjeg prvog čovjeka **Baru Juragu**. Juraga će u novom mandatu obnašati dužnost dopredsjednika. Obojica su bili jedini kandidati i izabrani su jednoglasno, a na isti način izabrana su i ostala tijela Društva.

Podnoseći izvještaj o proteklom dvogodišnjem mandatu, to jest od pre dvije godine djelovanja Društva, tajnik

Šime Smolić je podsjetio kako je Društvo obilježilo 30. obljetnicu Titove smrti, te je zadarskim novinarima i urednicima zahvalio zato što su »ne samo sa skupa objektivno izvještavali, već zato što su zaista pokazali osjećaj i odgovornost da istinu o Titu kao čovjeku i vrhovnom komandantu Narodnooslobodilačke vojske, predsjedniku SKJ, predsjedniku države i mirotvorcu ne bude zaboravljen«.

Surdnja s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije je na zavidnoj razini i Predsjedništvo udruge pokazuje puno razumijevanje prema nama, kao društvu i kao pojedincima. Z.L.

Sa skupštine zadarskog Društva »Josip Broz Tito«

VIROVITICA

Antifašizam je tekovina koja se ne smije zaboraviti jer su ljudi virovitičkog kraja dali velik obol antifašističkom pokretu. Poginula su 834 borca, 950 ih je ranjeno, a ukupno je poginulo čak 1219 žrtava. Grad je branila oko 5500 ljudi - rekla je predsjednica gradskog odbora SDP-a **Nada Čavlović Smiljanec**, čestitajući Dan antifašističke borbe.

P.B.

VUKOVAR

Povodom Dana antifašističke borbe, 22. lipnja, izaslanstvo Vukovarsko-srijemske županije kod Križa slobode na ušću Vuke položilo je vijence i zapalilo svijeće u spomen na sve žrtve fašističkog i svakog drugog terora čiji su životi utkani u temelje hrvatske države. Vijenac je položio župan **Božo Galic**.

N.N.

Vijenci kod Križa slobode

IN MEMORIAM

MILAN PAVIĆ 1924.-2010.

Rođen u ličkom selu Škare. Kao napredni omladinac već početkom ustanka uključuje se u NOP. Cijelo vrijeme rata proveo je u 6. ličkoj proleterskoj diviziji »Nikola Tesla«. Oslobođenje je dočekao kao politički komesar brigade.

Nakon rata ostaje u vojnoj službi, završio je visoke vojne škole. Radio je u redakciji »Vjesnika«, kasnije u RK SSRNH. Dobitnik je prve nagrade DNH za najbolji novinarski rad. Ratni je vojni invalid. Nositelj je Partizanske spomenice 1941., odlikovan je s više ratnih i mirnodopskih odličja. Aktivan je bio u društveno-političkim organizacijama i udruženjima.

MILE ESAPOVIĆ 1922.-2010.

Rođen u Primišlju (Slunj). Već u travnju 1941. godine uključuje se u organizirani antifašistički pokret na svom području. Bio je borac, kurir i komandir čete u partizanskim jedinicama ratujući na Kordunu i Baniji. U borbi je ranjan.

Nakon oslobođenja zemlje, 1948. godine dolazi u Zagreb i umjesto vojnog poziva djeluje u privrednim organizacijama. Stručno se usavršava i školuje. Po umirovljenju aktivno se uključuje u rad društveno-političkih organizacija. Vrijedno radi u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista Trešnjevke.

ROKO FRANIĆ-BARBA 1920.-2010.

Rođen u Prvić Šepurini. Partizanskim jedinicama pristupio je polovicom studenog 1941. godine. Bio je borac u bataljonu »Marko Orešković«, kasnije u Prvom proleterskom bataljonu, 13. proleterskoj brigadi »Rade Končar«, a kraj rata dočekao je u Četvrtoj dalmatinskoj brigadi. Tokom NOB-a izrastao je od borca, komandira čete, komandanta bataljona do načelnika štaba i zamjenika komandanta brigade.

Nakon oslobođenja ostaje u vojnoj službi, obnašajući odgovorne dužnosti komandanta brigade i štabnog oficira. Dakako, doškolovao se i završio visoke vojne škole i akademije. Za zasluge u ratu i miru odlikovan je s više odličja. Nakon umirovljenja aktivno je djelovao kao član Predsjedništva Općinskog odbora SUBNORA Šibenik, kasnije Udruge antifašističkih boraca i antifašista Vodice, a bio je i predsjednik UABA Prvić Šepurine.

JOVAN ZAILAC 1928.-2010.

Rođen u Donjem Grahovljanim (Pakrac). Kao dječak priključuje se partizanskim jedinicama u Šlavoniji. Uspješno je izvršavao najprije kurirske, a kasnije složenije boračke zadatke tokom NOB-a.

Nakon oslobođenja zemlje radio je kao lugar u Šumariji Sirač. Po umirovljenju aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama na terenu gdje je živio. Za zasluge u ratu i miru nositelj je više odličja i priznanja.

MILAN BUCIFAL 1930.-2010.

Rođen u Svedragi (Krapina). Još kao dječak, 1944. godine pristupio je partizanskim jedinicama – bio je borac 2. moslavačke brigade s kojom je završio ratni put.

Nakon oslobođenja radio je u INA-Sumečanima a radni vijek završio je kao lugar u Šumariji Čazma. Bio je aktivan u društveno-političkim organizacijama u svom mjestu Gornji Draganac a posebno u DVD-i Lovačkom društvu te Udruzi antifašističkih boraca i antifašista Čazme.

PETAR MILJANOVIĆ 1925.-2010.

S malim zakašnjenjem spominjemo gubitak Petra Miljanovića. Njegov otac i trojica braće bili su aktivni sudionici NOB-a. Pero je rođen u Crnom Potoku na Kordunu. Njegovo selo dalo je 28 nosioca partizanske spomenice 1941., a iz tog ustaničkog mjeseta poginulo je 58 partizanskih boraca ratujući na Kordunu i Baniji.

Pero je početkom 1942. godine primljen u SKOJ gdje se dokazivalo na diverzantskim akcijama, zaštiti izbjeglog naroda, a od konca 1943. godine, pa do kraja rata borio se u 8. kordunaškoj diviziji.

Nakon oslobođenja zemlje ostao je u vojnoj službi sve do umirovljenja 1958. godine. Bio je aktivan u radu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek.

DRAGAN PEJIĆ 1924.-2010.

Rođen u selu Osredci (Lika). Početkom okupacije zemlje pristupa partizanskim jedinicama. U 6. ličkoj diviziji obnašao je dužnost komandira čete, kasnije zamjenika komandanta bataljona, a rat je završio na visokom položaju u diviziji KNOJ-a.

Nakon oslobođenja ostaje u vojnoj službi, u međuvremenu završio je visoke vojne škole i akademije. Za zasluge u ratu i miru primio je zaslužena priznanja, odličja, a nosilac je i Partizanske spomenice 1941. umirovljen je u činu pukovnika. Bio je aktivan u radu društveno-političkih organizacija u Srednjacima i Trešnjevki (Zagreb), te u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista Trešnjevke.

JOVAN POPOVIĆ - JOVICA 1929.-2010.

Rođen u Ravnicama (Bosanski Novi). Kao omladinac, već 1942. godine priključuje se Kozarskom partizanskom odredu. Kraj rata dočekao je u 20. krajiskoj brigadi. Tokom NOB-a bio je ranjen – ostao je bez jedne noge.

Nakon oslobođenja zemlje radio je u zagrebačkim privrednim organizacijama – RIS, ERC i Zavodima »Crvena zastava« – auto kuća. Završio je Pravni fakultet, stručno se usavršava. Nakon umirovljenja aktivno je djelovao u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista zagrebačke Trešnjevke. Za rezultate i zasluge u ratu i miru odlikovan je s više odličja.

JOZE TOMAŠEVIĆ 1914.-2010.

Još tridesetih godina prošlog stoljeća kao napredni ljevičar bio je proganjan i hapšen. Početkom ustanka pristupio je partizanskim jedinicama. Prošao je Biokovo, Neretvu i Sutjesku. Istaknuo se u operaciji Albia na Biokovu 1942. godine kao komesar 4. bataljona 4. dalmatinske brigade. Kasnije je obnašao dužnost komesara u 2. i 3. dalmatinskoj brigadi.

Bio je član Okružnog komiteta Makarske i Dubrovnika, član Kotarskog komiteta Splita i Makarske. Nositelj je Partizanske spomenice 1941.

DUŠAN SAVATOVIĆ 1925.-2010.

Rođen u Karađorđevu (Vojvodina). Sudionik NOR-a od kolovoza 1942. godine. Bio je borac 6. i 7. vojvodanske brigade. Iz rata je izšao kao komesar čete. Tokom NOR-a bio je ranjan.

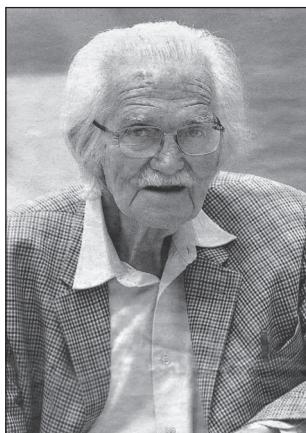
Nakon oslobođenja ostao je u JNA. Završio je visoke vojne škole i obnašao brojne odgovorne vojne dužnosti. Umirovljen je u činu pukovnika. Bio je aktivan u radu udruge antifašističkih boraca i antifašista pri SABA RH.

IN MEMORIAM

ALFRED PAL 1920.-2010.

Tek nekoliko dana nakon što mu je dodijeljena nagrada Vladimir Nazor za životno djelo i nešto više od godinu dana nakon što je preživio nalet motocikla dok je prelazio cestu, premnuno je slikar i dizajner Alfred Pal. Grafičkim se dizajnom bavio 60 godina, u kojem razdoblju je prevadio put od rezbarenja kruškinog drveta za prve novinske naslovnice i letke NOB-e do offseta i računala.

Rođen je u Beču. Njegov otac utemeljio je malu tvornicu, a onda je preselio u Vukovar, gdje je Alfred, skrivajući se, dočekao početak Drugoga svjetskog rata. Zatim se našao u logoru na Rabu, te se 1944. godine pridružio partizanima i djelovao u ratnom uredništvu Vjesnika, pri ZAVNOH-u, najjednostavnijim metodama, karikaturama, zidnim novinama, brošurama slao, s drugim borcima, poruke antifašizma. Život ga nije mazio, u Auschwitzu je

Alfred Pal

stradalo puno njegovih najbližih. Na Golom otoku bio je zatočen u dva navrata. Od 1949. do 1950. i od 1951. do 1954. godine.

Surađujući s mnogim izdavačkim kućama, od nakladnog zavoda Matice Hrvatske, preko Kršćanske sadašnjosti i

Znanja do Mladosti, Pal je grafički oblikovao ne-pregledne nizove knjiga, uključujući i velike biblioteke poput »Hita«, »Evergrina«, »ITD-a«, »Alfe i Omege«... Osim »Biblije« dizajnirao je kapitalna djela iz područja povijesti književnosti i umjetnosti, rječnike i druge vrijedne publikacije. Pal je promijenio i pristup tipografiji, a u tome se ističe oblikovanje slova Sutjeska u monografiji posvećenoj toj bitci.

Poznat je i po karikaturama koje je radio za Vjesnik i Kerempuh. Dizajnirao je i brojne knjige i publikacije u izdanju SABA RH. Suradnik je bio i našeg »Glasa antifašista« od prvog broja.

Otišao je partizan kojega je pojela revolucija, umjetnik koji nije napravio karijeru. Njegova je umjetnost bila bogata i raznovrsna, angažirana i kritična.

FRANA BELAMARIĆ 1924.-2010.

Rođena u selu Kostani (Šibenik). Partizanskim jedinicama priključuje se s jeseni 1942. godine. Bila je komesar bataljona i bolničarka u 2. proleterskoj brigadi s kojom je prošla Neretvu, Sutjesku, Srijemski front i druga ratišta.

Poslije rata radila je kao glavna medicinska sestra na odjelu Vojne bolnice u Zagrebu. Kao umirovljenica aktivno sudjeluje u radu društveno-političkih organizacija i podružnici antifašističkih boraca i antifašista Trnje (Zagreb). Nositeljica je niza odlikovanja i priznanja za zasluge u ratu i miru.

MILAN MILAKOVIĆ 1923.-2010.

Rođen u Glušinji (Žumberak). Vihor ratnih zbivanja određuje njegovu životnu

stazu: pristupa Krškom partizanskom odredu. Bio je borac Gorenjskog, Žumberačkog bataljona i 13. proleterske brigade. Po osnutku Žumberačko-pokupskog odreda vraća se na Žumberak gdje dočekuje kraj rata.

Nakon oslobođenja djeluje u KNOJ-u. Karijeru nastavlja u službi unutarnjih poslova. Bio je sudac za prekršaje u Jastrebarskom i načelnik u stanici javne sigurnosti. Jedan je od osnivača Auto moto saveza i Dobrovoljnog vatrogasnog društva na tom području. Nakon umirovljenja najviše se angažira u udrugama antifašističkih boraca i antifašista u Samoboru, te u Društvu »Josip Broz Tito«.

KREŠIMIR ČUPAK 1922.-2010.

Nakon prvih godina studija na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, odlazi u partizane gdje se kao medicinar brine za ranjenike i bolesne u 2. moslavackoj bri-

gadi 10. zaagrebačkog korpusa. Koncem rata postao je načelnik saniteta, gdje su mu za pomoć dodijeljeni mladi liječnici koji su bili mobilizirani u domobranu, ali su prebjegli u partizane.

Nakon oslobođenja, stručno se usavršava, uspješno se bavio znanstvenim radom. Tako mu je 1985. godine dodijeljeno i najviše priznanje tadašnje države – AVNOJEV-a nagrada. Kako je na sprovodu istaknula dr. Vesna Ćulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH, odlaskom profesora Čupaka Savez antifašističkih boraca i antifašista RH, ali i cijela društvena zajednica izgubila je izvanredno kvalitetnog čovjeka koji je iza sebe ostavio duboki trag, a u našem sjećanju ostat će u trajnoj uspomeni kao veliki erudit i nadasve veliki čovjek.

VITOMIR GRBAC 1926.-2010.

Rođen u selu Grpcu (Rijeka). U svibnju 1942. godine odlazi u partizane. Svoj ratni put počeo je u Kastavskoj četi bataljona »Vladimir Gortan«. Osam ratnih mjeseci bio je borac Pratećeg bataljona Vrhovnog štaba. U Titovoј pratinji prošao je najveće bitke NOR-a: Neretvu i Sutjesku. Kraj Drugog svjetskog rata zatekao ga je na dužnosti zamjenika političkog komesara bataljona za veze Štaba 3. korpusa.

Poslije oslobođenja ostaje u službi u JNA. Završio je više vojnih škola, uključujući i Višu vojnu akademiju. Desetak godina bavio se znanstveno-istraživačkim radom u Vojno-historijskom institutu. U to vrijeme završio je postdiplomski studij na Filozofском fakultetu u Beogradu. Umirovlijen je u činu pukovnika. Bio je i predavač na Pravnom fakultetu u Rijeci. Autor je knjige »U Titovoј pratinji« i »Bijela smrt«. Više od 20 godina bavio se novinarstvom, prvenstveno kao vojno-politički komentator. Surađivao je i u »Glasu antifašista«. Bio je predsjednik Društva »Josip Broz Tito« u Rijeci i aktivan društveno-politički radnik. Nosilac je 13 ratnih i poratnih odlikovanja, kao i brojnih drugih pohvala i priznanja.

OBAVIEST

Molimo udruge SABA RH i sve one koji šalju priloge za rubriku IN MEMORIAM da o umrlim osobama navedu provjerene i potpune podatke iz životopisa.

Susret predsjednika Hrvatske, Slovenije i Italije u Trstu

OKRENI MO SE BUDUĆNOSTI

•Želimo izgraditi budućnost prožetu slobodom i plodnom suradnjom, poručili predsjednici

Povijest će reći je li ovaj susret bio povjesni, ali u svakom slučaju bio je vrlo važan jer smo pokazali želju za novim početkom i budućnosti naših triju država - kazao je, komentiravši susret predsjednika Slovenije, Italije i Hrvatske, hrvatski predsjednik Ivo Josipović.

Trojica predsjednika, hrvatski Ivo Josipović, talijanski Giorgio Napolitano i slovenski Danilo Türk, sastali su se 13. srpnja u Trstu, prihvativši poziv mae- stra Riccarda Mutija na Koncert prijateljstva, svjesni važnosti poruke mira i bratstva koju šalje ova inicijativa.

Bila je to prilika da trojica predsjednika prije koncerta polože lovorov vijenac na Nacionalni dom, do temelja spaljen 13. srpnja 1920. godine, te na spomenik »masovnom iseljenju Istrana, Riječana i Dalmatinaca iz rodnih krajeva«, kako je u zajedničkoj izjavi trojice predsjednika nazvano iseljavanje Talijana poslije Drugog svjetskog rata s područja koja su pripala Jugoslaviji.

Prilikom polaganja vijenaca na spomenik esulima došlo je i do manjeg incidenta, kada je jedan od esula uz pomoć megafona vikao »ubojice«. Osiguranje ga je, međutim, vrlo brzo odstranilo. Komentirajući incident, Josipović je kazao kako je to bio samo jedan sporadičan uzvik, »a mnogo je važnije da je tom činu nazočilo iznenadjuće puno ljudi koji su dugo i srdačno pljeskali«.

Na molbu novinara da prokomentira brojku

Odavanje počasti žrtvama Drugog svjetskog rata

od navodno 350.000 esula, hrvatski je predsjednik ustvrdio da se brojkama uvijek malo manipulira.

- Ostavimo brojke povjesničarima. Siguran sam da će povjesničari naći istinu, a današnji političari za narode bolju budućnost - rekao je Josipović.

Trojica predsjednika su nakon svečane večere na tršćanskoj Piazzzi del Unita nazočila Koncertu prijateljstva. Maestro Riccardo Muti, koji je koncertom u Sarajevu 1997. godine pokrenuo »Puteve prijateljstva« ravnao je Omladinskim orkestrom »Luigi Cherubini« i Talijanskim omladinskim orkestrom, kojima su se pridružili brojni mlađi glazbenici s akademijama iz Ljubljane i Zagreba te zbor s talijanskim, slovenskim i hrvatskim pjevačima. Na pozornici uz samo more, našlo se čak 360 glazbenika, 130 članova orkestra i 230 pjevača. Među ostalim, odsvirali su zanosnu »Himnu slobodi« Jakova Gotovca.

IN MEMORIAM, Alfred Pal (1920. - 2010.), antiratni plakat

